

รายงานวิจัยฉบับสมบูรณ์

โครงการ การเสริมสร้างและฟื้นฟูพลังสามัคคี 4 ศาสนาย่านวัดเกต
โดยความร่วมมือระหว่างชุมชน กับฝ่ายวิชาการ
เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของพิพิธภัณฑ์ที่มีชีวิต

โดย

ดร.ปานจิตร สายรอกำ

อาจารย์ชาญชัย ศรีสมบัติ และคณะ

ตุลาคม 2559

สนับสนุนโดย สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.) ฝ่ายวิจัยเพื่อท้องถิ่น
และมหาวิทยาลัยเชียงใหม่

รายงานวิจัยฉบับสมบูรณ์

โครงการ การเสริมสร้างและฟื้นฟูพลังสามัคคี 4 ศาสนาย่านวัดเกต

โดยความร่วมมือระหว่างชุมชน กับฝ่ายวิชาการ

เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของพิพิธภัณฑ์ที่มีชีวิต

โดย

ดร.บานจิตร สายรอกำ	หัวหน้าโครงการ
นายชาญชัย ศรีสมบัติ	หัวหน้าโครงการ
พระสุริยา ปญญาวิโร	ทีมวิจัย
พระสมุห์สุรศักดิ์ สน.ติกโร	ทีมวิจัย
นายปรีชา ลิขิตวรกุล	ทีมวิจัย
นางมาลี เถาะสุวรรณ	ทีมวิจัย
ศาสตราจารย์สุคนธ์รักษ์ ปัญญา	ทีมวิจัย
นายรัชปาล สิงห์ศรีเศรษฐี	ทีมวิจัย
นายสันต์ทีป บัตรา	ทีมวิจัย

สนับสนุนโดย สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.) ฝ่ายวิจัยเพื่อท้องถิ่น

และมหาวิทยาลัยเชียงใหม่

บอกเล่าเพื่อความเข้าใจร่วมกัน

งานวิจัยเพื่อท้องถิ่นเป็นกระบวนการที่คนในชุมชนได้มาร่วมคิดทบทวนสถานการณ์ ตั้งคำถาม วางแผน หาข้อมูล ทดลองทำ วิเคราะห์ สรุปผลการทำงานและหาคำตอบเพื่อปรับปรุงงานต่อไป กล่าวคือ งานวิจัยเพื่อท้องถิ่นเป็นเครื่องมือหนึ่งที่เน้นการให้ “คน” ในชุมชนเข้ามาร่วมในกระบวนการวิจัย ตั้งแต่การเริ่มคิด การตั้งคำถาม การวางแผน และค้นหาคำตอบอย่างเป็นระบบ เป็นรูปธรรม โดยเรียนรู้จากการปฏิบัติการจริง (Action Research) อันทำให้ชุมชนได้เรียนรู้ สร้างผลงาน มีความเข้มแข็งในการแก้ปัญหาของตนเอง และสามารถใช้กระบวนการนี้ในการแก้ไข ปัญหาอื่น ๆ ในท้องถิ่น โดยมีกระบวนการศึกษาเรียนรู้อย่างเป็นเหตุเป็นผล ดังนั้นจุดเน้นของงานวิจัยเพื่อท้องถิ่น จึงอยู่ที่ “กระบวนการ” มากกว่า “ผลลัพธ์” เพื่อให้ชาวบ้านได้ประโยชน์จากงานวิจัยโดยตรง และให้งานวิจัยมีส่วนในการแก้ปัญหของชาวบ้าน รวมทั้งเกิดการเปลี่ยนแปลงขึ้นจริงในชุมชน ซึ่งจะต้องอาศัย “เวที” (การประชุม เสวนา พุดคุยถกเถียง) เป็นวิธีการเพื่อให้คนในชุมชน ทั้งชาวบ้าน ครูนักพัฒนา สมาชิกอบต. กรรมการสหกรณ์ ข้าราชการ หรือกลุ่มคนอื่น ๆ เข้ามาร่วมหา ร่วมใช้ “ปัญญา” ในกระบวนการวิจัย

“กระบวนการวิจัยเพื่อท้องถิ่น” หมายถึง การทำงานอย่างเป็นขั้นตอน เพื่อตอบ “คำถาม” หรือ “ความสงสัย” บางอย่าง ดังนั้นสิ่งสำคัญคือประเด็น “คำถาม” ต้องคมชัด โดยมีการแยกแยะ ประเด็นว่า ข้อสงสัยอยู่ตรงไหน มีการหา “ข้อมูล” ก่อนทำ มีการวิเคราะห์ความน่าเชื่อถือของข้อมูล มีการ “วางแผน” การทำงานบนฐานข้อมูลที่มีอยู่ และในระหว่างลงมือทำมีการ “บันทึก” มีการ “ทบทวน” ความก้าวหน้า “วิเคราะห์” ความสำเร็จและอุปสรรคอย่างสม่ำเสมอ เพื่อ “ถอด” กระบวนการเรียนรู้ที่เกิดขึ้นออกมาให้ชัดเจน ในที่สุดก็จะสามารถ “สรุปบทเรียน” ตอบคำถามที่ตั้งไว้แล้วอาจจะทำใหม่ให้ดีขึ้น ตลอดจนสามารถนำไปใช้เป็นบทเรียนสำหรับเรื่องอื่น ๆ หรือพื้นที่อื่น ๆ ต่อไป ซึ่งทั้งหมดนี้กระทำโดย “ผู้ที่เกี่ยวข้อง” ซึ่งเป็นคนในท้องถิ่นนั่นเอง ดังนั้นกระบวนการงานวิจัยเพื่อท้องถิ่นจึงเป็นงานวิจัยอีกแบบหนึ่งที่ไม่ยึดติดกับระเบียบแบบแผนทางวิชาการมากนัก แต่เป็นการสร้างความรู้ในตัวตนท้องถิ่น โดยคนท้องถิ่น เพื่อคนท้องถิ่น โดยมุ่งแก้ปัญหาด้วยการทดลอง ทำจริง และมีการบันทึกและวิเคราะห์อย่างเป็นระเบียบ การวิจัยแบบนี้จึงไม่ใช่เครื่องมือทางวิชาการ ไม่ใช่ของศักดิ์สิทธิ์ที่ผูกขาดอยู่กับครูบาอาจารย์ แต่เป็นเครื่องมือธรรมดาที่ชาวบ้านก็ใช้เป็นประโยชน์ในชีวิตประจำวันได้

สกว. ฝ่ายวิจัยเพื่อท้องถิ่น ได้ใช้วิธีการสนับสนุนงานวิจัยเพื่อท้องถิ่นตามแนวคิด และหลักการดังกล่าวมาแล้วในระยะเวลาหนึ่ง พบว่า ชาวบ้านหรือทีมวิจัยส่วนใหญ่สามารถสะท้อน การดำเนินงานด้วยการบอกเล่าได้เป็นอย่างดี ในขณะเดียวกันก็พบว่า การเขียนรายงาน เป็นปัญหา

ที่สร้างความหนักใจให้นักวิจัยเป็นอย่างยิ่ง ดังนั้นด้วยความตระหนักถึงสถานการณ์ปัญหาดังกล่าว สกว.ฝ่ายวิจัยเพื่อท้องถิ่น จึงได้ปรับรูปแบบการเขียนรายงานวิจัย ให้มีความยืดหยุ่น และมีความง่ายต่อการนำเสนองานออกมาในรูปแบบที่นักวิจัยถนัด โดยไม่ยึดติดในเรื่องของภาษาและรูปแบบที่เป็นวิชาการมากเกินไป ซึ่งเป้าหมายสำคัญของรายงานวิจัยยังคงมุ่งเน้นการนำเสนอให้เห็นภาพของกระบวนการวิจัยมากกว่าผลลัพธ์ที่ได้จากการวิจัย โดยกลไกสำคัญที่จะช่วยให้นักวิจัยให้มีความสามารถเขียนรายงานที่นำเสนอกระบวนการวิจัยได้ชัดเจนยิ่งขึ้น คือ ศูนย์ประสานงานวิจัย (Node) ในพื้นที่ ซึ่งทำหน้าที่เป็นพี่เลี้ยงโครงการวิจัยมาตั้งแต่เริ่มต้นจนกระทั่งจบการทำงานวิจัย ดังนั้น Node จะรับรู้พัฒนาการของโครงการวิจัยมาโดยตลอด บทบาทการวิเคราะห์เนื้อหาหรือกิจกรรมของโครงการจึงเป็นการทำงานร่วมกันระหว่าง Node และนักวิจัย ซึ่งความร่วมมือดังกล่าว ได้นำมาซึ่งการถอดบทเรียนโครงการวิจัย ผู้การเขียนมาเป็นรายงานวิจัยที่มีคุณค่าในที่สุด

อย่างไรก็ตาม รายงานวิจัยเพื่อท้องถิ่น อาจไม่สมบูรณ์แบบดังเช่นรายงานวิจัยเชิงวิชาการโดยทั่วไป หากแต่ได้คำตอบและเรื่องราวต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นจากกระบวนการวิจัย ซึ่งท่านสามารถเข้าไปค้นหา ศึกษาและเรียนรู้เพิ่มเติมได้จากพื้นที่

สกว. ฝ่ายวิจัยเพื่อท้องถิ่น

บทคัดย่อ สำหรับผู้บริหาร

รหัสโครงการ: RDG58N0039

ชื่อโครงการ: การเสริมสร้างและฟื้นฟูพลังสามัคคี 4 ศาสนาย่านวัดเกตโดยความร่วมมือระหว่างชุมชนกับนักวิชาการ เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของพิพิธภัณฑ์ที่มีชีวิต

หัวหน้าโครงการ: ดร.บานจิตร สายรอกำ

ระยะเวลาโครงการ: (รวมระยะเวลา 1 ปี)

โครงการวิจัยเรื่อง “การเสริมสร้างและฟื้นฟูพลังสามัคคี 4 ศาสนาย่านวัดเกตโดยความร่วมมือระหว่างชุมชนกับนักวิชาการ เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของพิพิธภัณฑ์ที่มีชีวิต” มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) เพื่อสืบค้น ประวัติศาสตร์ของความสัมพันธ์ 4 ศาสนา ในด้านเรื่องราว ความแตกต่าง และความผูกพัน เชื่อมโยง กับวิถีชีวิตตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน ในย่านวัดเกตโดยความร่วมมือของคนในชุมชนและนักวิชาการนอกชุมชน 2) เพื่อเสริมสร้าง ความเข้มแข็งให้กับ 4 ศาสนา โดยจัดกิจกรรมที่เชื่อมโยงกับวิถีปฏิบัติ ศาสนพิธีและความเชื่อ ร่วมกันเป็นการจัดกิจกรรมถนนแห่งศรัทธา เพื่อนำไปสู่พิพิธภัณฑ์ที่มีชีวิตย่านวัดเกต

การศึกษาในครั้งนี้ใช้วิธีการเก็บและรวบรวมข้อมูลที่หลากหลายที่หลากหลาย ผ่านเรื่องเล่า การศึกษาข้อมูล เอกสารทางประวัติศาสตร์การเข้ามาของแต่ละศาสนา การเข้าร่วมกิจกรรม การสัมภาษณ์เชิงลึก กับผู้อาวุโส ผู้นำทางศาสนา ผู้นำชุมชน และกลุ่มเยาวชนคนรุ่นใหม่ ซึ่งมีความแตกต่างด้านอายุและประสบการณ์ เพื่อเชื่อมโยงเหตุการณ์สำคัญ และทำให้เห็นถึงพลวัตของความสัมพันธ์ของผู้คนในแต่ละช่วงเวลาที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาในแต่ละยุคสมัย

ผลการศึกษาแบ่งออกเป็น 4 ส่วนหลัก คือ 1) การสืบค้นประวัติศาสตร์การเข้ามาของศาสนา วิธีการปฏิบัติตามความเชื่อศรัทธาของแต่ละศาสนา และพิธีกรรมสำคัญที่เชื่อมโยงกับการดำเนินชีวิต 2) การสร้างความสัมพันธ์ของชุมชนในย่านวัดเกต 3) ปัจจัยที่ยึดโยงให้ผู้คนในชุมชนย่านวัดเกตอยู่ร่วมกันได้อย่างสันติ และ 4) การเสริมสร้างความเข้มแข็งให้ชุมชน และศาสนิก ทั้ง 4 ศาสนาในชุมชนย่านวัดเกต ดังนี้

1. การสืบค้นข้อมูลทางประวัติศาสตร์การเข้ามาของศาสนาในชุมชนย่านวัดเกต

สามารถลำดับเหตุการณ์ที่เชื่อมโยงการอยู่ร่วมกันของผู้คนในชุมชน ตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบันผ่านเรื่องเล่า จากเอกสารทางประวัติศาสตร์บันทึกการเดินทางและการเข้ามาของศาสนาในรูปแบบของ Timeline ซึ่งมีความสัมพันธ์กับการตั้งชุมชน แบ่งได้เป็น 3 ยุค คือ 1) ยุคการปักหลัก หรือ ยุคสร้างบ้านแปงเมือง (ก่อนพ.ศ. 2500) เป็นยุคเริ่มต้นของการอพยพของผู้คนเข้ามาตั้งถิ่นฐานในชุมชนวัดเกต 2) ยุคการเปลี่ยนแปลง และปรับตัวของชุมชน ในช่วง 2500-2530 เป็นช่วงการปรับตัว

และมีการผสมผสานของชุมชนที่มีความหลากหลายทางวัฒนธรรมหรือสังคมพหุวัฒนธรรม กับเศรษฐกิจแบบใหม่ เป็นช่วงที่มีการเปลี่ยนแปลงทางด้านเศรษฐกิจและสังคม การสร้างเส้นทางคมนาคมขนส่ง อาทิ รถไฟฟ้า ท่าอากาศยาน เป็นต้น 3) ยุคปัจจุบัน (หลัง พ.ศ. 2530 จนถึงปัจจุบัน) เป็นยุคของการก่อร่างสร้างตัว ต่อสังคมยุคใหม่ ในช่วงเวลานี้ได้รับผลกระทบจากการพัฒนาพื้นที่ระหว่างการจัดการของรัฐ หรืออาจจะรวมถึง การเข้ามาของกลุ่มอื่นๆ รวมถึงวิถีการปฏิบัติตามความเชื่อศรัทธาของแต่ละศาสนาที่ และพิธีกรรมที่สำคัญที่เชื่อมโยงกับการดำเนินชีวิต

2. การสร้างความสัมพันธ์ของศาสนิกในชุมชนย่านวัดเกต

ชุมชนย่านวัดเกต เป็นชุมชนที่มีความหลากหลายทางพหุลักษณะทางวัฒนธรรม ศาสนา และชาติพันธุ์ หรือการอยู่ร่วมกันของพหุวัฒนธรรม มีศาสนสถานสำหรับประกอบพิธีทางศาสนาของ 4 ศาสนา อยู่ร่วมกันภายในอาณาบริเวณพื้นที่ใกล้เคียงกัน ขณะที่ผู้คนมีวิถีชีวิต วิถีปฏิบัติ มีปฏิสัมพันธ์ การทำกิจกรรมร่วมกันในชุมชนบนพื้นฐานการเคารพ ให้เกียรติ ถนอมน้ำใจซึ่งกันและกัน

การที่ชุมชนวัดเกตเป็นศูนย์รวมของความหลากหลายของความเชื่อศรัทธาของทั้ง 4 ศาสนา นับเป็นตัวอย่างของชุมชนที่สามารถอยู่ร่วมกันได้โดยสันติ ที่สะท้อนให้เห็นถึงการสร้างความสัมพันธ์ที่ดีต่อกัน ทั้งในระดับปัจเจกและระดับชุมชน มาช้านาน ตัวอย่างที่เห็นได้ชัดคือ ไม่ว่าจะมิกิจกรรมของศาสนาใด ที่จัดขึ้น ในศาสนสถาน ที่ตั้งอยู่ในชุมชนวัดเกต หากได้รับการบอกการประสานงาน มักจะได้รับความร่วมมือ ร่วมแรงร่วมใจจากสมาชิกร่วมชุมชนต่างศาสนาเป็นอย่างดี แต่เมื่อถึงเวลาที่แต่ละศาสนาจะประกอบพิธีกรรมทางศาสนาตามความศรัทธาเชื่อถือของตน ต่างก็แยกย้ายไปปฏิบัติศาสนกิจของตนอย่างเคร่งครัด หรือแม้กระทั่งการประชมภายใต้โครงการเสริมสร้างและฟื้นฟูพลังสามัคคี 4 ศาสนา ก็ได้รับความร่วมมือในด้านของสถานที่การจัดประชุมสังฆกรรม การหมุนเวียน ไปตามสถานที่ของแต่ละศาสนา เช่น ไปประชุมที่โบสถ์คริสต์ มัสยิด หรือที่วัดเกต-การาม ที่สะท้อนให้เห็นถึงการสร้างความสัมพันธ์ที่ดีต่อกัน ทั้งในระดับปัจเจกและระดับชุมชน มาช้านาน ผ่านการทำกิจกรรมร่วมกันที่เชื่อมโยงกับวิถีชีวิต โดยศาสนิกแต่ละศาสนามีความพยายามที่จะความเข้าใจผู้อื่น เชื่อมโยงตัวเองเข้ากับเพื่อนบ้านเป็นไปอย่างยึดหยุ่นบนพื้นฐานของการเคารพในความแตกต่าง ผ่านกิจกรรมและงานพิธีกรรมต่างๆ ที่ส่วนใหญ่ได้ก้าวผ่านความต่างในมิติทางศาสนา

3. ปัจจัยที่ยึดโยงให้ผู้คนในย่านวัดเกตสามารถอยู่ร่วมกันได้อย่างสงบสันติ มีดังนี้

ชุมชนวัดเกต เป็นชุมชนที่มีความหลากหลายทางวัฒนธรรม ความเชื่อ ผู้คนมีปฏิสัมพันธ์ที่รักษาสายใยที่ยืดเหนียวในการอยู่ร่วมกัน มีพัฒนาการที่ผูกยึดโยงความสัมพันธ์ดังนี้

การที่ผู้คนต่างถิ่นบ้านเกิด ได้อพยพเข้ามาตั้งถิ่นฐานในพื้นที่แห่งใหม่ร่วมกับคนล้านนา ดั้งเดิม มีความต้องการที่จะผูกความสัมพันธ์ เป็นมิตรไมตรีที่ดีต่อเพื่อนบ้าน และความสัมพันธ์ ดังกล่าว ได้สะท้อนผ่านวิถีการปฏิบัติ การปรับตัว การยอมรับ ถูกพัฒนาสู่ความเป็นคนบ้านเดียวกัน มีการพึ่งพาอาศัย การไปมาหาสู่ จนหลอมรวมเป็นคนในชุมชนเดียวกัน คือชุมชนย่านวัดเกตมาจน ถึงปัจจุบัน

ความสำนึกในชาติ ศาสนา พระมหากษัตริย์ เมื่อเข้ามาตั้งรกรากถิ่นฐาน มีการปรับตัว ผสมผสานเข้ากับภาวะแวดล้อมของพื้นที่ แม้จะนับถือศาสนาต่างกันก็ตาม แต่ก็ถือว่าเป็นสมาชิก ในชุมชนเดียวกัน

หลักคำสอนของศาสนามีส่วนสำคัญให้ศาสนิก ได้นำมาเป็นปฏิบัติในการดำเนินชีวิต ตามหลักคำสอนที่ตนเคารพนับถือ ให้เกิดการคำนึงให้ผู้คนในสังคมดำเนินชีวิตอย่างมีจุดหมายเพื่อให้ เข้าถึงสิ่งสูงสุดของแก่นเชื่อศรัทธา

การมีปฏิสัมพันธ์ที่เชื่อมโยงภายในชุมชนผ่าน การทำกิจกรรมภายใต้การเคารพ ในความแตกต่าง การมีส่วนร่วม ผ่านการทำกิจกรรมต่างๆ ที่เชื่อมโยงกับวิถีชีวิตประจำวันรวม กับศาสนาอื่น ด้วยความ เคารพ ให้เกียรติ ภายใต้ขอบเขตที่ยังคงรักษาลัทธิการในศาสนาของตน

สถานศึกษาในชุมชนวัดเกตหลายแห่ง มีส่วนสำคัญในการปูพื้นฐาน การปลูกฝังให้เด็ก นักเรียนเข้าใจและยอมรับในความต่างของการอยู่ร่วมกันของผู้คนในชุมชน นอกจากนี้เด็กนักเรียนใน แต่ละรุ่น ยังมีสายสัมพันธ์ของความเป็นเพื่อนบ้านที่อาศัยในชุมชนเดียวกัน เงื่อนไขดังกล่าว สมาชิก ในชุมชนแต่ละรุ่นที่เติบโตในรุ่นราวเดียวกันจึงมีความสัมพันธ์ที่ใกล้ชิด ที่เติบโต เรียนรู้ ร่วมทุกข์ร่วม สุขมาด้วยกัน พึ่งพาอาศัยกัน การช่วยเหลือกันเป็นความสัมพันธ์ที่เหนียวแน่น ที่แต่ละครอบครัวได้ รักษาความสัมพันธ์ไว้อย่างดี

ความเป็น “คนพื้นเมือง” มีลักษณะพิเศษเฉพาะ คือ การโอนอ่อนผ่อนตาม มีมนุษยสัมพันธ์ ที่ ดี มีทักษะการปรับตัวสามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่นได้ง่าย

การอยู่ในสถานการณ์ปัญหาที่เป็น “ประเด็นร่วม” ส่งผลให้ผู้คนในชุมชนได้สร้างพลัง บางอย่างเพื่อปกป้องสิทธิพื้นฐานจากการรุกร กระทำจากปัจจัยภายนอก ทำให้เกิดพลังร่วมเพื่อถิ่นฐาน บ้านเกิดทำให้เห็นถึงการก้าวข้ามเส้นแบ่งทางความเชื่อ

การดำเนินชีวิตที่เป็นแบบที่ดีของบรรพบุรุษของทั้ง 4 ศาสนา เป็นแบบอย่างที่ดีในการดำเนิน ชีวิตในการอยู่ร่วมกัน โดยให้เกียรติ และเคารพสิทธิ ในความเชื่อศรัทธาการนับถือศาสนา

4. แนวทางการเสริมสร้างความเข้มแข็งให้ศาสนิก ทั้ง 4 ศาสนาในชุมชนย่านวัดเกต

กิจกรรมทางเลือกที่เป็นประเด็นร่วม เพื่อเสริมสร้างการความเข้มแข็งให้ศาสนิกทั้ง 4 ศาสนา ได้แก่ กิจกรรมในด้านการส่งเสริมอาชีพ เศรษฐกิจ วัฒนธรรม เพื่อเชื่อมร้อยให้ศาสนิกทั้ง 4 ศาสนา

ได้ทำกิจกรรมและสร้างปฏิสัมพันธ์ ได้เรียนรู้ ทำความรู้จักกัน และภายหลังจากนั้น ค่อยพัฒนาและยกระดับความสัมพันธ์ ในการสร้างอัตลักษณ์ร่วมบางออกไปสู่การสร้างพื้นที่รูปธรรมที่แน่นแฟ้นยิ่งขึ้น ในรูปแบบของการสร้างถนนสายแห่งศรัทธาโดยการความเคารพ ให้เกียรติต่อวันสำคัญ ของแต่ละศาสนา โดยการร่วม ถด ละ เลิก อบายมุข หรือแสดงความเคารพ โดยวิธีใด วิธีหนึ่งที่ชัดเจน บนถนน หรือซอย ในย่านวัดเกิดในระยะต่อไป

คำนำ

ทีมวิจัยชุมชนร่วมกับมหาวิทยาลัยเชียงใหม่ได้ร่วมกันพัฒนาและดำเนินโครงการ “การเสริมสร้างและฟื้นฟูพลังสามัคคี 4 ศาสนาย่าน วัดเกตโดยความร่วมมือระหว่างชุมชนกับ นักวิชาการ เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของพิพิธภัณฑ์ที่มีชีวิต” เพื่อเสริมสร้างคุณค่าด้านความสัมพันธ์ของการ อยู่ร่วมกันอย่างสันติ การศึกษาครั้งนี้ทำให้พบพลังแห่งความดีงามที่ซ่อนอยู่ในชุมชนโดยเฉพาะในมิติ ของ วิธีการดำรงอยู่ร่วมกัน การรักษาสายใยที่ความยึดเหนี่ยวทางสังคม ท่ามกลางสังคมพหุวัฒนธรรม ที่มีความหมายในมิติทางศาสนาและชาติพันธุ์ที่สะท้อนผ่านการทำกิจกรรมต่าง ๆ ที่เชื่อมโยงกับ วิธีการดำเนินชีวิตประจำวันได้อย่างสงบสันติ

รายงานฉบับสมบูรณ์ฉบับนี้นำเสนอเกี่ยวกับการสร้างความสัมพันธ์ของศาสนาในชุมชนย่าน วัดเกต รวมถึงบทเรียนที่ได้รับจากการดำเนินโครงการ หวังการศึกษาร่วมกันกับนักวิจัยชุมชนในครั้งนี้ จะเป็นประโยชน์นำไปสู่การขับเคลื่อนให้เกิดพลังร่วมเพื่อพัฒนาชุมชนอย่างสร้างสรรค์ต่อไป

สุดท้ายนี้ คณะผู้วิจัยขอขอบคุณหัวหน้าชุดโครงการ รวมทั้งทรงคุณวุฒิที่เสริมความรู้ ทางวิชาการให้เกิดแนวคิดในมุมมองใหม่ๆ และโดยเฉพาะอย่างยิ่ง ผู้นำศาสนา ผู้นำชุมชน ชาวบ้าน ในย่านวัดเกต และภาคส่วนต่างๆ ที่เกี่ยวข้อง ที่ได้ให้ความร่วมมือและร่วมให้ข้อมูลอันเป็นประโยชน์ และมีส่วนสำคัญสนับสนุนให้การดำเนินโครงการในครั้งนี้สำเร็จลงได้ด้วยดี

คณะผู้วิจัย

ตุลาคม 2559

สารบัญ

	หน้า
บอกเล่าเพื่อความเข้าใจร่วมกัน	ก
บทคัดย่อ	ก
คำนำ	๗
สารบัญ	๗
สารบัญภาพ	ญ
บทที่ 1 บทนำ	1
1.1 หลักการและเหตุผล	1
1.2 คำถามการวิจัย	4
1.3 วัตถุประสงค์	4
1.4 ผลที่คาดว่าจะได้รับประโยชน์ที่ได้รับ	4
1.5 นิยามศัพท์ที่ใช้ในการวิจัย	5
บทที่ 2 แนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	7
2.1 แนวคิดพหุวัฒนธรรมนิยม	7
2.2 แนวคิดเกี่ยวกับการอยู่ร่วมกันอย่างสันติ	9
2.3 ช่องว่างทางวิชาการ	13
2.4 กรอบแนวคิดงานวิจัย	15
บทที่ 3 กระบวนการวิจัย	16
3.1 ลักษณะงานวิจัย	16
3.2 ระเบียบวิธีวิจัย	16
3.3 รายละเอียดการดำเนินงานรายกิจกรรม	19
บทที่ 4 ผลการศึกษา	35
4.1 ประวัติศาสตร์ชุมชนและการเข้ามาของศาสนาในชุมชนย่านวัดเกต	35
4.2 การสร้างความสัมพันธ์ของชุมชนในย่านวัดเกต	82
4.3 ปัจจัยที่ขัดขวางให้ผู้คนในชุมชนย่านวัดเกตอยู่ร่วมกันได้อย่างสันติ	87
4.4 แนวทางการเสริมสร้างความเข้มแข็งให้ศาสนิก ทั้ง 4 ศาสนา ในชุมชนย่านวัดเกต	89

สารบัญ (ต่อ)

	หน้า
บทที่ 5 บทสรุปและข้อเสนอแนะ	91
5.1 ผลการศึกษา	91
5.2 บทเรียนที่ได้รับจากการดำเนินโครงการ	95
5.3 ข้อเสนอแนะและแนวทางในการดำเนินงานโครงการต่อไป	96
บรรณานุกรม	97
ภาคผนวก	99
ภาพกิจกรรม	100
รายชื่อผู้สัมภาษณ์	111

สารบัญภาพ

	หน้า
รูปภาพที่ 1	แสดงแผนที่ตั้งของศาสนสถานในชุมชนย่านวัดเกต
รูปภาพที่ 2	การเข้ามาและการเปลี่ยนแปลงของศาสนาพุทธในชุมชนย่านวัดเกต
รูปภาพที่ 3	การเข้ามาและการเปลี่ยนแปลงของศาสนาซิกข์ และฮินดูชุมชนย่านวัดเกต
รูปภาพที่ 4	การเข้ามาและการเปลี่ยนแปลงของศาสนาอิสลามในชุมชนย่านวัดเกต
รูปภาพที่ 5	การเข้ามาและการเปลี่ยนแปลงของศาสนาคริสต์ในชุมชนย่านวัดเกต

บทที่ 1

บทนำ

1.1 หลักการและเหตุผล

ชุมชนย่านวัดเกต ตำบลวัดเกต อำเภอเมืองเชียงใหม่ จังหวัดเชียงใหม่ ตั้งอยู่ฝั่งทางด้านตะวันออก ของแม่น้ำปิงและอยู่ฝั่งตรงข้ามกับตลาดวโรรสหรือตลาดต้นลำไย มีอาณาบริเวณพื้นที่ทิศเหนือ ติดต่อดำบลฟ้าฮ่าม ทิศใต้ ติดต่อดำบลหนองหอย ทิศตะวันออก ติดต่อหนองป่าครั่ง และทิศตะวันตก ติดต่อดำบลช้างคลาน มีครัวเรือนจำนวน 958 ครัวเรือน มีประชากรประมาณ 2,418 คน จำแนกเป็นเพศชาย 1,104 คน หญิง 1,314 คน แบ่งเป็นวัยผู้สูงอายุ มากกว่า 60 ปี จำนวน 725 คน วัยเด็กและเยาวชน ตั้งแต่แรกเกิด จนถึง 18 ปี จำนวน 968 คน และวัยผู้ใหญ่ จำนวน 725 คน นับได้ว่าเป็นชุมชนขนาดใหญ่ ที่มีทุนทางสังคมและวัฒนธรรมที่หลากหลาย เนื่องจากในอดีตย่านวัดเกตเป็นส่วนหนึ่งของศูนย์กลางจึงอาณาจักรล้านนาที่มีความเจริญรุ่งเรืองเป็นแหล่งเศรษฐกิจค้าขายทางน้ำของเชียงใหม่กับหัวเมืองทางใต้จนถึงกรุงเทพฯ จึงมีผู้คนต่างถิ่น ต่างเชื้อชาติศาสนา อาทิ ชาวจีน จีนยูนนาน ยุโรป มอญ พม่า ขมุ ชาวมุสลิม อินเดีย และชาวซิกข์เข้ามาอยู่อาศัย และตั้งถิ่นฐานร่วมกันกับคนล้านนาดั้งเดิม จากการประมาณการคร่าวๆ มีประชากรที่นับถือศาสนาพุทธ ประมาณ ร้อยละ 50 คิดเป็น 1,209 คน นับถือศาสนาคริสต์ ประมาณ ร้อยละ 18 คิดเป็น 435 คน นับถือศาสนาอิสลาม ประมาณ ร้อยละ 33 คิดเป็น 653 คน และนับถือศาสนาซิกข์ ประมาณ ร้อยละ 5 คิดเป็น 121 คน¹

วิถีการดำรงชีวิตของผู้คนในชุมชนย่านวัดเกต อยู่ร่วมกันอย่างผสมผสานทางวัฒนธรรมของผู้คนในชุมชนได้อย่างลงตัวและอยู่ร่วมกันอย่างสงบสันติมาหลายชั่วอายุคนจนหลอมรวมเป็นชุมชนย่านวัดเกตที่มีวิถีชีวิตวัฒนธรรม แบบ “คนเมือง” ในบรรยากาศของความงดงามของกลุ่มสถาปัตยกรรมในอดีตที่ยังคงหลงเหลืออยู่แห่งเดียวของเมืองเชียงใหม่

การที่ผู้คนหลากหลายความเชื่อ ศรัทธา ได้ตั้งถิ่นฐานบ้านเรือนและอาศัยอยู่ร่วมกันในอาณาบริเวณพื้นที่เดียวกัน มีวิถีชีวิตวิถีการปฏิบัติทางความเชื่อที่แตกต่างที่ได้รับการถ่ายทอดจากบรรพบุรุษ ส่งผลให้ชุมชนย่านวัดเกตมีความโดดเด่น โดยเฉพาะในมิติด้านความเชื่อศรัทธาของ 4 ศาสนา

1 ตัวเลขดังกล่าวมาจากผู้นำชุมชนวัดเกต ซึ่งเป็นจำนวนประชากรที่เป็นไม่เป็นทางการเนื่องจากในพื้นที่มีประชากรแฝงที่ไม่มีการแจ้งหรือลงทะเบียน เป็นคนนอกจังหวัดมาประกอบธุรกิจจำนวนหนึ่ง และส่วนใหญ่เป็นผู้ที่อพยพจากที่สูงและประเทศเพื่อนบ้านเข้ามาอยู่อาศัย

ได้แก่ ศาสนาพุทธ อิสลาม คริสต์ และซิกข์ ซึ่งแต่ละศาสนามีบทบาทสำคัญในการผูกยึดให้ศาสนิกชนแต่ละศาสนามีสิ่งยึดเหนี่ยวทางจิตใจรวมทั้งหล่อหลอมความสัมพันธ์ของผู้คนเข้าด้วยกัน ให้มีความสามัคคีเป็นน้ำหนึ่งใจเดียวกันดังตัวอย่างที่เห็นเป็นรูปธรรมในปัจจุบัน คือ การทำกิจกรรมใด ๆ ของแต่ละศาสนา ชุมชนที่อาศัย ในย่านวัดเกตจะให้ความร่วมมือ ร่วมแรง ร่วมใจจากพี่น้องร่วมชุมชนต่างศาสนาเป็นอย่างดีและเมื่อถึงเวลาที่ต้องประกอบพิธีกรรมทางศาสนาตามความศรัทธาความเชื่อของตนต่างก็แยกย้ายปฏิบัติศาสนกิจของตนอย่างเคร่งครัด หรือแม้กระทั่งการประชุมร่วมกันของชาวบ้านมีการสัญจรการประชุมผลัดเปลี่ยนหมุนเวียนตามศาสนสถานของแต่ละศาสนา เช่น โบสถ์คริสต์ มัสยิด หรือที่วัด เป็นต้น

การที่ชุมชนย่านวัดเกตเป็นศูนย์รวมของความหลากหลายของความเชื่อศรัทธาของทั้ง 4 ศาสนา นับเป็นรูปธรรมตัวอย่างของชุมชนที่สามารถอยู่ร่วมกันได้โดยสันติบนพื้นฐานของความเข้าใจและการยอมรับในความแตกต่างในวิถีปฏิบัติ ศาสนพิธีความเชื่อของแต่ละศาสนาทำให้ชุมชนสามารถดำเนินชีวิตร่วมกับเพื่อนบ้านด้วยความผูกมิตรไมตรีต่อกัน พึ่งพาอาศัยและมีส่วนร่วมสามัคคีธรรม การทำกิจกรรม การไปมาหาสู่ และช่วยเหลือแบ่งปัน เกิดความร่วมมือร่วมใจของเหล่าศาสนิกชนโดยมีผู้นำทางจิตวิญญาณของศาสนาทั้ง 4 ได้ประสานพลังให้เกิดการสร้างพลังร่วมในชุมชน (Community Collective Effort) ซึ่งเป็นหัวใจสำคัญ ในการพัฒนาชุมชนมาอย่างต่อเนื่อง

จากตัวอย่างดังกล่าว แสดงให้เห็นว่าแม้ชุมชนจะมีความแตกต่างในความเชื่อทางศาสนา ก็ตามแต่ก็มิได้มีปัญหาความขัดแย้งหรือการแก่งแย่งชิงดีอันเป็นตัวการสำคัญที่ก่อให้เกิดความบาดหมางในชุมชน สังคมแต่อย่างใดตรงกันข้ามกลับกลายเป็นศูนย์กลางของการสร้างพลังแห่งความดีงามและก่อให้เกิดความเบิกบานทางสติปัญญาด้วยความบริสุทธิ์ใจต่อหลักความเชื่อในศาสนาที่ตนเองศรัทธา และเชื่อถือเป็นสำคัญ ทั้งหมดถือเป็นต้นทุนทางสังคมที่ยังคงอยู่ในชุมชนแห่งนี้ เป็นต้นแบบแห่งการเรียนรู้และการอยู่ร่วมกันได้อย่างสันติมาตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน

แต่อย่างไรก็ตาม แม้ว่าชุมชนย่านวัดเกตจะมีต้นทุนทางสังคมและวัฒนธรรมมากมายที่มีคุณค่ายังคงหลงเหลือสามารถเห็นในเชิงประจักษ์ในปัจจุบันก็ตาม แต่ภายใต้บริบทของการพัฒนาและการแทรกแซงของพลังอำนาจระบบทุนนิยม ที่ได้แผ่ขยายความเจริญอย่างรวดเร็วในเมืองเชียงใหม่ในปัจจุบันเป็นกระแสที่มาแรง และมีส่วนบดบังวิถีคิดของคนรุ่นใหม่ เริ่มปรับเปลี่ยนไปสู่เงื่อนไขใหม่ของการดำเนินชีวิตที่เร่งรีบ แข่งขัน ต่างคนต่างอยู่ ภายใต้ค่านิยมการบริโภคแบบใหม่ ซึ่งอาจมีผลทำให้ความสัมพันธ์ระหว่างผู้นำแต่ละศาสนา กับสมาชิก และหรือศรัทธา วัด รวมทั้งคนรุ่นใหม่มีท่าทีปรับเปลี่ยน เริ่มห่างเหินในกิจกรรมที่สัมพันธ์กับศาสนสถาน และ โดยเฉพาะในมิติของความสัมพันธ์ของ 4 ศาสนา อาจคลาคลายความเข้มแข็งลงและจางหายไปที่สุดในที่สุด

ด้วยเหตุนี้ทีมวิจัยชุมชนร่วมกับกลุ่มศึกษาปัญหาสังคม มหาวิทยาลัยเชียงใหม่จึงได้ร่วมกันพัฒนาโครงการ “การเสริมสร้างและฟื้นฟูพลังสามัคคี 4 ศาสนาย่านวัดเกตโดยความร่วมมือระหว่างชุมชนกับนักวิชาการ เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของพิพิธภัณฑน์ที่มีชีวิต” เพื่อเสริมสร้างคุณค่าด้านความสัมพันธ์และ การอยู่ร่วมกันอย่างสงบสุขของ 4 ศาสนา และเพื่อเป็นการรื้อฟื้นให้ผู้คนในชุมชน เกิดความรัก ความสามัคคี โดยร่วมกันหาแนวทางในการสืบค้นคุณค่า หรือองค์ของแต่ละศาสนา ในแง่ประวัติศาสตร์ของแต่ละศาสนา และการเชื่อมโยงให้เห็นภาพของการเข้ามาตั้งถิ่นฐานของชุมชน รวมทั้งความสัมพันธ์ของผู้คนในแต่ละศาสนาให้มีความสัมพันธ์เชื่อมโยงกันเพื่อให้เกิดพลังความร่วมมือ ความสามัคคีของ 4 ศาสนา ในย่านวัดเกต และพัฒนาให้เป็นพื้นที่ต้นแบบในการดำรงรักษาไว้ซึ่งคุณค่าและของดีในมิติความสัมพันธ์ทางศาสนา โดยการเก็บรวบรวมข้อมูลทางประวัติศาสตร์ ความเป็นมา ความสัมพันธ์ของ 4 ศาสนา ตั้งแต่อดีตถึงปัจจุบัน เพื่อถ่ายทอดข้อมูลความสัมพันธ์นี้ให้ลูกหลานได้เกิดความภาคภูมิใจ สร้างพลังความร่วมมือ และสืบสานงานต่อไป

จากนั้นจะทำการต่อยอด ข้อมูลความสัมพันธ์ทางประวัติศาสตร์ ผ่านการทำกิจกรรมร่วมกัน เช่น การจัดกิจกรรม ถนนแห่งศรัทธา เพื่อให้แต่ละศาสนาได้ให้ความเคารพซึ่งกันและกัน เป็นครั้งคราว รวมถึงการจัดกิจกรรมแลกเปลี่ยนเรียนรู้ซึ่งกันและกัน เล่าประวัติศาสตร์ ความเชื่อ ทางศาสนา เพื่อให้สามารถอยู่ร่วมกันได้อย่างมีความสุข และสามารถสร้างพลังให้กับคนในพื้นที่ได้

ซึ่งทั้งหมดในการขับเคลื่อนกิจกรรม โดยทีมวิจัยจากชุมชน ที่เป็นผู้แทนมาจาก 4 ศาสนาที่สามารถประสานงานกับผู้รู้ ปราชญ์ชุมชน เพื่อให้ได้มาซึ่งชุดข้อมูลประวัติศาสตร์การสร้างความสัมพันธ์ของศาสนา ตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน โดยมีนักวิชาการจากมหาวิทยาลัยเชียงใหม่ เข้าไปช่วยวิเคราะห์ สังเคราะห์ เติมเต็ม ด้านวิชาการร่วมกับทีมวิจัยชุมชน ซึ่งจะทำให้ผู้คนในย่านวัดเกตได้รับประโยชน์ ทั้งความรู้ ความสัมพันธ์ที่แน่นแฟ้นขึ้น มีความคอกย้ำ ในเชิงรูปธรรมมากขึ้น เพราะหากมีการต่อยอดกิจกรรม เพิ่มเติมจากสิ่งที่มีอยู่แล้ว และเป็นกิจกรรมที่สร้างความสนใจต่อสาธารณชนภายนอก จะทำให้ผู้คนข้างนอก เข้ามาเยี่ยมชม สัมผัส และทำสิ่งที่ได้เห็นเป็นแนวทางในการแก้ปัญหา โดยใช้ความเชื่อมโยงของหลายศาสนา ซึ่งจะสามารถก่อเกิดพลังขึ้นในพื้นที่นั้น ๆ ได้ และถ้าสาธารณะ หรือผู้กำหนดนโยบายของรัฐ มีความสนใจแนวทางการแก้ไขปัญหาความขัดแย้งอันเกี่ยวข้องกับความแตกต่างของเชื้อชาติศาสนา และมีแนวคิด แนวทาง การนำไปประยุกต์ใช้ในพื้นที่ของอื่น ๆ นอกจากชื่นชม แล้วเกิดแนวคิด ถ้าอันที่สองมากขึ้น ก็จะย้อน ทำให้เกิดความคอกย้ำ ในรูปธรรมแก่คนในพื้นที่มากขึ้น ทั้งหมดนี้จะไปเสริมการเกิดพิพิธภัณฑน์ที่มีชีวิตย่านวัดเกตที่มีชีวิตแห่งเดียวในเมืองเชียงใหม่ให้ใกล้เคียงกับความเป็นจริงได้

1.2 คำถามการวิจัย

ทีมวิจัยจะสามารถ

1. ค้นหา และวิเคราะห์ปัจจัยที่ก่อให้เกิดความสัมพันธ์ที่ดีของ 4 ศาสนา ได้อย่างไร
2. สามารถนำผลการศึกษาเพื่อเป็นแนวทางในการจัดกิจกรรม ถนนแห่งศรัทธา และการแลกเปลี่ยนหมุนเวียน เถลิงฉลอง ศาสนา เพื่อนำไปสู่พิพิธภัณฑที่มีชีวิตย่านวัดเกต และล้านน่าย่านวัดเกต ที่มีชีวิตแห่งเดียวในเมืองเชียงใหม่ได้อย่างไร

1.3 วัตถุประสงค์

1. เพื่อสืบค้นประวัติศาสตร์ของความสัมพันธ์ 4 ศาสนา ในด้านเรื่องราว ความแตกต่าง และความผูกพันเชื่อมโยงกับวิถีชีวิตตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน ในย่านวัดเกตโดยความร่วมมือของคนในชุมชนและนักวิชาการนอกชุมชน
2. เพื่อเสริมสร้าง ความเข้มแข็งให้กับ 4 ศาสนา โดยจัดกิจกรรมที่เชื่อมโยงกับวิถีปฏิบัติ ศาสนพิธีและความเชื่อ ร่วมกันเป็นการจัดกิจกรรมถนนแห่งศรัทธา เพื่อนำไปสู่พิพิธภัณฑที่มีชีวิต ย่าน วัดเกต และล้านน่าย่านวัดเกต ที่มีชีวิตแห่งเดียวในเมืองเชียงใหม่

1.4 ผลที่คาดว่าจะได้รับ

1.4.1 ด้านการวิจัย

- (1) มีชุดข้อมูล ประวัติศาสตร์ ของการอยู่ร่วมกันของผู้คนในชุมชนย่านวัดเกต ในการสร้างสานความสัมพันธ์ในมิติศาสนาของชุมชนย่านวัด ทั้งในด้าน เรื่องราว ความแตกต่าง และความผูกพัน เชื่อมโยง กับวิถีชีวิตของชุมชน
- (2) มีชุดข้อมูลเกี่ยวกับรูปแบบ แนวทาง ในการสร้างความสัมพันธ์ 4 ศาสนา ให้เกิด ความสัมพันธ์ที่แน่นแฟ้น โดยการทำการทำกิจกรรมร่วมกันที่เป็นรูปธรรมยิ่งขึ้น
- (3) มีชุดข้อมูลและมีพื้นที่ต้นแบบของการอยู่ร่วมกันของชุมชน /สังคมพหุวัฒนธรรม ที่เป็นรูปธรรม

1.4.2 ด้านการพัฒนา

- (1) ชุมชนในพื้นที่ ทั้ง 4 ศาสนา มีความสัมพันธ์ที่แน่นแฟ้นยิ่งขึ้น
- (2) ชุดข้อมูล/ความรู้ที่เป็นผลผลิตจากงานวิจัยครั้งนี้ ถูกนำมาประกอบสร้าง เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของพิพิธภัณฑที่มีชีวิตย่านวัดเกต และ ล้านน่าย่านวัดเกตที่มีชีวิตของเมืองเชียงใหม่ที่เกิดจากการะบวนการมีส่วนร่วมของคนในชุมชน

- (3) ส่งเสริมด้านการท่องเที่ยวในมิติการสร้างความสัมพันธ์และเป็นพื้นที่ศึกษาคูณแก่ผู้สนใจด้านการจัดการความขัดแย้งความแตกต่างทางศาสนาและวัฒนธรรม
- (4) การกระจายรายทางเศรษฐกิจ อันเกิดจากการท่องเที่ยวในย่านวัดเกตแก่ชุมชน
- (5) เป็นพื้นที่ศึกษาคูณเกี่ยวกับการอยู่ร่วมกันของสังคมพหุวัฒนธรรม

1.5 นิยามศัพท์ที่ใช้ในการวิจัย

ศาสนาพุทธในย่านวัดเกต หมายถึง ชาวบ้านที่อยู่อาศัยในย่านวัดเกต นับถือศาสนาพุทธ มีความรัก ความศรัทธาในพุทธศาสนา โดยมีวัดเกตการาม เป็นศาสนสถาน เพื่อใช้ประกอบพิธีกรรมทางศาสนา

ศาสนาคริสต์ในย่านวัดเกต หมายถึง ชาวบ้านที่อยู่อาศัยในย่านวัดเกต นับถือศาสนาคริสต์ มีความศรัทธาในคริสต์ศาสนามี โบสถ์คริสจักรที่ 1 เชียงใหม่ เป็นศาสนสถาน เพื่อใช้ประกอบพิธีกรรมทางศาสนา

ศาสนาอิสลามในย่านวัดเกต หมายถึง ชาวบ้านที่อยู่อาศัยในย่านวัดเกต โดยเฉพาะย่านมุสลิม อัดดักวา นับถือศาสนาอิสลาม มีความศรัทธาในศาสนาอิสลาม โดยมีมัสยิดอาด-ดักวา เป็นศาสนสถาน เพื่อใช้ประกอบพิธีกรรมทางศาสนา

ศาสนาซิกข์ในย่านวัดเกต หมายถึง ชาวบ้านที่อยู่อาศัยในย่านวัดเกต นับถือศาสนาซิกข์ มีความรัก ความศรัทธาในศาสนาซิกข์ โดยมีวัดซิกข์เป็นศาสนสถาน เพื่อใช้ประกอบพิธีกรรมทางศาสนา

ความสัมพันธ์ของ 4 ศาสนาในย่านวัดเกต การรวมตัวของชาวบ้านที่อยู่อาศัยในย่านวัดเกต ทั้ง 4 ศาสนา ในการใช้ชีวิต อยู่อาศัย ทำกิจกรรมร่วมกัน จนเกิดความความสัมพันธ์ กลมเกลียวกัน รวมพลัง ต่อสู้กับการเปลี่ยนแปลง ที่เกิดขึ้นในย่านวัดเกต

ถนนแห่งศรัทธา หมายถึง การร่วมกันแสดงความเคารพต่อวันสำคัญ ความสำคัญของแต่ละศาสนา โดยการร่วมกัน ถอด ถัก ถัก อบายมุข หรือแสดงความเคารพโดยวิธีใด วิธีหนึ่ง บนถนน หรือในซอย ในย่านวัดเกต

การแลกเปลี่ยน หมุนเวียน เติบโตลง ศาสนา หมายถึง การทำกิจกรรมร่วมกันของศาสนิกชน ทั้ง 4 ศาสนา ในวันสำคัญของศาสนาใด ศาสนาหนึ่ง เพื่อให้เกิดความสัมพันธ์ที่แน่นแฟ้นยิ่งขึ้น

อัตลักษณ์ล้านนา กับศาสนา หมายถึง สัญลักษณ์ หรือ สิ่งที่แสดงให้เห็นถึง ความโดดเด่น ความคิดร่วมกัน พลังร่วมกัน ของศาสนานั้นๆ ที่อยู่ในย่านวัดเกต ซึ่งอาจจะเป็นสิ่งของดั้งเดิม เก่าแก่ มีประวัติศาสตร์ ที่ศาสนานั้นๆ ให้ความเคารพ ศรัทธา สะท้อนให้เห็นถึงความเป็นล้านนา ซึ่งทั้งนี้อาจจะมีทั้งอัตลักษณ์ของแต่ละศาสนา และอัตลักษณ์ร่วมของ 4 ศาสนา

การมีส่วนร่วมของชาวบ้านวัดเกต หมายถึง การร่วมกันของชาวบ้านวัดเกตทั้ง 4 ศาสนา ในการร่วมกันคิด ร่วมกันวางแผน ร่วมกันปฏิบัติ ร่วมกันสรุปผล และร่วมกันรับผลประโยชน์

การอยู่ร่วมกันอย่างสันติ หมายถึง การที่ชุมชนที่อยู่อาศัยในอาณาบริเวณพื้นที่เดียวกัน มีความหลากหลายทางความเชื่อศรัทธา ที่สามารถอยู่ร่วมกันอย่างสันติ ไม่มีการทะเลาะวิวาทกันทางศาสนา แต่มีความสามัคคีปรองดอง และร่วมกันพัฒนาชุมชนของตนเป็นอย่างดี

บทที่ 2

แนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

การศึกษาในโครงการการเสริมสร้างและฟื้นฟูพลังสามัคคี 4 ศาสนาย่านวัดเกต โดยความร่วมมือระหว่างชุมชน กับฝ่ายวิชาการเพื่อเป็นส่วนหนึ่งของพิพิธภัณฑ์ที่มีชีวิต ครั้งนี้ คณะผู้ศึกษาได้อาศัยแนวคิด พหุวัฒนธรรมนิยม (Multiculturalism) เป็นแนวทางในการศึกษา ดังนี้

2.1 แนวคิดพหุวัฒนธรรมนิยม (Multiculturalism)

2.2 แนวคิดเกี่ยวกับการอยู่ร่วมกันอย่างสันติ

2.3 ช่องว่างทางวิชาการ

2.4 กรอบแนวคิดงานวิจัย

2.1 แนวคิดพหุวัฒนธรรมนิยม (Multiculturalism)

แนวคิดพหุวัฒนธรรมนิยม (Multiculturalism) ได้ก่อเกิดขึ้นในบริบทของประเทศตะวันตก ในช่วงทศวรรษที่ 1970 แนวคิดดังกล่าว มีความเชื่อพื้นฐานว่า กลุ่มวัฒนธรรมรองในรัฐมีสิทธิที่จะได้รับการยอมรับและดำรงรักษาให้คงอยู่ไปโดยไม่ต้องถูกกลืนเข้ากับวัฒนธรรมหลัก แต่ทั้งนี้รัฐควรมีบทบาทในการสนับสนุนส่งเสริมวัฒนธรรมรองกลุ่มต่างๆ เพื่อรักษาความหลากหลายทางวัฒนธรรม (Kymlicka, 1995; Taylor, 1994) รวมทั้งมีการนำมาใช้เพื่อจัดการกับความหลากหลายทางเชื้อชาติและวัฒนธรรม ให้คนต่างกลุ่มสามารถอยู่ร่วมกันได้ในสังคม บนหลักการของความเท่าเทียมกัน และให้สิทธิในการดำรงไว้ซึ่งความเป็นเอกลักษณ์เฉพาะกลุ่มแก่ชุมชนทางวัฒนธรรม ซึ่งพหุวัฒนธรรมนิยมถูกนำมาใช้ในฐานะจุดยืนทางศีลธรรมในการปฏิบัติต่อสังคมที่มีความหลากหลายทางเชื้อชาติและวัฒนธรรมในประเทศยุโรปบางประเทศและสหรัฐอเมริกา เป็นต้น

ในอดีต สังคมพหุวัฒนธรรม หรือสังคมที่มีคนแตกต่างวัฒนธรรม มีพัฒนาการของความแตกต่างกับปัจจุบัน อย่างน้อย 3 ประการ คือ 1) ในอดีตชนกลุ่มน้อยจำยอม และ ยอมรับสภาพของตนเอง ยอมรับการจำกัดให้อยู่ในอาณาเขตที่คนกลุ่มใหญ่กำหนด แต่สังคมสมัยใหม่ที่มีการติดต่อกันมากขึ้นทำให้เกิดการแลกเปลี่ยนทางความคิด เช่น ความคิดเกี่ยวกับเสรีประชาธิปไตย ทำให้ชนกลุ่มน้อยต่างๆ ลุกขึ้นมาเรียกร้องสิทธิของตนเองมากขึ้น 2) สังคมสมัยใหม่เรียนรู้จากความสำเร็จและผิดพลาดในอดีตเช่น การฆ่าล้างเผ่าพันธุ์ การกดขี่ข่มเหง ทำให้นานาชาติเป็นบทเรียน ประกอบกับความเจริญก้าวหน้าทางความรู้ในสาขาจิตวิทยาทำให้เข้าใจว่า การกดขี่ทางวัฒนธรรมทำให้เกิดผลเสียมากกว่าผลดี 3) ความเป็นโลกาภิวัตน์ทำให้มีการเคลื่อนย้ายทางวัฒนธรรม ธุรกิจ มีการทำการค้าการติดต่อกันทั่วโลก ทำให้สังคมต้องมีการปรับตัวเข้ากับวัฒนธรรมอื่น การคงวัฒนธรรมของตนเองไว้

อย่างเหนียวแน่น เพื่อเป็นเกราะป้องกันทำให้ประเทศเป็นปึกแผ่นมั่นคง อาจใช้ไม่ได้ในสังคมสมัยใหม่ และ อดีตความเป็นชุมชนทางวัฒนธรรมได้รับการเน้นย้ำเป็นอย่างมากเป็นเครื่องมือในการส่งต่อทางวัฒนธรรม แต่ปัจจุบันเน้นปัจเจกบุคคลมากขึ้น Parekh (2006)

ปัจจุบันแนวคิดพหุวัฒนธรรม ได้กลายเป็นวาทกรรมโลก และได้รับการรับรองจากองค์กรระหว่างประเทศที่เรียกร้องให้รัฐต่างๆ ให้การสนับสนุนความหลากหลายทางเชื้อชาติและวัฒนธรรมภายในรัฐ และต่อมาแนวคิดดังกล่าวถูกนำไปประยุกต์ ใช้ในประเด็นการเมืองเรื่องชนกลุ่มน้อย สิทธิทางวัฒนธรรม สิทธิของคนพื้นถิ่น และถูกนำไปใช้ในความหมายที่แตกต่างกันในบริบทที่ต่างกัน ขึ้นอยู่กับประวัติศาสตร์และวัฒนธรรมของแต่ละประเทศ สิริจิต สุนันตะ (2550)

อย่างไรก็ตามสำหรับแนวคิดพหุวัฒนธรรมในสถานการณ์ประเทศไทยเริ่มเป็นประเด็นที่ได้รับความสนใจในวงกว้าง โดยเฉพาะในบริบทของการพัฒนา และการเข้าสู่สถานการณ์โลกาภิวัตน์ ในปัจจุบันไม่เพียงแต่นำไปสู่การเปลี่ยนแปลงในด้านกายภาพอันเป็นผลมาจากการลงทุนพัฒนาด้านโครงสร้างพื้นฐานที่เอื้อให้เกิดความสะดวกสบาย ให้เกิดการปฏิสัมพันธ์ การติดต่อ การคมนาคม เข้าถึงได้ง่าย เท่านั้น ขณะเดียวกันยังก่อให้เกิดการเปลี่ยนโครงสร้างความสัมพันธ์ใหม่ในสังคม ที่นำไปสู่การก่อตัวของสังคมในรูปแบบใหม่ที่หลากหลาย ซึ่งหมายรวมถึง ความไม่เท่าเทียม ความแตกต่างหลากหลายชาติพันธุ์ และวัฒนธรรมที่ขยายเป็นวงกว้างและมีโอกาสเกิดการปะทะประสานกันมากขึ้นระหว่างผู้คนต่างกลุ่ม ต่างศาสนา ชาติพันธุ์และอาจนำไปสู่ปัญหาความขัดแย้งในสังคมได้ วสันต์ ปัญญาแก้ว (2557) ในทำนองเดียวกัน อานันท์ กาญจนพันธุ์ (2551) กล่าวว่า ภายใต้บริบทของความเป็นโลกาภิวัตน์ทำให้เกิด การเรียกร้องสิทธิต่างๆ เช่น สิทธิความเป็นพลเมือง สิทธิชุมชนของกลุ่มต่างๆ ในรัฐชาติ เพิ่มขึ้นในประเทศไทย เกิดกรณีความขัดแย้งที่เกิดจากการไม่ยอมรับความหลากหลายทางวัฒนธรรม ที่รวมถึงวัฒนธรรมในฐานะที่เป็นวิถีชีวิต หรือ วิถีชีวิตของคนบางกลุ่มในสังคมเพิ่มมากขึ้น

ในช่วงทศวรรษที่ผ่านมา ประเทศไทย มีความเปลี่ยนแปลงผ่านทางสังคมและวัฒนธรรม ในประเด็นของความต่างหลากหลายทางเชื้อชาติ ศาสนา เป็นประเด็นที่มีความสำคัญละเอียดอ่อน และแนวคิดพหุวัฒนธรรม (Multiculturalism) จึงได้ถือกำเนิดขึ้น และได้พยายามอธิบายเกี่ยวกับแนวทางและการยอมรับอัตลักษณ์ความโดดเด่นของแต่ละสังคมวัฒนธรรมที่แต่ละกลุ่มยึดถือปฏิบัติ เมื่อย้ายถิ่นพำนักอาศัยอยู่อีกสังคมหนึ่ง เพื่อรักษาความหลากหลายทางวัฒนธรรมที่สามารถอยู่ร่วมกันได้อย่างสันติ

ด้วยองค์ประกอบดังกล่าว ส่งผลให้เกิดกระแสความตระหนักและความตื่นตัวโดยเฉพาะในมิติความหลากหลายทางเชื้อชาติและวัฒนธรรมขึ้นในบริบททางการเมืองและสังคมไทย ในกระบวนการเคลื่อนไหวเพื่อท้าทายการครอบงำของวัฒนธรรมหลัก และเพื่อขยายพื้นที่ทางสังคมให้กับคนกลุ่มต่างๆ หลายท่านให้ความหวังกับ multiculturalism หรือพหุวัฒนธรรมนิยม ซึ่งเป็น

แนวทางที่ใช้ในประเทศตะวันตกหลายประเทศ จะเป็นหนทางที่นำไปสู่การอยู่ร่วมกันอย่างสันติ และเท่าเทียมกันระหว่างกลุ่มคนที่มีความแตกต่างทางเชื้อชาติและวัฒนธรรมในประเทศไทย ยศ สันตสมบัติ (2551)

2.2 แนวคิดเกี่ยวกับการอยู่ร่วมกันอย่างสันติ

การอยู่ร่วมกันในสังคมอย่างสันติสุข มีความสมานฉันท์ ความปรองดอง และความสงบสุข ร่วมเย็น เป็นสิ่งที่มนุษย์ในทุกสังคมมีความปรารถนาเป็นที่สุด การอยู่ร่วมกันในสังคมอย่างมีความสุข นั้น สมาชิกในสังคมมักจะมีความสัมพันธ์เกี่ยวข้องกัน มีการพึ่งพาอาศัยให้ความช่วยเหลือกัน มีความสามัคคีและร่วมมือกันพัฒนาสังคมให้เจริญก้าวหน้า และน่าอยู่

มีผู้ทรงความรู้ ที่ได้จุดประกายแห่งความเบิกบานทางสติปัญญาในการวางรากฐานแนวทาง ในการปฏิบัติและการอยู่ร่วมกันอย่างสันติ ไว้หลายท่าน อาทิ พุทธทาสภิกขุ (2531) โยฮัน กัลป์ตุง (1975) หัจยี ประยูรwatanยกุล (2548) วุฒิชัย อ่องนาวา (2551)

พุทธทาสภิกขุ (2531) ได้กล่าวถึง “สันติวิธี” ว่าเป็นแนวทาง หรือมรรควิธีที่ทำให้เกิดขึ้น สันติภาพในยุคปัจจุบัน ท่านพุทธทาสได้ตั้งคำถาม “ทำไมจึงปรารถนาเรื่องสันติภาพ” เหตุผลก็คือ สันติภาพนั้น มันสำคัญอยู่ในตัวมันเอง คือ จำเป็นสำหรับชีวิตทุกชีวิตไม่ว่าจะอยู่ในระดับส่วนบุคคล หรือทั้งหมดในโลก ล้วนต้องการสันติภาพ ท่านพุทธทาสภิกขุมองว่า การที่สันติภาพจะเกิดขึ้น และสำเร็จผลตามที่ต้องการนั้นปัจเจกบุคคล และสังคมโดยรวมต้องมี “ตรีปิธาน” กล่าวคือ

(1) การทำให้ทุกคนเข้าถึงหัวใจแห่งศาสนาของตนๆ ซึ่งข้อนี้จะสามารถทำลายความเห็นแก่ตัวอันเป็นศัตรูของสันติ

(2) ทำความเข้าใจระหว่างศาสนา เพราะการที่ชาวโลกที่นับถือศาสนาที่แตกต่างกันพากันทำ ความเข้าใจศาสนาต่างๆ แล้วจะทำให้เกิดความเข้าใจ ยอมรับในความแตกต่างและร่วมมือกันที่สุดในที่สุด

(3) ออกมาเสียจากอำนาจวัตถุนิยม เพราะว่าการที่คนไม่เข้าถึงหัวใจของศาสนาของตน ก็เพราะมีวลุ่มหลงมัวเมาในวัตถุนิยม ซึ่งการลุ่มหลงมัวเมาทำให้ขาดความร่วมมือของบุคคล ในระหว่างศาสนา

กัลป์ตุง (1975) ได้สรุปว่า ความสัมพันธ์ของสังคมในเชิงพหุนิยมในแง่การเคารพความแตกต่างและการใช้ลักษณะของความแตกต่างให้เกิดการสร้างสรรค์ ถ้ามนุษย์มีความร่วมมือร่วมใจ กันและกันและมีทัศนะที่ดำเนินไปในทางเดียวกัน สันติก็จะเกิดขึ้นอย่างแท้จริง และจากมุมมองของ นักทฤษฎีสันติภาพและสันติวิธีมองว่า มนุษย์ไม่จำเป็นต้องต่อสู้กับความขัดแย้งทุกประการเพียง เพื่อระบบใดระบบหนึ่ง หากการที่มนุษย์สามารถอยู่ร่วมกันในโลกที่มีความแตกต่างหลากหลายเป็น สิ่งที่พึงปรารถนา การแสดงออกซึ่งการยอมรับกันและกันก่อให้เกิดความเป็นหนึ่งเดียวกัน อันเป็น ลักษณะเอกนิยม แม้ว่าจะมีความแตกต่างกันทางด้านต่างๆ อันเป็นสภาพของพหุนิยม

พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ.ปยุต.โต) (2541) กล่าวว่า ชาวพุทธจะอยู่ร่วมกับศาสนิกชนของศาสนาอื่นๆ แม้เมื่อมีลัทธิศาสนาใหม่ๆ เข้ามาจากภายนอก ก็ได้พบการต้อนรับเป็นอย่างดี และเปิดโอกาสหรือถึงกับช่วยเหลือเพื่อให้มีการเผยแพร่โดยสะดวก ชาวพุทธมิใช่มีเพียงขันติธรรมเป็นปกติธรรมดาเท่านั้น แต่ยังมีความสัมพันธ์เชิงบวก คือถึงกับช่วยเหลือเอื้อเฟื้อเกื้อกูล หรือประสานร่วมมือกัน ด้วยเมตตากรุณา จึงกลายเป็นปัจจัยและเป็นสื่อที่จะช่วยให้ศาสนาต่างๆ ที่แตกต่างหลากหลายสามารถอยู่รวมกันได้ดี

หัจยี ประยูร วทานกุล (2548) อธิบายว่า พุทธ คริสต์ และอิสลาม มีความแตกต่างก็เพียง ศาสดา ภาษา และขนบธรรมเนียมประเพณี ซึ่งขึ้นอยู่กับกาลเวลา ประวัติศาสตร์ รวมทั้งสภาพท้องถิ่นและบุคคล แต่ก็มีความหมายเดียวกัน คือความสงบ สันติ และความสุขอันประเสริฐ และทั้ง ๓ ศาสนาต่างก็มีความเชื่อร่วมกันในอนาคตของมนุษยชาติว่าจะถึงซึ่งความสมบูรณ์ ความยุติธรรม และความสงบสันติ

การอยู่ร่วมกันในสังคมที่ต่างมีความหลากหลายของวัฒนธรรม เป็นเรื่องที่หลีกเลี่ยงไม่ได้ ดังนั้น จึงจำเป็นต้องมีศาสตร์และศิลป์ในการอยู่ร่วมกันจึงจะอยู่ร่วมกันได้อย่างเป็นสุข” เช่นเดียวกับชุมชนย่านวัดเกต เป็นชุมชนที่มีความหลากหลายวัฒนธรรม และยังคงความเป็นอัตลักษณ์ของตนเองไม่ทั้งความเป็นตนเอง แต่ในขณะเดียวกันเมื่ออยู่ร่วมกันในสังคมที่หลากหลายก็มีความเคารพในอัตลักษณ์ของสังคมรอบข้าง

ในการศึกษานี้ คณะผู้ศึกษาได้ทบทวนงานวิจัยที่เกี่ยวข้องเพื่อเป็นแนวทางในการสืบค้นข้อมูล ในมิติความสัมพันธ์ของศาสนา ซึ่งงานในลักษณะนี้พบว่า ยังมีน้อย แต่อย่างไรก็ตามจากการสืบค้นพบว่า มีงานของ พรอุษา ประสงค์วัรรณะ (2556) สุไรยา วานิ และมะรอนิง สาแลมิง (2557) สุริยันต์ สุวรรณราช (2550) ธนาภรณ์ ไกล้ชิด และคณะ (2554) วิโรจ นาคชาติ (2553) มีแนวทางการศึกษาที่ใกล้เคียง ดังนี้

พรอุษา ประสงค์วัรรณะ (2556) ได้ศึกษา ชุมชนต้นแบบต่างศาสนาที่อยู่ร่วมกันอย่างสันติ ในแขวงวัดกัลยาณ์ เขตธนบุรี กรุงเทพมหานคร พบว่าหลักการอยู่ร่วมกันอย่างสันติของชุมชนแขวงวัดกัลยาณ์ เขตธนบุรี กรุงเทพมหานคร มีปัจจัยสำคัญที่ผูกยึดโยงให้ผู้คนแต่ละศาสนิกสามารถอยู่ร่วมกันอย่างสันติ โดยการยึดในสถาบันหลัก 3 สถาบัน คือ 1) สถาบันชาติ ทุกคนถือสำนึกว่าเป็นคนไทยในชาติเดียวกัน คือชาติใด ทุกคนนับเนื่องแต่บรรพบุรุษที่เกิดตายในผืนแผ่นดินไทยอย่างน้อยจะต้องไม่คิดทำลายหลายประเทศไทย แต่จะต้องทดแทนประเทศชาติด้วยการทำหน้าที่พลเมืองด้วยสุจริต ซื่อสัตย์ และเที่ยงธรรม เคารพกฎหมายและปฏิบัติตามหน้าที่พลเมืองดี 2) สถาบันศาสนา แม้จะนับถือศาสนาต่างกัน แต่เมื่อสำนึกว่าเป็นชาติเดียวกัน อยู่บนผืนแผ่นดินเดียวกัน ยึดมั่นในหลักศาสนาที่มีหลักการเดียวกันว่าทำความดี มีความรัก ความเมตตาในเพื่อนบ้านและเพื่อนมนุษย์ ไม่เบียดเบียนกัน

เอื้อเพื่อเอื้อแก่กันและกัน ทุกคนมีหน้าที่และปฏิบัติตามหลักศาสนา เคารพสิทธิ หน้าที่ของกันและกัน สังคมก็สงบสุขหากมีปัญหาที่ไม่ยอมให้ไปถึงขั้นบาดหมางทะเลาะวิวาทกันต่างหันหน้าเข้าหากัน ปรีกษาหาทางออกร่วมกัน ตกลงกันด้วยดี เพราะหลักคำสอนแต่ละศาสนาสอนให้รักมีความสามัคคี ประองคองกันอยู่แล้ว ประการสำคัญการร่วมกิจกรรมของชุมชนด้วยกัน ทำให้ทุกคนมีความรักสามัคคี เป็นน้ำหนึ่งใจเดียวกัน มีความจริงใจต่อกัน ซึ่งเป็นหลักพื้นฐานของศาสนาแต่ละศาสนาอยู่แล้ว สังคมนี้นี้จึงเป็นต้นแบบของการอยู่ร่วมกันอย่างสันติและพัฒนาชุมชนให้เจริญก้าวหน้า 3) สำนักใน พระมหากษัตริย์ไทยทรงทศพิธราชธรรมแม้จะทรงเป็นพุทธมามกะ แต่ก็ทรงดำรงพระสถานภาพเป็น องค์เอกอัครศาสนูปถัมภก พระอุปถัมภ์บำรุงทุกศาสนาและนับแต่อดีตทรงนำประชาชนออกปกป้อง เมืองจากอริราชศัตรู ทรงทำนุบำรุงประเทศชาติและพระพุทธศาสนา ทรงปกครองไพร่ฟ้าข้าแผ่นดิน ให้มีความสุขความเจริญ ทรงนำพาประเทศชาติ ให้พ้นภาวะวิกฤติประเทศชาติที่ยืนมาจนตราบทุกวันนี้ หากประชาชนทุกหมู่เหล่ามีความจงรักภักดี สำนักในพระมหากษัตริย์คุณ ดังเช่นชุมชนในแขวง วัดกัลยาณัง สังคมก็จะมีแต่ความสงบสุข เพราะนอกจากทุกจะสำนึกในชาติ ศาสนาของตนที่นับถือ แล้ว ก็ยังมีพระมหากษัตริย์เป็นศูนย์รวมจิตใจไทยทั้งชาติ ให้เป็นน้ำหนึ่งใจเดียวกัน

สุไรยา วานี และมะรอนิง สาแลมิง (2557) ได้ทำการศึกษาของการอยู่ร่วมกันของชุมชนใน สังคมพหุวัฒนธรรม กรณีศึกษา ตำบลทรายขาว อำเภอโคกโพธิ์ จังหวัดปัตตานี งานวิจัยชิ้นนี้ได้ศึกษา เกี่ยวกับการอยู่ร่วมกันของชุมชนในสังคมพหุวัฒนธรรม จากเหตุการณ์ความไม่สงบในพื้นที่จังหวัด ชายแดนใต้ (ปัตตานี ยะลา นราธิวาส และสี่อำเภอในจังหวัดสงขลา) เริ่มปะทุขึ้นตั้งแต่ปี 2547 ทำให้ ชุมชนในตำบลทรายขาว ได้รับผลกระทบเกี่ยวกับความหวาดระแวง ความไม่ไว้วางใจกันระหว่าง ชาวไทยพุทธและชาวมลายูมุสลิมในชุมชนทรายขาว และอาจส่งผลในระยะยาวหากชุมชนไม่ร่วมกัน หาแนวทางในการแก้ปัญหาดังกล่าว

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาปัจจัยที่เอื้อต่อการอยู่ร่วมกันอย่างปกติสุขของชาวไทย พุทธและชาวมลายูมุสลิมและศึกษาแนวทางการรักษาความสัมพันธ์ระหว่างชาวไทยพุทธ และชาวมลายูมุสลิมในพื้นที่ตำบลทรายขาว อำเภอโคกโพธิ์ จังหวัดปัตตานีในช่วงเกิดเหตุการณ์ ความไม่สงบในพื้นที่จังหวัดชายแดนใต้ ตั้งแต่ปี 2547 โดยใช้การวิจัยเชิงคุณภาพ

ผลการศึกษาพบว่า ในชุมชนมีทุนทางสังคมในหลายมิติ เช่น มีผู้นำชุมชนที่เข้มแข็ง ระบบ การปกครองที่มีความยุติธรรม ความสัมพันธ์แบบเครือญาติ และการสื่อสารภาษาเดียวกัน เป็นปัจจัยที่ เอื้อต่อการอยู่ร่วมกันอย่างปกติสุขของชาวไทยพุทธและชาวมลายูมุสลิมในพื้นที่ตำบลทรายขาว ชุมชนทรายขาวนำแนวคิดสามัคคีมาปรับใช้เป็นแนวทางการรักษาความสัมพันธ์ระหว่างชาวไทย พุทธและชาวมลายูมุสลิมในช่วงที่เกิดเหตุการณ์ความไม่สงบในพื้นที่จังหวัดชายแดนใต้ โดยใช้ วิธีการประนีประนอม การชี้แจงเพื่อทำความเข้าใจ และการร่วมมือกันของทุกฝ่ายซึ่งเป็นวิธีการที่ดี และให้ผลอย่างยั่งยืน

สุริยงค์ สุวรรณราช (2550) ได้ศึกษา “ปัจจัยส่งเสริมการอยู่ร่วมกันอย่างสันติวิธีของไทย พุทธมุสลิม ในจังหวัดสตูล” พบว่า ชาวไทยพุทธ มุสลิม และชาวจีนเป็นชนกลุ่มน้อยที่ได้อาศัยอยู่ในชุมชนเดียวกัน ทำมาหากินร่วมกัน พึ่งพาอาศัยซึ่งกันและกันตั้งแต่อดีตกระทั่งปัจจุบันจึงไม่เกิดความขัดแย้งเพราะเหตุต่างชาติพันธุ์ ศาสนา ค่านิยม ประเพณี และธรรมเนียมปฏิบัติ การประกอบอาชีพที่เหมือนกัน มีวิถีทางการผลิตและความสัมพันธ์ทางการผลิตแบบเดียวกัน จึงไม่เกิดช่องว่างทางชนชั้นในชุมชน ไม่มีการกดขี่ขูดรีดประชาชนในชุมชน จึงไม่มีความขัดแย้งและการปกครองของผู้นำแต่ละชุมชน ที่มาจากความยินยอมของประชาชนส่วนใหญ่ โดยเฉพาะการคัดเลือกผู้นำชุมชนตั้งแต่อดีตจนกระทั่งปัจจุบันโดยยึดหลักการเป็นตัวแทนของชนส่วนใหญ่ เพราะฉะนั้นการเปลี่ยนแปลงกติกากฎ ระเบียบในการปกครอง จึงไม่มีการต่อต้านหรือขัดขวางสันติภาพจึงเกิดขึ้น กลายเป็นปัจจัยที่สำคัญในการส่งเสริมการอยู่ร่วมกันอย่างสันติวิธีของสองกลุ่มวัฒนธรรม

ธนาภรณ์ ไกลซ์จิต (2554) ได้ศึกษา “วัฒนธรรมและภูมิปัญญาท้องถิ่นในชุมชนกุฎีจีน (ชอว์วัดช่างคาครู้ต) เขตธนบุรี กรุงเทพมหานคร” พบว่า ในด้านกระบวนการทางสังคม ความสัมพันธ์ของคนในชุมชนกุฎีจีนมีการพบปะและร่วมทำกิจกรรมด้วยกันอยู่เสมอ ซึ่งกิจกรรมส่วนใหญ่จะเป็นกิจกรรมเกี่ยวกับศาสนา นอกจากประชากรในชุมชนจะมีการปฏิสัมพันธ์ที่ดีต่อกันแล้ว ยังมีการปฏิสัมพันธ์อันดีกับชุมชนใกล้เคียงถึงแม้จะมีความแตกต่างกันทางด้านศาสนาแต่ก็ยังคงติดต่อช่วยเหลือกันอยู่เสมอ สังคมโดยภาพรวมของชุมชนกุฎีจีนประชากรในชุมชนมีความรัก ความสามัคคีปรองดองกันจึงทำให้ชุมชนเข้มแข็งและสงบสุข

วิโรจ นาคชาติ (2553) ได้ศึกษา “หลักการปฏิบัติต่อผู้นับถือศาสนาอื่นตามคำสอนของพระพุทธศาสนาและศาสนาอิสลาม” พบว่า ถ้านักคิดศึกษาศาสนาและมีความรู้ในคำสอนทางศาสนา ที่ถูกต้องย่อมไม่มีการแบ่งแยกเรื่องดินแดน เชื้อชาติ วัฒนธรรม แม้กระทั่งสิ่งแวดล้อมที่แตกต่างทางภาษาและวัฒนธรรม ผู้เป็นศาสนิกชนก็สามารถอยู่ร่วมกันได้ ดังนั้น ผู้เป็นศาสนิกชนจึงจำเป็นต้องร่วมมือสนับสนุน แบ่งปันความรู้และประสบการณ์แก่กันและกัน เพื่อสันติภาพและความสุขที่แท้จริงของมนุษยชาติ

การอยู่ร่วมกันในสังคมที่ต่างมีความหลากหลายของวัฒนธรรม เป็นเรื่องที่หลีกเลี่ยงไม่ได้ ดังนั้น จึงจำเป็นต้องมีศาสตร์และศิลป์ในการอยู่ร่วมกันจึงจะอยู่ร่วมกันได้อย่างเป็นสุข” เช่นเดียวกับชุมชนย่านวัดเกต เป็นชุมชนที่มีความหลากหลายวัฒนธรรม จากการศึกษาประวัติศาสตร์ท้องถิ่นพบว่า ในอดีตคนต่างชาติที่เข้ามาอยู่ส่วนใหญ่เริ่มจากการเข้ามาทำการค้าหรือการทำงาน เกิดการสร้างชุมชนบนวิถีชาติพันธุ์ของตนเอง ทำงานตามความถนัดความสามารถ และยังคงความเป็นอัตลักษณ์ไม่ทิ้งความเป็นตนเอง แต่ในขณะเดียวกันเมื่ออยู่ร่วมกันในสังคมที่หลากหลายก็มีความเคารพ ให้เกียรติ ยอมรับเพื่อนบ้านรอบข้าง สามารถอยู่ร่วมกันด้วยความรัก ความเข้าใจ เกิดสันติอันจะนำไปสู่การสร้างสังคมสุขภาวะได้

2.3 ช่องว่างทางวิชาการ

แนวทางการดำเนิน “การเสริมสร้างและฟื้นฟูพลังสามัคคี 4 ศาสนาย่านวัดเกิดโดยความร่วมมือระหว่างชุมชนกับฝ่ายวิชาการเพื่อเป็นส่วนหนึ่งของพิพิธภัณฑ์ที่มีชีวิต” เป็นการดำเนินโครงการร่วมกับชุมชน มีจุดเน้นการศึกษาและสืบค้นข้อมูลทางประวัติศาสตร์ว่า ชุมชนย่านวัดเกิดเป็นชุมชนที่มีวัฒนธรรม และความเชื่อ ศรัทธาทางศาสนา แต่ในอดีตจึงมีความสมานสามัคคีกัน มีอะไรที่เป็นเครื่องผูกมัด (Tie) ผู้คนเข้าหากัน ทั้งๆ ที่ผู้คนมาจากหลากหลาย และมีความต่างทาง เชื้อชาติ ศาสนา และวัฒนธรรม อย่างน้อย 4 ความเชื่อ ทั้งศาสนาพุทธ คริสต์ อิสลามและซิกข์ สามารถอยู่ร่วมกันได้อย่างกลมกลืนปรากฏการณ์ดังกล่าวนี้เกิดขึ้นได้อย่างไร

ในช่วงทศวรรษที่ผ่านมา สถานการณ์ประเทศไทย มีความเปลี่ยนแปลงผ่านทางสังคม และวัฒนธรรมในประเด็นของความต่างหลากหลายทางเชื้อชาติ ศาสนา เริ่มเป็นประเด็นที่มีความสำคัญและละเอียดอ่อนและแนวคิดพหุวัฒนธรรม (Multiculturalism) จึงได้ถือกำเนิดขึ้นแนวคิดนี้ได้พยายามอธิบายเกี่ยวกับแนวทางและการยอมรับอัตลักษณ์ความโดดเด่นของแต่ละสังคม วัฒนธรรมที่แต่ละกลุ่มยึดถือปฏิบัติเมื่อย้ายถิ่นพำนักอาศัยอยู่อีกสังคมหนึ่ง เพื่อรักษาความหลากหลายทางวัฒนธรรมที่สามารถอยู่ร่วมกันได้อย่างสันติ

แม้แนวคิดพหุวัฒนธรรม เป็นแนวคิดเริ่มต้นที่ดีมีพลังสร้างสรรค์ในฐานะจุดยืนทางศีลธรรม และทำหน้าที่สนับสนุนส่งเสริมวัฒนธรรมรองของกลุ่มต่างๆ เพื่อรักษาความหลากหลายทางวัฒนธรรม (Kymlicka, 1995; Taylor, 1994) และมีการนำมาใช้จัดการกับความขัดแย้งเพื่อให้ผู้คนหลากหลายทางเชื้อชาติ ศาสนา และวัฒนธรรม ต่างกลุ่มสามารถอยู่ร่วมกันได้ บนหลักการของความเท่าเทียมกัน และให้สิทธิในการดำรงไว้ซึ่งความเป็นเอกลักษณ์เฉพาะกลุ่มแก่ชุมชนที่มีความหลากหลายทางวัฒนธรรม รวมทั้งได้นำมาใช้ในการศึกษา และประยุกต์ใช้ในการจัดการความขัดแย้งในกรณีชุมชนที่มีความต่างและหลากหลายทาง ศาสนา และวัฒนธรรม และต่อมาแนวคิดนี้เริ่มได้รับการยอมรับและมีการกล่าวอ้างอย่างกว้างขวางในแวดวงวิชาการ

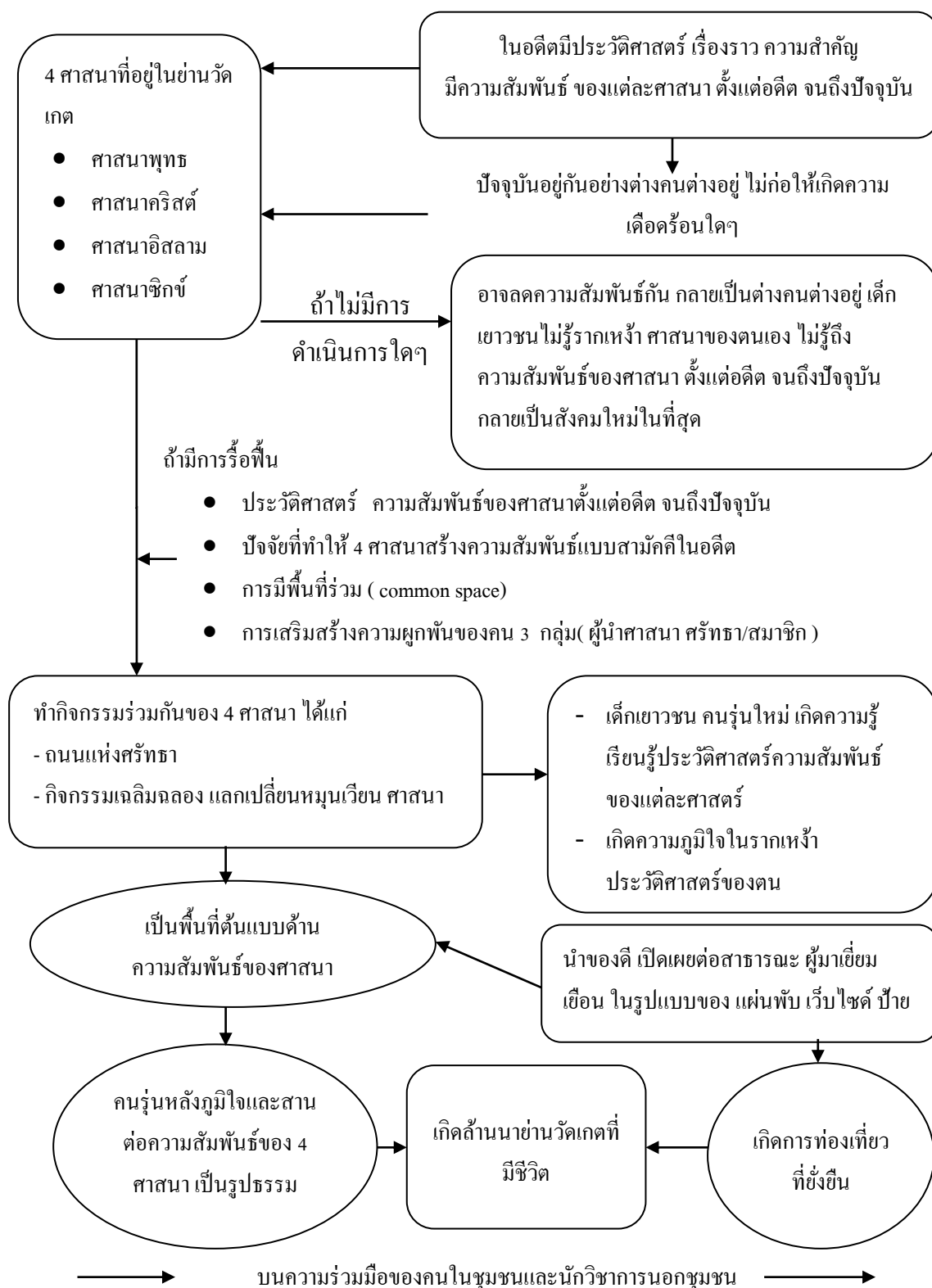
อย่างไรก็ตามงานศึกษาในแง่มุมดังกล่าว ที่ผ่านมา อาจมีจุดอ่อนหรือช่องว่างทางวิชาการ ในประเด็นของการอธิบายว่าความแตกต่างหลากหลายทาง เชื้อชาติ ศาสนาวัฒนธรรม มักจะเกิดความบาดหมาง ความไม่ลงตัวของวิถีคิดและอาจนำมาซึ่งความขัดแย้งการอยู่ร่วมกันผู้คนในพื้นที่นั้น ๆ ได้ ดังกรณี การเกิดแรงปะทุของความรุนแรงในจังหวัดชายแดนภาคใต้ทำให้ภาพของความสูญเสียความรุนแรงการทำร้าย การบาดเจ็บ การตายความเครียด ความหวาดกลัว และนำไปสู่การขาดความเชื่อมั่นในหน่วยงานของรัฐประชาชนขาดความไว้วางใจซึ่งกันและกันอย่างรุนแรง และยังส่งผลกระทบต่อการพัฒนาทั้งด้าน เศรษฐกิจ สังคม สิ่งแวดล้อม และการศึกษา ศิริจิต สุนันตะ (2550) สุไรยา วานี และคณะ (2557) และในกรณีการต่อต้านการสร้างมัสยิดของผู้นับถือศาสนาอิสลามในจังหวัดน่าน ซึ่งเป็นปรากฏการณ์ที่เกิดขึ้นในสังคมปัจจุบัน เป็นต้น

เมื่อโยงเข้ากับการดำเนินโครงการนี้ จึงต้องการศึกษาต่อยอดเพื่อให้เกิดมุมมองใหม่ จึงมีข้อสมมุติฐานว่าเบื้องต้นว่า ในขณะที่ผู้คน มีความหลากหลายวัฒนธรรม ต่างเชื้อชาติ ศาสนา ที่อาศัยอยู่ในพื้นที่เดียวกัน และเมื่อมีเหตุการณ์ที่เป็นแรงกดดันจากภายนอกเข้ามารุกรานและสร้างความเดือดร้อน กระทบต่อชุมชน เมื่อนั้นจะเกิดการสร้างแนวร่วมของพื้นที่สาธารณะ (Common space) ทั้งในเชิงกายภาพและเชิงสังคมผ่านกิจกรรมที่แสดงออกถึง “จุดร่วม” ของการรวมพลังปกป้องผลประโยชน์สาธารณะร่วมกันเป็นสำคัญ

นอกจากนี้ความเป็นชุมชนภายใต้บริบทของการพัฒนาและการแทรกแซงของพลังอำนาจระบบทุนนิยม และการเข้าสู่สถานการณ์โลกาภิวัตน์ (Globalization) ในปัจจุบัน ที่กระตุ้นให้เกิดการบริโภคสูงสุด รวมทั้งความสะดวกในการเข้าถึงโลกออนไลน์อย่างเสรี อาจมีผลทำให้ผู้คนในชุมชน 3 กลุ่ม อาทิ ผู้นำศาสนา ศรัทธาวัตร /โบสถ์ และคนรุ่นใหม่ของแต่ละศาสนา มีความห่างเหินในการทำกิจกรรมที่สัมพันธ์กับศาสนสถาน รวมถึงกระบวนการกล่อมเกลாதงศัลยกรรม จริยธรรม และความสัมพันธ์ของศาสนา ลดความเข้มข้นลงและจางหายไปในที่สุด

เมื่อความสามัคคีลดความเข้มข้นและเริ่มคลายความเข้มแข็งลง ประเด็นสำคัญคือ การตั้งโจทย์ร่วม ที่จะรื้อฟื้น ชูชีวิตความสัมพันธ์ของศาสนาภายใต้เงื่อนไขใหม่ การศึกษาในแง่มุมนี้จึงเป็นประเด็นที่ท้าทายที่จะร่วมกันค้นหา ทั้งนี้ต้องอาศัยกิจกรรมที่เป็นปฏิบัติการร่วม เพื่อต่อยอดสร้างความสัมพันธ์ที่มีคุณค่าในอดีตให้ฟื้นขึ้นอย่างมีชีวิตชีวาเกิดการสืบทอดต่อไป

2.4 กรอบแนวคิดงานวิจัย

บทที่ 3

กระบวนการวิจัย

3.1 ลักษณะงานวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ เป็นการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม (Participatory Action Research) มีวัตถุประสงค์เพื่อสืบค้น ประวัติศาสตร์ของความสัมพันธ์ 4 ศาสนา ในด้าน เรื่องราว ความแตกต่าง และความผูกพัน เชื่อมโยง กับวิถีชีวิตตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน รวมทั้งเสริมสร้าง ความเข้มแข็งให้กับ 4 ศาสนาให้เป็นรูปธรรม เพื่อนำไปสู่พหุวัฒนธรรมที่มีชีวิตย่านวัดเกต โดยมีพื้นที่การศึกษาได้แก่ ชุมชน ย่านวัดเกต ตำบลวัดเกต อำเภอเมืองเชียงใหม่ จังหวัดเชียงใหม่

ทีมผู้วิจัย ประกอบด้วย

1. นักวิจัยภายนอก ได้แก่ ทีมนักวิจัยจากภายนอกชุมชน ประกอบด้วยนักวิจัยจาก มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ ทำหน้าที่เป็นที่ปรึกษา และรวบรวมแหล่งข้อมูลเชิงวิชาการ ร่วมวิเคราะห์ชุมชน ประสานความร่วมมือของทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้องในทุกขั้นตอน ส่งเสริมสนับสนุนและกระตุ้นนักวิจัย ท้องถิ่นและชุมชนในการปฏิบัติตามแผนการดำเนิน โครงการตามที่กำหนดร่วมกันให้สำเร็จ ตามเป้าหมาย

2. นักวิจัยภายในชุมชน ประกอบด้วย ผู้นำศาสนา ผู้นำชุมชน ที่เป็นสมาชิกในชุมชนย่านวัดเกต ได้แก่ผู้นำศาสนาพุทธ คริสต์ อิสลาม ทำหน้าที่ในการให้ข้อมูลและร่วมสืบค้นข้อมูล รวมทั้งกำหนด แนวทางการดำเนินโครงการร่วมกันให้สำเร็จตามวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้ร่วมกัน

3.2 ระเบียบวิธีวิจัย

3.2.1 ขอบเขตการศึกษา

1) ขอบเขตเนื้อหา

1.1) สืบค้นประวัติศาสตร์ของความสัมพันธ์ 4 ศาสนา ทางด้านเรื่องราว ความแตกต่าง และความผูกพันเชื่อมโยงกับวิถีชีวิตตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน

1.2) เสริมสร้าง ความเข้มแข็งให้กับ 4 ศาสนา โดยจัดกิจกรรมที่เชื่อมโยงกับวิถีปฏิบัติ ศาสนพิธีและความเชื่อ เพื่อพัฒนาไปสู่การจัดกิจกรรมถนนแห่งศรัทธา เพื่อนำไปสู่พหุวัฒนธรรมที่มีชีวิต ย่านวัดเกต

2) ขอบเขตพื้นที่

2.1) ผู้ศึกษาได้กำหนดชุมชนในกรณีศึกษา (Case Study) คือ ชุมชนย่านวัดเกต ตำบลวัดเกต อำเภอ เมืองเชียงใหม่ เป็นชุมชนที่มีเงื่อนไขเฉพาะ คือ เป็นพื้นที่ที่มีความหลากหลายของเชื้อชาติ และศาสนา อย่างน้อย 4 ศาสนา ได้แก่ ศาสนาพุทธ คริสต์ อิสลามและซิกข์ ที่อาศัยอยู่ร่วมกันในอาณาบริเวณพื้นที่เดียวกันได้อย่างสงบสุข มีการไปมาหาสู่ และทำกิจกรรมร่วมกันค่อนข้างอย่างลงตัว

จากเงื่อนไขดังกล่าว เพื่อต้องการทราบว่า ศาสนาและความสัมพันธ์ของ 4 ศาสนา ในชุมชนย่านวัดเกต ซึ่งมีโอกาสเป็นคาบสองคม และ อาจนำไปสู่การเกิดปัญหาและความบาดหมางได้แต่อย่างไรก็ตามในกรณีชุมชนย่านวัดเกต กลับตรงกันข้าม ที่ความแตกต่างถูกยอมรับ และนำไปสู่การก่อเกิดพลัง (การเข้าใจ การเข้าถึง การพัฒนา) การอยู่ร่วมกันอย่างสันติ ด้วยเหตุนี้คณะผู้ศึกษาจึงมีความสนใจที่จะสืบค้นว่าการดำรงอยู่ของผู้คนทั้ง 4 ศาสนาในชุมชนย่านวัดเกต มีอะไรเป็นเป็นตัวผูกยึด (Tie) ให้ผู้คนมีความสัมพันธ์ที่ดีและอยู่ร่วมกันได้อย่างสันติ

3) ขอบเขตประชากร

3.1) ผู้ศึกษาได้เก็บและรวบรวมข้อมูลแบบเฉพาะเจาะจง กับ ผู้ให้ข้อมูลหลัก อาทิ ผู้นำศาสนา ผู้นำชุมชนที่อาศัยในชุมชนย่านวัดเกต ผู้สูงอายุ

เป้าหมายการทำงานในช่วงแรกเน้นการทำงานกับคนรุ่นใหม่ ที่คาดหวังว่าจะเกิดผลพลอยได้ ไปยังคนรุ่นใหม่ รุ่นเล็ก ที่จะเป็นส่วนของการเรียนรู้

3.2.2 วิธีการดำเนินงานวิจัย

1 ขั้นเตรียมการ

(1) สืบหาและศึกษาข้อมูลที่เกี่ยวข้องในประเด็น การสร้างความสัมพันธ์ของสังคม พหุวัฒนธรรมเพื่อใช้เป็นฐานข้อมูลในการดำเนินงาน การค้นคว้าแนวคิด ทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาขับเคลื่อนพิพิธภัณฑ์ที่มีชีวิต เพื่อนำมากำหนดกรอบแนวคิดแผนงานวิจัย และแผนการดำเนินงานให้มีความเชื่อมโยง สอดคล้องในการดำเนินโครงการ

(2) ผู้วิจัยประสานงาน นัดหมายพูดคุยอย่างไม่เป็นทางการกับทีมวิจัยชุมชนในพื้นที่ศึกษาวิจัย ได้แก่ ผู้นำของทั้ง 4 ศาสนา ได้แก่ศาสนาพุทธ คริสต์ อิสลามและซิกข์ เพื่อประสานงานขอความร่วมมือในการดำเนินโครงการ

(3) การสร้างกลไกหรือทีมปฏิบัติการในการดำเนินงานได้แก่

ส่วนที่ 1 กลไกชุมชนในฐานะเจ้าของพื้นที่ ประกอบไปด้วย ผู้นำชุมชน ผู้นำศาสนา ทั้ง 4 ศาสนา ซึ่งสามารถให้ข้อมูล ร่วมพัฒนาข้อมูลเข้าไปจัดการ ควบคุมในฐานะเจ้าของพื้นที่

ส่วนที่ 2 กลไกสนับสนุนทางวิชาการ ประกอบไปด้วย นักวิจัย จากมหาวิทยาลัยเชียงใหม่

2. ขั้นตอนการ

(1) ภายหลังจากที่โครงการได้รับการพิจารณาจึงได้จัดประชุมกับทีมวิจัยชุมชน ประกอบด้วยผู้แทน 4 ศาสนา เพื่อทำความเข้าใจเกี่ยวกับวัตถุประสงค์โครงการ รายละเอียดของโครงการ และระดมความคิดเห็นเกี่ยวกับการวางแผนและแนวทางการดำเนินงาน

(2) การเตรียมความพร้อมในการทำงานภาคสนาม การกำหนดบทบาทและความรับผิดชอบของทีมวิจัย การทำความเข้าใจเกี่ยวกับการทำงานวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม การเตรียมความพร้อมในการเก็บข้อมูลภาคสนาม โดยใช้วิธีการสัมภาษณ์เชิงลึก การสนทนากลุ่ม และเข้าร่วมกิจกรรมของชุมชน เป็นต้น

(3) การจัดเตรียมเครื่องมือสำหรับการเก็บรวบรวมข้อมูล โดยใช้ประเด็นสัมภาษณ์และคำถามสนทนากลุ่ม ของแต่ละศาสนา มีประเด็นคำถามย่อย 3 ข้อ ประกอบด้วย 1) ข้อมูลในด้านประวัติศาสตร์ของศาสนา (พุทธ คริสต์ อิสลาม ซิกข์) ในชุมชนย่านวัดเกต ประกอบด้วยบริบทของชุมชน (แยกแต่ละศาสนา ตาม Time Line 2) ศาสนาและความสัมพันธ์ของ 4 ศาสนาในชุมชนย่านวัดเกต มีปัจจัยอะไรที่เป็นตัวผูกมัด (Tie) ให้ผู้คนทั้ง 4 ศาสนามีความสัมพันธ์ที่ดีและ สามารถอยู่ร่วมกันได้อย่างสันติ 3) จะสามารถนำผลการศึกษาที่ได้ ไปต่อยอดเพื่อสร้างความพันธ์ของ 4 ศาสนา ให้มีกิจกรรมที่ทำร่วมกันอย่างเป็นรูปธรรมได้อย่างไร และกิจกรรมควรมีลักษณะใด

(4) การเก็บรวบรวมข้อมูลในพื้นที่ ทั้ง 4 ศาสนา จากผู้ให้ข้อมูลหลัก ด้วยวิธีการประชุมกลุ่มย่อย การสัมภาษณ์ และการเข้าร่วมกิจกรรมกับชุมชน ภายได้กรอบแนวคิด และประเด็นคำถามของการศึกษาเป็นหลักในการเก็บรวบรวม

4.1. สังเกตการณ์แบบมีส่วนร่วม (Participation observation) ผู้ศึกษาได้วางแผนเข้าร่วมและกิจกรรมทางศาสนา เช่น ร่วมมนัสมัสการเนื่องในวันคริสมาส และเทศกาลอีสเตอร์ของศาสนาคริสต์ ร่วมกิจกรรมในวัดซิกข์ ร่วมกิจกรรมประเพณีลอยกระทง และร่วมกิจกรรมในวัน การร่วมวันตรุษอีดิ้ลฟิตรี ของศาสนาอิสลาม รวมทั้งการจัดกิจกรรมพัฒนาทักษะการสานตะกร้า เพื่อการสร้าง ความสัมพันธ์ของกลุ่มสตรี เป็นต้น

4.2 การสัมภาษณ์ (Interview) ผู้ศึกษาใช้การสัมภาษณ์แบบไม่เป็นทางการ เพื่อสรุปความเชื่อมโยงเหตุการณ์ต่างๆ ในระหว่างการเก็บรวบรวมข้อมูล ทั้งที่เป็นเรื่องราวของ ความเชื่อ เหตุการณ์ และปรากฏการณ์จากการปฏิบัติการจริง ที่เกิดขึ้นในชุมชน ด้านการสร้าง ความสัมพันธ์ของผู้คนในชุมชน ซึ่งข้อมูลเหล่านี้มาจากการสัมภาษณ์ของผู้รู้ในพื้นที่ ที่เป็นตัวแทนของ ผู้ให้ข้อมูลหลัก ประกอบด้วยผู้อาวุโส ผู้นำชุมชน ผู้นำทางศาสนา ซึ่งมีความแตกต่างกันทั้งทางด้านอายุ

และประสบการณ์ ร่วมแลกเปลี่ยนเรียนรู้ ว่าในแต่ละช่วงเวลาการใช้ชีวิตของผู้คนในชุมชนย่านวัดเกต มีวิถีชีวิต ความเป็นอยู่อย่างไร มีเหตุการณ์และการเปลี่ยนแปลงอะไรที่เกิดขึ้นในชุมชน

3.3 รายละเอียดการดำเนินงานรายการกิจกรรม

กิจกรรมที่ 1: การประชุมทบทวนการดำเนินโครงการ

วัน/เวลา: วันศุกร์ที่ 30 ตุลาคม 2558 เวลา 18.00 - 20.00 น

สถานที่: วัดเกตการาม

ผู้เข้าร่วมกิจกรรม: จำนวน 8 คน ประกอบด้วย

ทีมวิจัยจากชุมชนวัดเกต ได้แก่ ผู้แทนศาสนาทั้ง 4 ศาสนา ที่ปรึกษาโครงการ และนักวิจัยจากมหาวิทยาลัยเชียงใหม่

เป้าหมายของกิจกรรม:

1. ทบทวนการดำเนิน โครงการ (ร่วมกันพิจารณาความเหมาะสมของกิจกรรม แผนงาน รวมทั้งการปรับเปลี่ยน/เพิ่มเติมแผนงานกิจกรรมและแนวทางการดำเนินโครงการให้เหมาะสมสอดคล้องกับวิถีปฏิบัติของแต่ละศาสนา)

ผลการดำเนินงาน:

1. การแลกเปลี่ยนเกี่ยวกับการดำเนินโครงการให้มีความชัดเจนขึ้น
2. การปรับเปลี่ยนกิจกรรม จากเดิมจัดกิจกรรมถนนศักดิ์สิทธิ์ เปลี่ยนเป็น ถนนสายแห่งศรัทธา หรือถนนสายวัฒนธรรม

บทเรียน:

1. การกำหนดบทบาทรับผิดชอบในการเตรียมความพร้อมการเก็บข้อมูลของแต่ละศาสนา
2. สถานที่จัดประชุมควรมีการประสานงานก่อนล่วงหน้าเพื่อไม่ให้เกิดความซ้ำซ้อน
3. การประสานงานเพื่อนัดหมายประชุมควรแจ้งก่อนล่วงหน้าอย่างน้อย 2 วัน

ปัญหา อุปสรรค:

1. ทีมวิจัยไม่สามารถเข้าร่วมประชุมได้ครบเนื่องจากติดภารกิจอื่นๆ
2. นักวิจัยชุมชนแต่ละท่านมีภาระหน้าที่ในการประกอบอาชีพ การประชุมควรนัดหมายในช่วงเย็นหลังเลิกงาน

รูปภาพการดำเนินงาน:

กิจกรรมที่ 2: การประชุมทีมวิจัยเพื่อชี้แจงแนวทางการดำเนินโครงการ

วัน/เวลา: วันที่ 9 พฤศจิกายน 2558 เวลา 18.00 - 20.00 น.

สถานที่: วัดเกตการาม

ผู้เข้าร่วมกิจกรรม: จำนวน 12 คนประกอบด้วยทีมวิจัยจาก ผู้แทนศาสนาทั้ง 4 ศาสนา ที่ปรึกษาโครงการ (จากมหาวิทยาลัยพายัพ) และนักวิจัยจากมหาวิทยาลัยเชียงใหม่

เป้าหมายของกิจกรรม:

1. ประชุมชี้แจงรายละเอียดการดำเนินโครงการ
2. แนวทางการบริหารจัดการและการใช้งบประมาณโครงการฯ

ผลการดำเนินงาน:

1. กำหนดแนวทางการดำเนินโครงการออกเป็น 2 ระยะ คือ 1) การเก็บรวบรวมข้อมูลประวัติศาสตร์ของการเข้ามาของแต่ละศาสนาในชุมชน และการสร้างความสัมพันธ์ของทั้ง 4 ศาสนา
- 2) การออกแบบกิจกรรมเพื่อเสริมสร้างความเข้มแข็งการดำเนินงานของ ทั้ง 4 ศาสนาให้เกิดรูปธรรมยิ่งขึ้น

2. มอบหมายและการออกแบบเครื่องมือแนวคำถามการสนทนากลุ่ม และแบบสัมภาษณ์ในการเก็บรวบรวมข้อมูล

3. ออกแบบร่างเครื่องมือการเก็บและรวบรวมข้อมูล

บทเรียน

1. ทีมวิจัยไม่สามารถเข้าร่วมประชุมได้ครบเนื่องจากติดภารกิจอื่นๆ
2. ทีมวิจัยชุมชนนัดหมายการประชุมในครั้งต่อไปเป็นวันเสาร์ช่วงบ่าย

ปัญหา อุปสรรค: -

รูปภาพการดำเนินงาน:

กิจกรรมที่ 3: เก็บรวบรวมข้อมูลการสร้างความสัมพันธ์ของ 4 ศาสนาในชุมชนย่านวัดเกต ครั้งที่ 1

กิจกรรมที่ 3.1: เก็บรวบรวมข้อมูลประวัติศาสตร์การเข้ามาของศาสนาซิกข์และการสร้างความสัมพันธ์ในชุมชนย่านวัดเกต ครั้งที่ 1

วัน/เวลา: วันอังคารที่ 13 ธันวาคม 2558 - 16 กุมภาพันธ์ 2559

สถานที่: วัดซิกข์ และร้าน Fashion King

ผู้เข้าร่วมกิจกรรม: จำนวน 13 คนประกอบด้วย

ทีมวิจัยชุมชนผู้แทนศาสนาซิกข์ และทีมวิจัยจากมหาวิทยาลัยเชียงใหม่

เป้าหมายของกิจกรรม:

1. เก็บรวบรวมข้อมูลเกี่ยวกับประวัติศาสตร์การเข้ามาของชาวซิกข์ และการสร้างสานความสัมพันธ์ระหว่างชุมชนศาสนาซิกข์กับความสัมพันธ์กับชุมชนในย่านวัดเกต

2. สอบถาม สํารวจรายชื่อผู้ที่สามารถให้ข้อมูลหลักในส่วนของศาสนาซิกข์ เพื่อวางแผนการสัมภาษณ์เชิงลึกต่อไป

ผลการดำเนินงาน:

1. ได้พบปะกับผู้นำศาสนาซิกข์ ผู้แทนศาสนิก และนักวิชาการ/ผู้รู้เกี่ยวกับการเข้ามาของศาสนาซิกข์และวิถีแห่งซิกข์ในจังหวัดเชียงใหม่

2. ได้ข้อมูลด้านประวัติศาสตร์การเข้ามาของศาสนาซิกข์ในจังหวัดเชียงใหม่ และวิถีการอยู่ร่วมกันของผู้คนในชุมชนย่านวัดเกต

3. ได้รายชื่อผู้ให้ข้อมูลหลักที่สามารถให้ข้อมูลรายละเอียดเพิ่มเติม

ปัญหาอุปสรรค: -

รูปภาพการดำเนินงาน

กิจกรรมที่ 3.2: เก็บรวบรวมข้อมูลศาสนาคริสต์กับความสัมพันธ์กับชุมชนย่านวัดเกต

วัน/เวลา: วันที่ 15-16 มกราคม 2559

สถานที่: คริสตจักรที่ 1 เชียงใหม่

ผู้เข้าร่วมกิจกรรม: จำนวน 8 คน ประกอบด้วย ผู้นำศาสนา ศาสนาจารย์ ผู้ปกครองคริสตจักร

เป้าหมายของกิจกรรม:

1. เก็บรวบรวมข้อมูลเกี่ยวกับประวัติศาสตร์ของการเข้ามาของศาสนาคริสต์และการสร้างสถาน
ความสัมพันธ์ระหว่างชุมชนชาวคริสต์กับความสัมพันธ์กับชุมชนในย่านวัดเกต

2. สอบถาม สํารวจรายชื่อผู้ที่สามารถให้ข้อมูลหลักในส่วนของศาสนาคริสต์เพื่อวางแผนการ
สัมภาษณ์

ผลการดำเนินงาน:

1. ได้พบปะกับผู้นำศาสนาคริสต์ ผู้แทนศาสนิก และนักวิชาการ/ผู้รู้เกี่ยวกับการเข้ามาของ
ศาสนาคริสต์

2. ได้ข้อมูลด้านประวัติศาสตร์การเข้ามาของศาสนาคริสต์ในจังหวัดเชียงใหม่และวิธีการอยู่
ร่วมกันของผู้คนในชุมชนย่านวัดเกต

3. ได้รายชื่อผู้ให้ข้อมูลหลักที่สามารถให้ข้อมูลรายละเอียดเพิ่มเติม

4. ได้ข้อมูลแหล่งสืบค้นข้อมูลเพิ่มเติม เช่น หอประวัติศาสตร์ของศาสนาคริสต์ ตั้งอยู่ที่
คริสตจักรที่ 1 เชียงใหม่ และฝ่ายประวัติศาสตร์ของสภาคริสตจักรแห่งประเทศไทย ตั้งอยู่ที่ อาคาร
75 ปี (หลังโรงเรียนปรินส์รอย) จังหวัดเชียงใหม่

ปัญหา อุปสรรค: -

รูปภาพการดำเนินงาน

กิจกรรมที่ 3.3: เก็บรวบรวมข้อมูลประวัติศาสตร์การเข้ามาของศาสนาอิสลามและการสร้าง

ความสัมพันธ์กับชุมชนย่านวัดเกต

วัน/เวลา: วันที่ 15-16 กุมภาพันธ์ 2559

สถานที่: มัสยิดตักวา

ผู้เข้าร่วมกิจกรรม: จำนวน 5 คน ประกอบด้วย ผู้นำศาสนา และนักวิจัยจากมหาวิทยาลัยเชียงใหม่

เป้าหมายของกิจกรรม:

1. 1. เก็บรวบรวมข้อมูลเกี่ยวกับประวัติศาสตร์ของการเข้ามาของชุมชนอิสลามและการสร้าง
สถานความสัมพันธ์ระหว่างชุมชนอิสลามกับความสัมพันธ์กับชุมชนในย่านวัดเกต

2. สอบถาม สืบจรรยาชื่อผู้ที่สามารถให้ข้อมูลหลักในส่วนของศาสนาคริสต์เพื่อวางแผนการ
สัมภาษณ์

ผลการดำเนินงาน:

1. ได้พบปะกับผู้นำศาสนาคริสต์ ผู้แทนศาสนิก และนักวิชาการ/ผู้รู้เกี่ยวกับการเข้ามาของ
ศาสนาอิสลาม

2. ได้ข้อมูลด้านประวัติศาสตร์การเข้ามาของศาสนาอิสลามในจังหวัดเชียงใหม่และวิธีการอยู่
ร่วมกันของผู้คนในชุมชนย่านวัดเกต

3. ได้รายชื่อผู้ให้ข้อมูลหลักที่สามารถให้ข้อมูลรายละเอียดเพิ่มเติม

ปัญหา อุปสรรค :-

รูปภาพการดำเนินงาน

กิจกรรมที่ 3.4: เก็บรวบรวมข้อมูลประวัติศาสตร์การเข้ามาของศาสนาพุทธและการสร้างความสัมพันธ์กับชุมชนย่านวัดเกต

วัน/เวลา: วันที่ 10 กุมภาพันธ์ 2559

สถานที่: วัดเกตการาม

ผู้เข้าร่วมกิจกรรม: จำนวน 17 คน ประกอบด้วย ผู้นำศาสนา ผู้นำชุมชนและนักวิจัยจากมหาวิทยาลัยเชียงใหม่

เป้าหมายของกิจกรรม:

1. เก็บรวบรวมข้อมูลเกี่ยวกับประวัติศาสตร์ของการเข้ามาของศาสนาพุทธและการสร้างสานความสัมพันธ์ระหว่างชุมชนพุทธกับความสัมพันธ์กับชุมชนในย่านวัดเกต
2. สอบถาม สัมภาษณ์รายชื่อผู้ที่สามารถให้ข้อมูลหลักในส่วนของศาสนาคริสต์เพื่อวางแผนการสัมภาษณ์

ผลการดำเนินงาน:

1. ได้พบปะกับผู้ให้ข้อมูลหลัก ผู้รู้เกี่ยวกับการเข้ามาของศาสนาพุทธ
2. ได้ข้อมูลด้านประวัติศาสตร์การเข้ามาของศาสนาพุทธในจังหวัดเชียงใหม่และวิธีการอยู่ร่วมกันของผู้คนในชุมชนย่านวัดเกต
3. ได้รายชื่อผู้ให้ข้อมูลหลักที่สามารถให้ข้อมูลรายละเอียดเพิ่มเติม

ปัญหา อุปสรรค -

รูปภาพการดำเนินงาน

กิจกรรมที่ 4 : รวบรวมข้อมูล และวิเคราะห์ข้อมูลประวัติศาสตร์ ความสัมพันธ์ของ 4 ศาสนา ตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน

วัน/เวลา: 19 กันยายน

สถานที่: วัดเกตการาม

ผู้เข้าร่วมกิจกรรม: จำนวน 8 คน ประกอบด้วย ผู้นำศาสนา ผู้นำชุมชนและนักวิจัยจากมหาวิทยาลัยเชียงใหม่

เป้าหมายของกิจกรรม:

1. รวบรวมข้อมูลประวัติศาสตร์ที่ได้จากการเก็บรวบรวมมาจัดหมวดหมู่ จำแนกข้อมูลของแต่ละศาสนา
2. วิเคราะห์ข้อมูลประวัติศาสตร์ ความสัมพันธ์ของผู้คนในชุมชนย่านวัดเกตทั้ง 4 ศาสนา ตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน เพื่อวิเคราะห์ความสัมพันธ์ที่เชื่อมโยงในแต่ละยุคสมัยของการพัฒนา
3. วิเคราะห์ปัจจัยที่ทำให้ผู้คนในชุมชนย่านวัดเกตสามารถอยู่ร่วมกันได้อย่างสงบสันติ

ผลการดำเนินงาน:

1. มีชุดข้อมูลประวัติศาสตร์การเข้ามาของ 4 ศาสนา และวิถีการอยู่ร่วมกันของผู้คนในชุมชนย่านวัดเกต
 2. มีชุดข้อมูลด้านประวัติศาสตร์ ความสัมพันธ์ของผู้คนทั้ง 4 ศาสนา ตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน
 3. มีชุดข้อมูลปัจจัย เงื่อนไขสำคัญที่มีผลให้ชุมชนย่านวัดเกตสามารถอยู่ร่วมกันได้อย่างสันติ
- ปัญหา อุปสรรค -**

กิจกรรมที่ 5 : สรุปผลการดำเนินงานระยะที่ 1 และจัดทำรายงานความก้าวหน้า

วัน/เวลา: 26 กันยายน

สถานที่: วัดเกตการาม

ผู้เข้าร่วมกิจกรรม: จำนวน 8 คน ประกอบด้วย ผู้นำศาสนา ผู้นำชุมชนและนักวิจัยจากมหาวิทยาลัยเชียงใหม่

เป้าหมายของกิจกรรม:

1. รวบรวมข้อมูลประวัติศาสตร์ที่ของแต่ละศาสนา และความสัมพันธ์ของ 4 ศาสนา ตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน โดยใช้เครื่องมือ Time line
2. มอบหมายให้นักวิจัยชุมชนแต่ละศาสนา ร่วมกันตรวจเช็คความครบถ้วนและเพิ่มเติมข้อมูลในส่วนที่ขาดหายไปให้สมบูรณ์ยิ่งขึ้น
3. จัดหมวดหมู่ข้อมูลที่ได้จากการศึกษามาจัดเรียงลำดับตามแบบฟอร์มรายงานปัญหา

ผลการดำเนินงาน

1. มีชุดข้อมูลประวัติศาสตร์ที่ของแต่ละศาสนา และความสัมพันธ์ของ 4 ศาสนา ตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน โดยใช้เครื่องมือ Time line
2. เกิดความภาคภูมิใจร่วมกัน ที่ได้เห็นการร้อยเรียงประวัติศาสตร์การเข้ามาของแต่ละศาสนา และทำให้เกิดการทบทวนและย้อนความทรงจำประวัติศาสตร์ในแต่ละยุคที่นักวิจัยชุมชนแต่ละศาสนา ทนเหตุการณ์มีประสบการณ์ร่วม
3. ร่วมกันสรุปผลการดำเนินงานในระยะที่ 1 และจัดทำเอกสารรายงานงานความก้าวหน้า

อุปสรรค -

กิจกรรมที่ 6 : การร่วมกันหาแนวทางการพัฒนาความสัมพันธ์ของ 4 ศาสนา ให้เชื่อมโยงแน่นแฟ้นขึ้น

วัน/เวลา: 4 ตุลาคม 2559

สถานที่: วัดเกตการาม

ผู้เข้าร่วมกิจกรรม: จำนวน 8 คน ประกอบด้วย ผู้นำศาสนา ผู้นำชุมชนและนักวิจัยจากมหาวิทยาลัยเชียงใหม่

เป้าหมายของกิจกรรม:

1. ทบทวนแนวทางการสร้างความสัมพันธ์ของ 4 ศาสนาที่ผ่านมา
2. หาแนวทางการพัฒนาความสัมพันธ์ของ 4 ศาสนาให้กระชับความสัมพันธ์ที่แน่นแฟ้นยิ่งขึ้น
3. ปรึกษาหารือเกี่ยวกับการออกแบบกิจกรรมการสร้างความสัมพันธ์ของ 4 ศาสนาให้เหมาะสม สอดคล้องกับความต้องการของผู้แทนแต่ละศาสนา

ผลการดำเนินงาน

1. ผู้แทนศาสนามีส่วนร่วมกันทบทวนแนวทางการสร้างความสัมพันธ์ที่ผ่านมา พบว่าโดยภาพรวมการสร้างความสัมพันธ์ดำเนินไปด้วยดี ในกรณีศาสนาใดศาสนาหนึ่งในชุมชนย่านวัดเกิดมีกิจกรรม/พิธีเฉลิมฉลอง ผู้คนในชุมชนจะมีส่วนร่วมในกิจกรรมและนำสิ่งของปัจจัยต่าง ๆ อาทิ อาหาร อาหารว่างร่วมสมทบ ซึ่งเป็นแนวทางที่ทั้ง 4 ศาสนาได้ปฏิบัติต่อกันอย่างเป็นปกติมาอย่างต่อเนื่อง

2. การหาแนวทางการพัฒนาความสัมพันธ์ของ 4 ศาสนาให้กระชับความสัมพันธ์ที่แน่นแฟ้นยิ่งขึ้น นั้น ผู้นำศาสนามีความคิดเห็นว่า ที่ผ่านมาต่างดำเนินไปในลักษณะของการแลกเปลี่ยน ร่วมเฉลิมฉลอง ที่เคยทำอยู่ในปัจจุบันให้ต่อเนื่อง และเสริมสร้างความสัมพันธ์ให้แน่นแฟ้นยิ่งขึ้น โดยใช้มิติทางด้านวัฒนธรรมและกิจกรรมการส่งเสริมและพัฒนาอาชีพเสริม เป็นประเด็นร่วม เพื่อพัฒนาความสัมพันธ์กันในเรื่องนี้แล้วค่อย ๆ ขยายระดับความสัมพันธ์ร่วมในประเด็นอื่น ต่อไป

3. เนื่องจากการดำเนินงาน โครงการนี้ ถือได้เป็นตัวเชื่อมให้ผู้แทนแต่ละศาสนาได้พบปะและทำงานร่วมกันในการสืบค้นข้อมูลประวัติศาสตร์ของศาสนา และความสัมพันธ์ของศาสนา และทำให้เห็นชุดข้อมูลที่เป็นระบบทั้งในรูปของเอกสาร และในรูปแบบของ Tim line ซึ่งเป็นผลงานที่เป็นความภาคภูมิใจร่วมกัน ซึ่งข้อมูลที่ค้นพบสะท้อนให้เห็นถึงความพยายามของบรรพบุรุษแห่งความเชื่อของแต่ละศาสนา ที่ได้บุกเบิกและฟันฝ่าอุปสรรคต่าง ๆ กว่าที่จะมาถึงปัจจุบันได้ นับเป็นความสำเร็จในขั้นแรก

4. สำหรับการออกแบบกิจกรรมการสร้างถนนสายแห่งศรัทธานั้น เป็นกิจกรรมที่มีความสำคัญซึ่งจำเป็นต้องอาศัยระยะเวลา เนื่องจากเป็น ประเด็นร่วม และเป็นประเด็นใหม่ และเป็นกิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับผู้คนอีกหลายฝ่าย

ดังนั้นหากขยายระยะเวลาในช่วงที่ 2 น่าจะมีความเป็นไปได้ ทั้งนี้ให้คนรุ่นปัจจุบันได้เข้าร่วมช่วงและร่วมทำงานกับคณะนักวิจัยชุมชนให้เกิดความต่อเนื่อง

อุปสรรค -

กิจกรรมที่ 7 : กิจกรรมสานตะกร้า (ครั้งที่ 1) เป็นกิจกรรมใหม่ไม่ได้อยู่ในแผนงาน/โครงการ ทั้งนี้เป็นความต้องการของชุมชน มีจุดมุ่งหมายเพื่อให้เกิดความสัมพันธ์ ทำความรู้จักกันของกลุ่มสตรีทั้ง 4 ศาสนา เพื่อเป็นพื้นฐานการทำกิจกรรมร่วมกันในอนาคตต่อไป

วัน/เวลา: 18 กันยายน 2559

สถานที่: ณ คริสตจักรที่ 1 เชียงใหม่

ผู้เข้าร่วมกิจกรรม: จำนวน 27 คน ประกอบด้วย ผู้แทนกลุ่มสตรี 4 ศาสนา

เป้าหมายของกิจกรรม:

1. เพื่อสร้างความสัมพันธ์ของกลุ่มสตรี 4 ศาสนา ได้ทำความรู้จักและทำกิจกรรมร่วมกัน
2. เพื่อส่งเสริมและพัฒนาทักษะการพัฒนาผลิตภัณฑ์ โดยการสานตะกร้าเพื่อการใช้สอย

ในครัวเรือน

ผลการดำเนินงาน

1. ผู้แทนกลุ่มสตรี 4 ศาสนา ได้ทำความรู้จักและทำกิจกรรมร่วมกัน
2. ผู้แทนกลุ่มสตรี 4 ศาสนา มีความรู้และมีทักษะในการสานกระเปาะเพื่อการใช้ประโยชน์ใน

ครัวเรือน

3. ภายหลังจากการทำกิจกรรมแล้วเสร็จ กลุ่มสตรียังมีการติดต่อกับกลุ่มเครือข่าย และให้ความสนใจทำกิจกรรมเป็นครั้งที่ 2

ปัญหาอุปสรรค -

กิจกรรมที่ 8 : กิจกรรมสานตะกร้า (ครั้งที่ 2) เป็นกิจกรรมใหม่ไม่ได้อยู่ในแผนงาน/โครงการ ทั้งนี้เป็นความต้องการของชุมชน มีจุดมุ่งหมายเพื่อให้เกิดความสัมพันธ์ ทำความรู้จักกันของกลุ่มสตรีทั้ง 4 ศาสนา เพื่อเป็นพื้นฐานการทำกิจกรรมร่วมกันในอนาคตต่อไป

วัน/เวลา: 15 ตุลาคม 2559

สถานที่: ศาลาวัดเกตการาม

ผู้เข้าร่วมกิจกรรม: จำนวน 25 คน ประกอบด้วย ผู้แทนกลุ่มสตรี 4 ศาสนา

เป้าหมายของกิจกรรม:

1. เพื่อสร้างความสัมพันธ์ของกลุ่มสตรี 4 ศาสนา ได้ทำความรู้จักและทำกิจกรรมร่วมกัน
2. เพื่อส่งเสริมและพัฒนาทักษะการพัฒนาผลิตภัณฑ์ โดยการสานตะกร้าเพื่อการใช้สอย

ในครัวเรือน

ผลการดำเนินงาน

1. ผู้แทนกลุ่มสตรี 4 ศาสนา ได้ทำความรู้จักและทำกิจกรรมร่วมกัน
 2. ผู้แทนกลุ่มสตรี 4 ศาสนา มีความรู้และมีทักษะในการสานกระเป๋าเพื่อการใช้ประโยชน์ในครัวเรือน
 3. ภายหลังจากการทำกิจกรรมแล้วเสร็จ กลุ่มสตรียังมีการติดต่อกับกลุ่มเครือข่าย และให้ความสนใจทำกิจกรรมอื่นเพื่อส่งเสริมและพัฒนาอาชีพให้เกิดการสร้างงาน สร้างรายได้แก่กลุ่มสตรี
- ปัญหาอุปสรรค -**

กิจกรรมที่ 9 : จัดกิจกรรมวันสำคัญของแต่ละศาสนาและกิจกรรมแลกเปลี่ยนหมุนเวียน เฉลิมฉลองศาสนา

9.1 วันลอยกระทง

วัน/เวลา: 8-10 พฤศจิกายน 2558

สถานที่: วัดเกตการาม

ผู้เข้าร่วมกิจกรรม: ผู้แทนศาสนิก และประชาชนทั่วไป

เป้าหมายของกิจกรรม: เป็นการลอยความทุกข์ไปกับแม่น้ำ และมีการบูชาแม่คงคา

ผลการดำเนินงาน: เฉลิมฉลอง และการไปมาหาสู่ซึ่งกันและกัน

9.2 วันคริสมาส

วันคริสมาส 25 ธันวาคม ของทุกปี เป็นช่วงเทศกาลที่สำคัญของชาวคริสต์ คือ เทศกาลคริสต์มาส ซึ่งเป็นเทศกาลฉลองการประสูติของพระคริสต์ เทศกาลคริสต์มาสจะจัดขึ้นในวันที่ 24 และ 25 ธันวาคมของทุกปี ในบางประเทศคริสต์มาสอาจจะเริ่มก่อนหน้านั้นประมาณหนึ่งเดือน ช่วงเวลานี้เรียกว่า “แอเดเวนท์” (มาจากภาษาละติน แปลว่า “กำลังมา”) และจะสิ้นสุดลงในวันที่ 6 มกราคมซึ่งเป็นวันที่นักปราชญ์สามคนที่มาจากทิศตะวันออกนำของขวัญมามอบแก่พระกุมารเยซู ด้วยเหตุนี้ในคืนวันที่ 6 มกราคม จึงเป็นคืนแห่งการมอบของขวัญในหลาย ๆ แห่งของโลก

วันที่: 25 ธันวาคม 2559

สถานที่: คริสตจักรที่ 1 เชียงใหม่

ผู้เข้าร่วม: ผู้นำศาสนา เครือข่ายศาสนิก

เป้าหมาย: ร่วมแสดงความยินดี เฉลิมฉลอง และการไปมาหาสู่ซึ่งกันและกัน

ผลที่เกิดขึ้น: ได้เรียนรู้วิถีปฏิบัติตามความเชื่อของอิสลามในช่วงวันอีด

9.3 วันตรุษอีดิลอัฎฮา

วันตรุษอีดิลอัฎฮา หรือ วันอีต ถือเป็นวันรื่นเริงในอิสลาม กิจกรรมในวันนี้ได้แก่อาบน้ำชำระร่างกาย ผู้ชายใส่เครื่องหอม ใส่เสื้อผ้าใหม่หรือดีที่สุด ไปรวมกันที่มัสยิด ตั้งแต่เวลา 7.00 น.เพื่อรอละหมาดหลังจากนั้นรับฟังบรรยายธรรม (คุตบะห์) ร่วมกัน หลังละหมาดและคุตบะห์จะมีการสละมสวมกอดและขอภัย (มะอัฟ) ในความผิดที่ได้ล่วงเกินที่ผ่านมาทั้งหมดหลังจากออกมัสยิด แต่ละครอบครัวจะไปยังสถานที่เชือดสัตว์เพื่อเชือดสัตว์ กุรบาน หลังจากเชือดแล้วก็จะมีการแจกจ่ายเนื้อหรือทำอาหารเลี้ยงจากเนื้อกุรบาน และจะมีการออกเยี่ยมเยียนญาติพี่น้องสมาชิกในชุมชนทุกหลังคาเรือน โดยเจ้าของบ้านจะจัดอาหารและเครื่องดื่มไว้ต้อนรับ ญาติผู้ใหญ่มักจะแจกเงินให้เด็กๆ อีกด้วย

วัน/เวลา: 24-27 กันยายน 2559

สถานที่: ชุมชนอิสลามในย่านวัดเกต

ผู้เข้าร่วมกิจกรรม: ผู้นำศาสนา เครือข่ายศาสนิก

เป้าหมายของกิจกรรม: การสร้างสานความสัมพันธ์ ร่วมแสดงความยินดีและการไปมาหาสู่ เยี่ยมเยียนญาติพี่น้อง

ผลการดำเนินงาน: ได้เรียนรู้วิถีปฏิบัติตามความเชื่อของอิสลามในช่วงวันอีต การให้อภัยซึ่งกันและกันตามหลักความเชื่อศาสนา

9.4 เปิดสะพานจันทร์สม

สะพานจันทร์สม ก่อสร้างขึ้นด้วยไม้สัก ในปี พ.ศ. 2421 ต่อมาในปี พ.ศ. 2483 ได้มีการรื้อถอนสะพานเก่าเนื่องจากไม้ผุพัง ทำให้ราษฎรเกิดความลำบากในการสัญจรไปมาระหว่างกัน ทางราชการจึงสร้างสะพานไม้ไผ่ขึ้นมาใช้ทดแทน ซึ่งชาวบ้านเรียกว่า "ข้าวแตะ" หมายถึง สะพานที่สร้างโดยใช้ไม้ไผ่สาน

ในปี พ.ศ. 2507 นายโมติราม โกรน่า (นายมนตรี โกศลาภิรมย์) เจ้าของกิจการขายผ้าชาวปากีสถาน ได้บริจาคเงินจำนวน 2 แสนบาทให้เทศบาลเชียงใหม่ สร้างสะพานคอนกรีตถาวรแทนสะพานข้าวแตะ เพื่อเป็นอนุสรณ์ถึงความรักของตน กับนางจันทร์สม ซึ่งใช้สะพานนี้ในการสัญจรไปมาตลอด ชาวบ้านจึงให้ชื่อสะพานนี้ว่า "สะพานจันทร์สม" หรือชื่ออื่นอีกหลายๆ ชื่อที่มีการเรียกขานสะพานนี้ เช่น ข้าวแวก พ.ศ. 2554 สะพานมีการปิดซ่อมแซม จนกระทั่งวันที่ 14 สิงหาคม ได้ทำการเปิดสะพานใหม่ เพื่อให้ชาวบ้านสัญจรระหว่างชุมชนวัดเกต กับชุมชนบริเวณตลาดวโรรสในปัจจุบัน เป็นสะพานที่มีความสำคัญ

วัน/เวลา: 14 สิงหาคม 2559

สถานที่: บริเวณสะพานจันทร์สม

ผู้เข้าร่วมกิจกรรม: ศาสนิกทั้ง 4 ศาสนาและประชาชนทั่วไป

เป้าหมายของกิจกรรม: เปิดสะพานจันทร์สมใหม่อย่างเป็นทางการ ในการสัญจรเป็นทางเชื่อมระหว่างชุมชนแหล่งเศรษฐกิจสำคัญของเมืองเชียงใหม่ ฟังตะวันออกและฝั่งตะวันตกของแม่น้ำปิง

ผลการดำเนินงาน : นายกเทศมนตรีเทศบาลนครเชียงใหม่ เทศบาล ชุมชน และประชาชนทั่วไปเข้าร่วมพิธีเปิดสะพานจันทร์สมร่วมกัน โดยในงานผู้สนใจและผู้เข้าร่วมได้เรียนรู้ถึงประวัติศาสตร์สะพานจันทร์สมผ่านการบอกเล่าจากผู้รู้ร่วมไปด้วย หากมองในมิติความสัมพันธ์ศาสนิกทั้ง 4 ศาสนาได้เข้าร่วมกิจกรรมร่วมกันทำให้เห็นถึงความสามัคคี ความสัมพันธ์ที่ดีต่อการดำเนินการกิจกรรมชุมชน

9.5 ระดมทุนของชาวซิกข์

วัน/เวลา: วันที่ 6 พฤศจิกายน 2559

ผู้เข้าร่วมกิจกรรม: ศาสนิกทั้ง 4 ศาสนาและประชาชนทั่วไป

เป้าหมายของกิจกรรม: การระดมทุนเพื่อสร้างโรงเรียนในชนบท และสร้างการมีส่วนร่วมของศาสนิกในการระดมทุนเพื่อดำเนินกิจกรรมสาธารณะประโยชน์ร่วมกัน

ผลการดำเนินงาน: เลื่อนโดยไม่มีกำหนด เนื่องจากอยู่ระหว่างการถวายความอาลัยพระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช

กิจกรรมที่ 10 : จัดเวทีสรุปผลการดำเนินงาน วิเคราะห์ผลการดำเนินงานและหาแนวทางการพัฒนาต่อยอดการดำเนินโครงการ

วัน/เวลา: 30 ตุลาคม 2559

ผู้เข้าร่วมกิจกรรม จำนวน 8 คน ประกอบด้วยผู้นำศาสนา ผู้นำชุมชนและนักวิจัยจากมหาวิทยาลัยเชียงใหม่

เป้าหมายของกิจกรรม

1. ทบทวนการดำเนินโครงการ
2. สรุปบทเรียนการดำเนินโครงการ ผลการดำเนินงานรายการกิจกรรม ผลการดำเนินงานภาพรวม ปัญหา/อุปสรรคจากการดำเนินงานวิจัย
3. แสวงหาแนวทางการต่อยอดการทำงานร่วมกันระหว่างคณะนักวิจัยชุมชนกับทีมพี่เลี้ยงในระยะต่อไป

ผลการดำเนินงาน

1. คณะทำงานได้ร่วมปรึกษาหารือ สะท้อนทัศนะความคิดเห็นในทิศทางเดียวกันว่า การดำเนินโครงการดังกล่าวมีส่วนเสริมสร้างความสัมพันธ์ของศาสนิกในชุมชนย่านวัดเกตมีพื้นที่ และมีโอกาสได้ทำความรู้จักกันผ่านการทำกิจกรรมร่วมกัน มีปฏิสัมพันธ์เกี่ยวข้องกัน ภายใต้การเคารพใน

ความแตกต่าง โดยมีได้มองว่าศาสนาอื่นต่ำต่อยกว่าศาสนาของตน แต่เคารพ ให้เกียรติ และเข้าร่วมมีส่วนร่วมกิจกรรมของศาสนิกอื่น ภายใต้ขอบเขตที่ยังคงรักษาหลักการในศาสนาของตนเอง ถือว่าการดำเนินโครงการได้บรรลุวัตถุประสงค์แล้วในเบื้องต้น

2. การสืบค้นข้อมูลทางประวัติศาสตร์การเข้ามาของศาสนาและข้อมูล Time line เป็นข้อมูลที่ทีมวิจัยมีความภาคภูมิใจร่วมกันที่มีส่วนร่วมในการสืบค้นและเป็นชุดข้อมูลที่สำคัญที่สามารถนำไปใช้ในการถ่ายทอดเพื่อเป็นความรู้ได้จริง

3. ทีมวิจัยได้ให้ข้อคิดเห็นเพิ่มเติมว่า การดำเนินโครงการในระยะต่อไปควรมีจุดเน้นส่งต่อให้กับคนรุ่นลูกหลานได้สานต่อความสัมพันธ์ให้เกิดความต่อเนื่อง และมีรูปธรรมยิ่งขึ้น นอกจากนี้ควรประสานงานให้เกิดการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ด้วยการ “สนทนาธรรม” และมีมิติของการอยู่ร่วมกันในชุมชนย่านวัดเกาะระหว่างผู้สูงอายุของแต่ละศาสนา เพื่อถ่ายทอดและส่งต่อให้คนรุ่นใหม่ได้สืบทอดต่อไป

ประเด็นหารือเพื่อพิจารณาร่วมกันเกี่ยวกับการจัดกิจกรรมถนนแห่งศรัทธา

ในการดำเนินโครงการได้กำหนดแผนงานออกเป็น 3 ระยะ คือ ระยะที่ 1 ศึกษาข้อมูลประวัติศาสตร์ของศาสนา การสร้างความสัมพันธ์ของศาสนา ระยะที่ 2 สรุปวิเคราะห์การสร้างความสัมพันธ์ของศาสนาและปัจจัยที่ยึดโยงศาสนิกแต่ละศาสนาสามารถอยู่ร่วมกันอย่างสันติ และระยะที่ 3 แสวงหาแนวทางในการสร้างถนนแห่งศรัทธา

จากการประมวลทัศนะของนักวิจัยชุมชนได้ให้ความเห็นว่า เนื่องจากการดำเนินโครงการมีระยะเวลาเพียง 1 ปี ซึ่งความพยายามในการสืบค้นข้อมูลของทีมวิจัยที่ผ่านมา ถือได้ว่ามีความก้าวหน้ามาก และสามารถตอบโจทย์ในการทำงานร่วมกันของผู้แทนศาสนิกได้ระดับหนึ่ง

การที่จะนำชุดข้อมูลประวัติศาสตร์ความสัมพันธ์ของผู้คนทั้ง 4 มาต่อยอดในการจัดกิจกรรมเพื่อกระชับความสัมพันธ์ในเกิดรูปธรรม ในรูปแบบของ ถนนสายแห่งศรัทธา เป็นเรื่องที่ดีที่ เพื่อให้เห็นถึงการให้เกียรติ การเคารพซึ่งกันและกัน ผ่านการจัดกิจกรรมที่สำคัญ ในรอบปีของแต่ละศาสนา

ในความเห็นของคณะทำงานมีความเห็นร่วมกันว่า ในกิจกรรมถนนแห่งศรัทธานั้นขอปรับเปลี่ยนการดำเนินกิจกรรมไปก่อน เนื่องจาก การเก็บรวบรวมข้อมูลและวิเคราะห์ข้อมูลทั้ง 4 ศาสนาเพิ่งแล้วเสร็จ ประกอบกับมีระยะเวลาที่กระชั้นชิด จึงขอใช้เวลาในการออกแบบกิจกรรมร่วมกันให้รอบคอบก่อน การจัดกิจกรรมถนนแห่งศรัทธา โดยการมีส่วนร่วมของชุมชนอย่างแท้จริงนั้นจำเป็นต้องอาศัยระยะเวลาในการสร้างความเข้าใจร่วมกัน เนื่องจากเกี่ยวข้องกับผู้คนหลากหลาย จึงขอเลื่อนการดำเนินการออกไปก่อนเพื่อได้บททวน การวางแผนการขับเคลื่อนให้พร้อมอย่างมีเหตุมีผลบนความร่วมมือจากทุกภาคส่วน ซึ่งจะเกิดผลดีต่อการทำงาน และนำมาซึ่งพลังร่วมใน

การขับเคลื่อนงานได้ในที่สุด ทั้งนี้ได้เสนอกิจกรรมทางเลือกที่เป็นประเด็นร่วมที่ชุมชนต้องการ โดยเฉพาะในมิติทางด้านเศรษฐกิจ วัฒนธรรม การส่งเสริมอาชีพ และกิจกรรมด้านการกีฬา เป็นต้น ซึ่งกิจกรรมดังกล่าวสามารถเป็นเครื่องมือที่เชื่อมร้อยให้ศาสนิกทั้ง 4 ศาสนา ได้ทำความรู้จักกัน และจากนั้นค่อยพัฒนาไปสู่การสร้างพื้นที่รูปธรรมในรูปแบบของการสร้างถนนสายแห่งศรัทธาในระยะต่อไป

ข้อกังวลของทิมวิชัย

เนื่องจากความเป็นชุมชน และกระบวนการพัฒนาไม่ได้หยุดนิ่งอยู่กับที่ แต่มีการเคลื่อนไหวระบบทุนนิยม ที่ได้แผ่ขยายความเจริญอย่างรวดเร็วในเมืองเชียงใหม่ในปัจจุบันเป็นกระแสที่มาแรง และมีส่วนบดบังวิถีคิดของคนรุ่นใหม่ เริ่มปรับเปลี่ยนไปสู่เงื่อนไขใหม่ของการดำเนินชีวิตที่เร่งรีบ แข่งขัน ต่างคนต่างอยู่ ภายใต้ค่านิยมการบริโภคแบบใหม่ ซึ่งอาจมีผลทำให้ความสัมพันธ์ระหว่างผู้นำแต่ละศาสนา กับสมาชิก และหรือศรัทธาวัตร รวมทั้งคนรุ่นใหม่มีท่าทีปรับเปลี่ยน เริ่มห่างเหินในกิจกรรมที่สัมพันธ์กับศาสนา และในมิติของการสร้างความสัมพันธ์ของ 4 ศาสนา อาจคลายความเข้มแข็งลงและจางหายไป ในที่สุด จึงเป็นสิ่งที่ท้าทาย ว่าผู้คนในชุมชนย่านวัดเกตจะส่งต่อสิ่งดีนี้ ให้คนรุ่นลูกหลานได้สานต่อ เป็นสิ่งที่ท้าทาย และต้องหาแนวทางร่วมกันต่อเนื่อง

กิจกรรมที่ 11 : สรุปผลการดำเนินงานและจัดทำเอกสารรายงานวิจัยฉบับสมบูรณ์

วัน/เวลา: 5 พฤศจิกายน 2558

ผู้เข้าร่วมกิจกรรม: 8 คน

เป้าหมายของกิจกรรม: ทบทวนแนวทางการทำงาน /ร่วมกันเติมเต็มข้อมูลที่ขาดหาย

ผลการดำเนินงาน

1. ทบทวนชุดข้อมูลประวัติศาสตร์การเข้ามาของ 4 ศาสนา และวิถีการอยู่ร่วมกันของผู้คนในชุมชนย่านวัดเกต
 2. มีชุดข้อมูลด้านประวัติศาสตร์ ความสัมพันธ์ของผู้คนทั้ง 4 ศาสนา ตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน
 3. มีชุดข้อมูลปัจจัย เงื่อนไขสำคัญที่มีผลให้ชุมชนย่านวัดเกตสามารถอยู่ร่วมกันได้อย่างสันติ
- สรุปผลการดำเนินโครงการในภาพรวม และปรึกษาหารือแนวทางการทำงานร่วมกันในอนาคตต่อไป
- ปัญหา อุปสรรค -**

บทที่ 4

ผลการศึกษา

การศึกษาวิจัยในโครงการ การเสริมสร้างและฟื้นฟูพลังสามัคคี 4 ศาสนาย่านวัดเกต โดยความร่วมมือระหว่างชุมชน กับฝ่ายวิชาการเพื่อเป็นส่วนหนึ่งของพิพิธภัณฑ์ที่มีชีวิต มีวัตถุประสงค์ เพื่อสืบค้นประวัติศาสตร์ของความสัมพันธ์ 4 ศาสนา ในด้านเรื่องราว ความแตกต่าง และความผูกพันเชื่อมโยงกับวิถีชีวิตตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน ในย่านวัดเกตโดยความร่วมมือของคนในชุมชนและนักวิชาการนอกชุมชน และเพื่อเสริมสร้าง ความเข้มแข็งให้กับ 4 ศาสนาในชุมชน ย่านวัดเกต ในบทนี้คณะผู้ศึกษา ขอนำเสนอผลการศึกษาออกเป็น 4 หัวข้อ ดังนี้

- 4.1 ประวัติศาสตร์ชุมชนและการเข้ามาของศาสนาในชุมชนย่านวัดเกต
- 4.2 การสร้างความสัมพันธ์ของชุมชนในย่านวัดเกต
- 4.3 ปัจจัยที่ยึดโยงให้ผู้คนในชุมชนย่านวัดเกตอยู่ร่วมกันได้อย่างสันติ
- 4.4 การเสริมสร้างความเข้มแข็งให้ชุมชนและศาสนิก ทั้ง 4 ศาสนาในชุมชนย่านวัดเกต

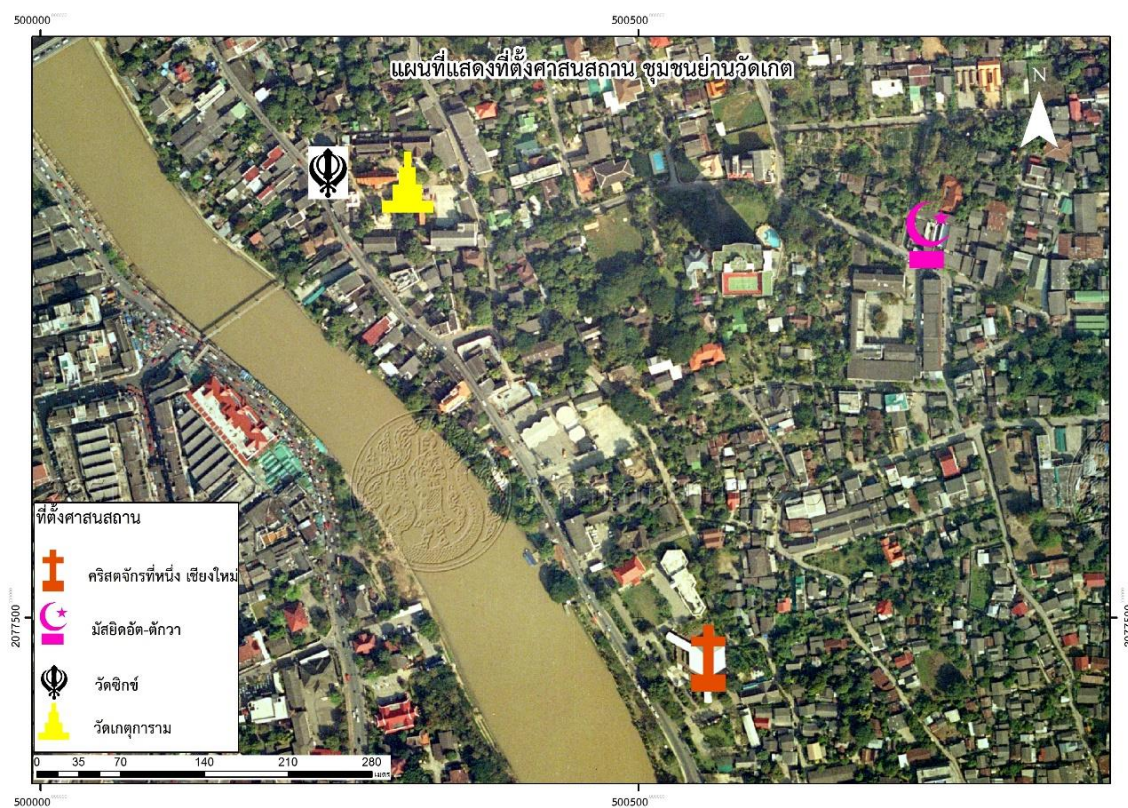
4.1 ประวัติศาสตร์ชุมชนและการเข้ามาของศาสนาในชุมชนย่านวัดเกต

“ชุมชนย่านวัดเกต” ตั้งอยู่ทางด้านตะวันออกของแม่น้ำปิง จังหวัดเชียงใหม่ ในอดีตเป็น ศูนย์กลางความเจริญรุ่งเรือง และเป็นแหล่งค้าขายทางน้ำที่สำคัญของเมืองเชียงใหม่ เป็นเมืองท่า และเป็นแหล่งชุมนุมของกลุ่มพ่อค้าชาวจีน อเมริกัน อังกฤษ และแรงงานเชื้อชาติต่าง ๆ ทั้งพม่า มอญ ขมุ และชาวมุสลิมจากปากีสถาน เดินทางเข้ามาเพื่อค้าขายและขายแรงงาน เนื่องจากในอดีต ย่านดังกล่าวนี้เป็นที่ตั้งของ “บริษัทเบอร์เนียว” บริษัทค้าไม้ใหญ่ที่สุดในภาคเหนือ ด้วยองค์ประกอบนี้ ทำให้ “ชุมชนวัดเกต” เป็น “แหล่งวัฒนธรรม” ที่มีความหลากหลายเข้ามาอยู่อาศัยและตั้งถิ่นฐานร่วมกันกับคนล้านนาดั้งเดิม อาศัยอยู่ร่วมกันมีการผสมผสานทางวัฒนธรรม ของผู้คนในชุมชนได้ค่อนข้างลงตัวและอยู่ร่วมกันอย่างสงบสันติมาหลายชั่วอายุคน จนหลอมรวม เป็นชุมชนย่านวัดเกตที่มีวิถีชีวิตวัฒนธรรม แบบ “คนพื้นเมือง”

การที่ผู้คนหลากหลาย เชื้อชาติ ศาสนา ที่มีความเชื่อ ศรัทธา ได้ตั้งถิ่นฐานบ้านเรือน และอาศัยอยู่ร่วมกันในอาณาบริเวณพื้นที่เดียวกัน ขณะที่ผู้คนมีวิถีชีวิตวิถีการปฏิบัติทางความเชื่อที่แตกต่าง จึงส่งผลให้ชุมชนย่านวัดเกตมีความโดดเด่น โดยเฉพาะในมิติด้านความเชื่อศรัทธา อย่างน้อยมี 4 ศาสนา ได้แก่ ศาสนาพุทธ ซิกข์ อิสลาม และคริสต์ ซึ่งแต่ละศาสนามีบทบาทสำคัญในการผูกยึดให้ศาสนิกชนแต่ละศาสนา มีสิ่งยึดเหนี่ยวทางจิตใจ ที่ได้หล่อหลอมความสัมพันธ์ของ ผู้คนเข้าด้วยกันให้มีความสามัคคีเป็นน้ำหนึ่งใจเดียวกัน ดังตัวอย่างที่เห็นเป็นรูปธรรมในปัจจุบัน คือ การทำกิจกรรมใดๆ ของแต่ละศาสนา ชุมชนที่อาศัย ในย่านวัดเกตจะให้ความร่วมมือ ร่วมแรง ร่วมใจจากพี่น้องร่วมชุมชนต่างศาสนาเป็นอย่างดีและเมื่อถึงเวลาที่ต้องประกอบพิธีกรรม

ทางศาสนาตามความศรัทธาความเชื่อของคนต่างก็แยกย้ายปฏิบัติศาสนกิจของตนอย่างเคร่งครัด หรือแม้กระทั่งการประจักษ์ร่วมกันของชาวบ้านมีการสัญจรการประชุมผลัดเปลี่ยนหมุนเวียนตามศาสนสถานของแต่ละศาสนา เช่น โบสถ์คริสต์ มัสยิด หรือที่วัด เป็นต้น

การที่ชุมชนย่านวัดเกตเป็นศูนย์รวมของความหลากหลายของความเชื่อศรัทธาของทั้ง 4 ศาสนา นับเป็นรูปธรรมตัวอย่างของชุมชนที่อยู่ร่วมกันได้โดยสันติบนพื้นฐานของความเข้าใจ และการยอมรับในความแตกต่างในวิถีปฏิบัติ ศาสนพิธี ความเชื่อของแต่ละศาสนา ทำให้ชุมชนสามารถดำเนินชีวิตร่วมกับเพื่อนบ้านด้วยความผูกมิตรไมตรีต่อกัน พึ่งพาอาศัย และมีส่วนร่วม สามัคคีธรรม การทำกิจกรรม การไปมาหาสู่ และช่วยเหลือแบ่งปัน เกิดความร่วมมือร่วมใจของเหล่าศาสนิกชนโดยมีผู้นำทางจิตวิญญาณของศาสนาทั้ง 4 ต่างได้จุดประกายให้เกิดการสร้างพลังร่วมในชุมชน (Community Collective Effort) ซึ่งเป็นหัวใจสำคัญ ในการพัฒนาชุมชนมาอย่างต่อเนื่อง

รูปภาพที่ 1 แสดงแผนที่ตั้งของศาสนสถานในชุมชนย่านวัดเกต

4.1.1 การตั้งถิ่นฐานของชุมชนล้านนา (ศาสนาพุทธ) ในชุมชนย่านวัดเกต

ศาสนาพุทธ

ต้นตระกูลดั้งเดิมของชุมชนย่านวัดเกต คือ ต้นตระกูล ชูติมา นิมมานเหมินทร์ โดยเริ่มขึ้นจากนายซ้อ นางหงส์ แซ่แต่ ในสมัยรัชกาลที่ 2 ได้อพยพมาจากอยุธยา – ธนบุรี มาตั้งบ้านเรือนอยู่ที่บ้านป่าขาม ต.พระบาท อ.เมือง จ.ลำปาง โดยสาเหตุที่อพยพมาเนื่องจาก นางซ้อ แซ่แต่เป็นพระญาติกับสมเด็จพระเจ้าตากสินมหาราช และมีความเกี่ยวข้องกับเชื้อพระวงศ์หรือขุนนางกรุงศรีอยุธยา เกรงจะมีการถูกจับกุมไปสำเร็จโทษ และหลังจากอยู่อาศัยที่ลำปางได้หลายปี จึงถึงแก่กรรม นางหงส์ผู้เป็นหัวหน้าครอบครัวก็นำบุตร ธิดา อพยพตั้งบ้านเรือน ทำมาค้าขายอยู่ที่บ้านช่างฆ้อง จ.ลำพูน ใกล้ กับฝั่งแม่น้ำกวังที่ไหลผ่านตัวเมืองลำพูนลงไปสู่แม่น้ำปิงที่บ้านปากบ่อ ซึ่งสะดวกต่อการค้าขาย ขนส่งสินค้า

บุตรของนายซ้อ นางหงส์ มีรวมกันทั้งหมด 12 คน ได้แก่

1. พระภิกษุลินหรือจรินทร์ ต่อมาภายหลังได้ดำรงตำแหน่งเป็นเจ้าอาวาสวัดพุกช้าง อ.เมือง จ.เชียงใหม่
2. นายด้อย สมรสกับนางหยิ่นโน้ แซ่ไค้ว มีบุตรธิดา 5 คน มีนามสกุล ในตระกูลนี้ คือ ชูติมา นิมมานเหมินทร์ บุรี ชูรัตน์ ศิริตัน ศิริรัตนธำรง แต่ประสิทธิ์ ศิริตัน
3. นายหลวง แซ่แต่ สมรส นางแก้ว มีบุตรธิดา 5 คน มีนามสกุลในตระกูลคือ แต่ประสิทธิ์ สุวรรณยืน โสคติกุล เลหาวัฒน์ คุณารักษ์ กุหะสุวรรณ สุพรรณบรรจง
4. นายโทะ แซ่แต่ สมรสกับนางแก้ว
5. นางแวน สมรสกับนายด้อย แซ่ลั่ว มีบุตรธิดา 6 คน มีนามสกุล ในตระกูลนี้ คือ อุตสาหานนท์ ตันตรานนท์ ชูรัตน์ นิมมานเหมินท์ ตนะพงษ์ เขียรศิริ กาญจนากร สุนทรารชุน ชาญศิลป์ เลหาวัฒน์ ชูติมา ตันติพงษ์ พันธเศรษฐ์ อิศราชีวิต บรรจงศิลป์ อนุสารสุนทร จินดาศิลป์
6. นายอั้น แซ่แต่ ไม่ปรากฏว่ามีภรรยาหรือบุตร
7. นายมาน แซ่แต่ สมรส นางแหวด (สายสิบสองพันนา) ต่อมาได้นางบัว เป็นภรรยาคนที่สอง มีบุตรธิดา 8 คน มีนามสกุล ในตระกูลนี้ คือ พงษ์สิทธิรักษ์ นิมสถาพันธ์ นิมมานเหมินท์ ชูติมา
8. นายหน่อ แซ่แต่ (อยู่ที่ลำพูน) สมรสกับนางสม นางมัน นางมูลกระเหรี่ยง นางฟอง มีบุตรธิดา 4 คน มีนามสกุล ในตระกูลนี้ คือ ชูกิจคุณ กาญจนวิโรจน์ กงสุวรรณ เข้มเพ็ชร
9. นายอุบ เสียชีวิตเมื่อวัยเยาว์
10. นายออม เสียชีวิตเมื่อวัยเยาว์

11. นายหน้อย สมรส กับนางคำมูล และนางใส มีบุตรธิดา 8 คน มีนามสกุล ในตระกูลนี้ คือ ชัยรัตน์ เผ่าชัย ตียาภรณ์ อ้วนนนท์ จุลาศรัย
12. นางหล้า แซ่แต้ สมรส นายเองหลี่ มีธิดา 2 คน ไม่ทราบนามสกุล

จากต้นตระกูลของนายซ้อ นางหงส์ ส่งผลให้ลูกของนายซ้อ นางหงส์ ท่านหนึ่ง เดินทางมาตั้งถิ่นฐานที่วัดเกตการาม คือ นางแวน นายด้อย แซ่ฉั่ว (บุตรธิดาคนที่ 5) โดยนายด้อย แซ่ฉั่ว เป็นนายอากรฝ้ายอยู่ที่เมืองลำพูน ได้อพยพมาอยู่เชียงใหม่ (อพยพมาหลังจากที่ภรรยา คือ นางแวน เสียชีวิตแล้ว) เนื่องจากถูกคนร้ายลอบยิง โดยกระสุนปืนถูกบริเวณเข้า ซึ่งคนร้ายที่ยิงเป็นลูกน้องของเจ้าหลวงลำพูน เมื่อขึ้นมาถึงเชียงใหม่แล้ว ได้ไปเข้าเฝ้าเจ้าหอหน้าบุญทวงศ์ ซึ่งได้รับแต่งตั้งให้เป็นเจ้าอุปราชรองจากพระเจ้าอินทวิชยานนท์ เจ้าผู้ครองนครเชียงใหม่ โดยเจ้าอุปราชบุญทวงศ์ได้ถึงแก่กรรมเมื่อปี พ.ศ. 2425 กลุ่มเจ้าหอหน้าปัจจุบันเป็นที่ทำการของบริษัทบอร์เนียว ตั้งอยู่ใกล้ๆ วัดเกต (อาจารย์ไกรศรี ซึ่งเล่าว่า ภายหลังเจ้าหอหน้าบุญทวงศ์จะขายค้ำให้กับบริษัทบอร์เนียวไป

นายด้อย แซ่ฉั่ว มีความสนิทสนมและจงรักภักดีต่อเจ้าอุปราชบุญทวงศ์ เป็นอันมาก และได้สร้างบ้านเปิดร้านอยู่ใกล้ๆ กลุ่มเจ้าอุปราช และบ้านหลังนี้ได้ตกทอดมาถึงนายสุนปู่ ชุติมา บุตรชายคนโต และต่อมาลูกหลานได้ขายบ้านไป

นายด้อย แซ่ฉั่ว มีบุตรธิดา รวมทั้งหมด 6 คน ได้แก่

1. นางบัวจันทร์ สมรสกับ นายมาอี แซ่ฉิม มีบุตรธิดา 8 คน
2. นายสุนปู่ ชุติมา สมรสกับนางยอด มีบุตรธิดา 5 คน
3. นายสุนโฮง ชุติมา สมรสกับนางคำมูล มีบุตรธิดา 9 คน

โดยครอบครัวของนายสุนโฮง นางคำมูล ชุติมา มีบุตรและหลานที่ได้รับเลือกตั้งเป็นผู้แทนราษฎรของจังหวัดเชียงใหม่ ซึ่งอาศัยอยู่ในบ้านหลังเดียวกัน คือ บ้านเลขที่ 152 ถ. เจริญราษฎร์ ตำบลวัดเกต เชียงใหม่ จำนวน 3 คน คือ นายสุวิชัย พันธเศรษฐ์ เคยเป็น รมว.ช่วยว่าการกระทรวงการคลัง นายทองดี อิศราชีวิน เคยเป็นเลขานุการ รมว.กระทรวงคมนาคม และนายไกรสร ดันติพงษ์ เคยเป็น รมว.ช่วยว่าการกระทรวงเกษตร และสหกรณ์

4. หลวงอนุสารสุนทร (สุนธีร์ ชุติมา) สมรสกับนางคำเที่ยง บุรี และนางอินชา สุวรรณรังสี มีบุตรธิดา 7 คน
5. นายสุนฮวด ชุติมา ไม่มีภรรยา
6. นางบุญปิ่น ชุติมา สมรส กับนายเก่งยัง แซ่ตัน มีบุตรธิดา 9 คน

นอกจากชาวบ้านย่านวัดเกต มีเชื้อสายจากเชื้อสายจีนแผ่นดินใหญ่แล้ว ยังมีบางส่วนมาจากสายสิบสองปันนา โดยหลังจากที่พระเจ้าตากสินมหาราช ได้ทรงนำกองทัพไทยกู้ชาติขับไล่ทหารพม่าไปนอกพระราชอาณาจักร หลังจากหมดสิ้นอำนาจของพม่าลงแล้ว บ้านเมืองว่างเปล่า กลายเป็นป่าดง เพราะประชาชนชาวพื้นเมืองล้านนาแต่เดิมได้ถูกกวาดต้อนให้อพยพไปอยู่ที่อื่น

ประชากรชาวไทยพื้นเมืองดั้งเดิมจึงมีจำนวนเหลืออยู่น้อย ไม่มีกำลังเพียงพอที่จะสร้างบ้านแปลงเมืองขึ้นมาใหม่ได้ อีกทั้งไม่มีกำลังเข้มแข็งพอที่จะคุ้มครองรักษาเมืองใหม่ไว้ให้ตั้งมั่นคงอยู่ได้

ต่อมา พระเจ้ากาวิละ ประมุขของล้านนาไทย จึงได้จัดกองทหารขึ้นไปกวาดต้อนเอาประชากรไทยจากแคว้นแคว้นที่ตั้งอยู่ทางทิศเหนือขึ้นไป ได้แก่ ไทใหญ่ ไทจีน ไทยอง และไทลื้อ ลงมาเสริมประชากรที่ยังตกค้างอยู่ จึงเรียกว่า “สมัยเก็บผักใส่ซ้า เก็บข้าใส่เมือง” กองทหารเชียงใหม่ จึงยกไปตีสิบสองพันนา ใน พ.ศ. 2343 ตีเมืองแซ่ กวาดต้อนเอาชาวไทยลื้อลงมาประมาณ 3,000 หม้อข้าว ทำให้ไปอยู่เชียงใหม่ ลำพูน ลำปาง แพร่ บ้าง กระจายกันไป คนของบางส่วนไปช่วยสร้างเมืองลำพูน จึงกลายเป็นคนของเมืองลำพูน จากการศึกษาข้อมูล พบว่า นางคำเที่ยง อนุสารสุนทร ภรรยาของหลวงอนุสารสุนทร มาจากสิบสองพันนา เคยเป็นนายอากรหมาก นอกจากนั้น ยังมีอีกหลายท่าน ดังนั้น จึงเป็นที่มาของประชากรศาสนาพุทธ ที่ส่วนใหญ่ สืบเชื้อสายมาจากเมืองจีนแผ่นดินใหญ่ ชาวไทใหญ่ ไทจีน พม่า และชาวไทยลื้อ สิบสองพันนา

4.1.1.1 ประวัติการสร้างวัดเกตการาม

วัดเกตการาม ตั้งอยู่เลขที่ 96 บ้านวัดเกต ถนนเจริญราษฎร์ ตำบลวัดเกต อำเภอเมือง จังหวัดเชียงใหม่ มีเนื้อที่ทั้งหมด 6 ไร่ 1 งาน 51 ตารางวา อาณาเขตทิศเหนือติดทางเดินสาธารณะ ทิศตะวันออกติดถนนหน้าวัดเกต ทิศตะวันตก ติดกับสมาคมศรีสุริยวงศ์สภา (วัดซีก)

วัดเกตการาม สร้างขึ้นในปี พ.ศ. 1971 สมัยพระเจ้าสามฝั่งแกน (พ.ศ. 1954-1985) พระราชบิดาของพระเจ้าติโลกราช ได้รับพระราชทานวิสุงคามสีมาในปี พ.ศ. 1981 สังกัดคณะสงฆ์มหานิกาย

วัดเกต มีศิลาจารึก ตั้งอยู่บนมุขด้านใต้ของพระวิหาร จารึกเป็นอักษรฝักขามบนหินทรายสีแดง ได้ระบุว่า ศักราช 940 (ประมาณ มกราคม - กุมภาพันธ์ พ.ศ. 2121) มีการบูรณะพระเกศาธาตุเจดีย์ที่พังลง สันนิษฐานว่า น่าจะพังลงในปีเดียวกับยอดพระธาตุวัดเจดีย์หลวง คือ ปี พ.ศ. 2088 ที่เกิดเหตุการณ์แผ่นดินไหวครั้งใหญ่ที่เชียงใหม่ ที่มีความรุนแรง ต่อมาในศักราช 943 (ประมาณ ธันวาคม - มกราคม พ.ศ. 2124) มีงานฉลองพระเจดีย์ประธานหรือพระธาตุวัดเกต พระธาตุนี้เสมือนเป็นการจำลองพระเศวตง้วนพมณีนบนสวรรค์ชั้นดาวดึงส์ มาไว้บนโลกมนุษย์ ดังนั้นการสร้างพระธาตุเกศแก้วจึงสร้างให้ยอดพระธาตุเอียง เพื่อมิให้ยอดชี้ขึ้นไปตรงกับพระเศวตง้วนพมณีนบนสวรรค์เป็นพระธาตุประจำปีเกิดของคนปีจอ

ในยุคที่ครูบาศรีวิชัยต้องอธิกรณ์ พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัวได้พระราชทานให้พระครูศัพทสุนทรเปรียญ 3 ประโยค วัดเบญจมบพิตร เป็นพระครูปริยัติยานุรักษ์มาอยู่เชียงใหม่ เมื่อวันที่ 18 พฤศจิกายน พ.ศ. 2467 ตามข้อความในตราตั้งดังนี้ "ขอพระคุณเจ้าจงรับธุระพระพุทธศาสนา เป็นภาระสั่งสอน ช่วยระงับอธิกรณ์ และอนุเคราะห์พระภิกษุสามเณรในพระอารามโดยสมควร จงเจริญสุขสวัสดิ์ในพระพุทธศาสนาเทอญ"

ท่านพระครูปริยัตยานุรักษ์ (สุดใจ) เป็นคนบ้านวัดเกต เป็นพระผู้ใหญ่ที่มีความรู้ความสามารถ ทั้งทางบริหารและทางอักษรศาสตร์ เป็นที่นับถือของคนทั่วไป เป็นผู้มีบทบาทสำคัญในการพัฒนา วัดเกต เป็นวัดพัฒนาด้านการศึกษา มีการเริ่มเปิดสอนหนังสือให้เด็ก ๆ ในชุมชน ประมาณปี พ.ศ. 2470 เรียกว่าโรงเรียนชั้นมูล โดยใช้ศาลาบาตรเป็นสถานที่สอน ต่อมาพัฒนาเป็นโรงเรียนวัดเกตการามในปัจจุบัน

4.1.1.2 ประเพณีพิธีกรรมที่สำคัญของพุทธศาสนิกชนในชุมชนย่านวัดเกต

1) พิธีสืบทอด

พิธีสืบทอดเป็นประเพณีสำคัญของชาวล้านนา ที่เชื่อกันว่าเป็นการ ต่ออายุหรือต่อชีวิตของ บ้านเมืองหรือของคนให้ยืนยาว มีความสุข ความเจริญ ตลอดจนเป็นการขจัดภัยอันตรายต่าง ๆ ที่จะ บังเกิดขึ้นให้แคล้วคลาดปลอดภัย

พิธีสืบทอดแบบพื้นเมืองของวัดเกตได้ถือปฏิบัติสืบทอดกันมาช้านาน โดยเริ่มวันที่ 1 มกราคม ของทุกปี เพราะเชื่อว่าทุกข์ภัยทั้งหลายที่จะเกิดขึ้นกับตัวเอง และญาติพี่น้องจะหมด หายไป ชีวิตจะพบแต่สิ่งที่ดี ก็และยืนยาว อีกทั้งเชื่อว่าการสืบทอดเป็นการเรียกขวัญและกำลังใจ ในการดำเนินชีวิตและหน้าที่การงานนอกจากนี้ยังเป็นเครื่องมือในการเชื่อมร้อยให้ผู้คนในชุมชน เกิดความสามัคคีกันในชุมชนด้วย

2) ประเพณีปีใหม่เมือง

ปีใหม่เมือง มีความสำคัญต่อคนล้านนาและชาวบ้านวัดเกตเป็นอย่างยิ่ง เพราะเป็น การเริ่มต้น ให้เกิดความเป็นมงคลแก่ชีวิต ความงอกงาม ความสุข ชาวล้านนาถือเอาเดือนเมษายน หรือเดือน 7 เหนือ เป็นเดือนเปลี่ยนศักราชใหม่ เรียกกันว่าปีใหม่ ประเพณีวันขึ้นปีใหม่ของ ชาวล้านนามีกิจกรรมต่าง ๆ ที่ปฏิบัติกัน นอกจากนี้ประเพณีปีใหม่เมืองยังมีคุณค่า และความหมาย คือ เป็นการเปลี่ยนปี เปลี่ยนศักราชใหม่ เป็นการเตือนตน สำนึกตรวจสอบตนเอง และพร้อม สำหรับการดำเนินชีวิตในการเริ่มต้นชีวิตใหม่ เป็นการชำระสะสางสิ่งหมักหมม และเป็นการรำลึก ถึงความกตัญญูรู้คุณบุญคุณ เป็นต้น

3) ล่องสะเปาย่านวัดเกต

การล่องสะเปาวัดเกต เป็นกิจกรรมกิจกรรมทางวัฒนธรรมที่คล้ายกับประเพณีลอยกระทง ที่ย่านวัดเกต ยังคงอนุรักษ์ไว้ การล่องสะเปามาจากคำว่าสำเภา โดยชาวบ้านจะช่วยกันทำสะเปา เพียงอันเดียว มีขนาดความยาว 5 เมตร และตกแต่งให้สวยงาม ด้วยวัสดุธรรมชาติ มีความเชื่อว่า ให้ตัดเส้นผมหรือเล็บใส่ลงไปในสะเปาเพื่อเป็นการลอยความทุกข์ไปกับแม่น้ำ จากนั้นจึงแห่ขบวน เพื่อไปลอยสะเปาที่ทำน้ำ โดยระหว่างนั้นจะมีการพ้อนรำ ไประหว่างทางและมีการบูชาเทพ โดยการเทศน์กัณฐเทศน์ 1 กัณฐ์

7) สวดมนต์ข้ามปี

ในทุกสิ้นปี ในย่านวัดเกต จะมีการจัดพิธีกรรมการสวดมนต์ข้ามปี ในวันที่ 31 ธันวาคม ของทุกปี ประเพณีที่จัดขึ้นมีความเชื่อว่าการสวดมนต์ข้ามปี จะช่วยขจัดปัดเป่าสิ่งที่ไม่ดี ละทิ้งสิ่ง ไม่ดีออกไปจากชีวิต และเริ่มต้นชีวิตในปีใหม่ด้วยความสุข เบิกบาน พบเจอสิ่งดีๆ ให้ก้าวไปสู่ ความเจริญรุ่งเรืองและครอบครัวให้มีความร่มเย็นเป็นสุขตลอดไป

4.1.1.3 หลักการอยู่ร่วมกันในสังคมอย่างสันติสุข

การสร้างความรักสามัคคี การอยู่ร่วมกันในสังคมอย่างสันติสุข ตามแนวปฏิบัติวิถีแห่งพุทธ เป็นธรรมเครื่องยึดเหนี่ยวในสร้างสานความสามัคคี มีแนวปฏิบัติที่หลากหลาย แต่จะขอยกตัวอย่างในเรื่องสังคหวัตถุ เพื่อเป็นแนวทางปฏิบัติส่วนตนและการอยู่ร่วมกับสังคม ได้แก่

(1) ทาน การให้ คือเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ เสียสละ แบ่งปัน ช่วยเหลือกันด้วยสิ่งของ ตลอดจนให้ความรู้ และแนะนำสั่งสอน

(2) ปิยวาจา คือ วาจาเป็นที่รัก วาจาคุตตึมน้ำใจ หรือวาจาซาบซึ่งใจ คือ กล่าวคำสุภาพ ไพเราะอ่อนหวานสมานสามัคคี ให้เกิดไมตรีและความรักใคร่นับถือ ตลอดจนคำแสดงประโยชน์ ประกอบด้วยเหตุผลเป็นหลักฐาน จูงใจให้นิยมยอม ตาม

(3) อัตถจริยา การประพฤติประโยชน์ คือ ขวนขวายช่วยเหลือกิจการ บำเพ็ญสาธารณประโยชน์ ตลอดจนช่วยแก้ไขปรับปรุงส่งเสริมในทางจริยธรรม

(4) สมานัตตตา คือ ความมีตนเสมอ คือ ทำตนเสมอต้นเสมอปลาย ปฏิบัติสม่ำเสมอทั้งในชนทั้งหลาย และเสมอในสุขทุกข์โดยรวมรับรู้ร่วมแก้ไข ตลอดจนวางตนเหมาะสม แก่ฐานะภาวะบุคคล เหตุการณ์ และสิ่งแวดล้อม ถูกต้องตามธรรมในแต่ละกรณี

ในปัจจุบัน การอยู่ร่วมกันของผู้คนในสังคมมีความหลากหลายทางวัฒนธรรม และความเชื่อศรัทธา ซึ่งมีความซับซ้อนและมีพลวัตยิ่งขึ้น หากแต่ดำเนินตามแนววิถีความเชื่อที่ตนเองศรัทธาจะนำไปสู่และถือว่าทุกคนเกิดมาเป็นมนุษย์เป็นเพื่อนร่วมโลก ดังพระพุทธโอวาทว่า “มนุสฺสา นาม อุปการกา” ขึ้นชื่อว่า มนุษย์ ต้อง ช่วยเหลือเกื้อกูลซึ่งกันและกัน การอยู่ร่วมกันในสังคมย่อมหลีกเลี่ยงได้ยากที่จะปฏิสัมพันธ์กัน ซึ่งผู้คนในชุมชน สังคมอาจมีความเชื่อและความเห็นที่แตกต่างกัน ทั้งนี้ไม่ควรใช้ ความรุนแรงต่อกัน ซึ่งพระพุทธเจ้าทรงประพจน์เป็นแบบอย่างไว้ในการผูกมิตรกับศาสนา และเจ้าลัทธิทั้งหลายในสมัยพุทธกาล

4.1.2 การตั้งถิ่นฐานของชุมชนซิกข์ และฮินดูในประเทศไทย

จากการสัมภาษณ์ผู้รู้เกี่ยวกับการเข้ามาตั้งถิ่นฐานของชุมชนซิกข์ และฮินดู ในชุมชนวัดเกตุ นั้นพบว่า ชุมชน ที่อพยพมาตั้งถิ่นฐานอยู่ย่านวัดเกตุ มีทั้งชาวฮินดูที่นับถือศาสนาฮินดู และชุมชนชาวซิกข์ที่นับถือศาสนาซิกข์ โดยได้เดินทางเข้าสู่ประเทศไทย 2 เส้นทางคือ ทางบก โดยเดินทางจากประเทศอินเดียผ่านเมืองกัลกัตตา จิตตะกอง เข้าสู่ประเทศพม่าที่เมืองย่างกุ้ง ผ่านมะละแหม่ง และเข้าสู่ชายแดนภาคเหนือของไทยที่จังหวัดตาก แม่ฮ่องสอน และเชียงราย ก่อนที่จะเดินทางเข้าสู่กรุงเทพฯ และเชียงใหม่ นอกจากนี้เดินทางยังมีทางน้ำโดยเรือจากเมืองชายฝั่งทะเลตะวันออกของอินเดียเข้าสู่แหลมมลายูประเทศสิงคโปร์ มาเลเซีย ภาคใต้ของประเทศไทย และเข้ามากรุงเทพฯ และเชียงใหม่

ชาวซิกข์คนแรกที่อพยพมาอยู่ประเทศไทย เป็นชาวอินเดียที่มาจากแคว้นปัญจาบ (อยู่ทางทิศตะวันตกเฉียงเหนือของประเทศอินเดีย) โดยเข้ามาเปิดร้านขายผ้า บริเวณถนนบ้านหม้อในสมัยรัชกาลที่ 5 ซึ่งรู้จักกันทั่วไปว่า “ร้านแขก” ต่อมาเมื่อเดินทางกลับไปเยี่ยมบ้านที่แคว้นปัญจาบได้นำญาติพี่น้องมาด้วย 2-3 คน โดยยึดอาชีพค้าขายผ้าและค้าขายงานกิจการเจริญก้าวหน้าขึ้นกว่าเดิม จึงได้เดินทางกลับไปแคว้นปัญจาบและนำครอบครัว และชักชวนญาติพี่น้องคนอื่นๆ ให้มาตั้งถิ่นฐานถาวรอยู่ในประเทศไทย ทำให้ชาวซิกข์อพยพเข้ามาอยู่ประเทศไทยมากขึ้น โดยตั้งถิ่นฐานบ้านเรือนอยู่อาศัยตลอดแนวถนนบ้านหม้อจนจรดถนนพหลโยธินและยึดอาชีพค้าขายผ้าเป็นหลัก (อินทรา: 2534)

4.1.2.1 การตั้งถิ่นฐานของชาวซิกข์ในชุมชนย่านวัดเกต

การเดินทางมาเชียงใหม่ของชาวซิกข์ มีหลักฐานว่าชาวซิกข์ เดินทางเข้าสู่เชียงใหม่ในราวปี พ.ศ.2400 โดยเดินทางค้าขายผ่านประเทศพม่า เมื่อมาถึงเชียงใหม่ก็ได้ตั้งถิ่นฐานอยู่บริเวณน้ำปิงฝั่งตะวันตกย่านกาดหลวง (ตลาดวโรรส) ถนนช้างม้อยและฝั่งแม่น้ำปิงด้านตะวันออกที่บริเวณวัดเกต จากนั้น เริ่มมีชาวซิกข์จากอินเดียมาสมทบอยู่อาศัยในเชียงใหม่มากขึ้น เป็นระยะ ๆ ในปี พ.ศ.2410 มีชาวซิกข์ที่อพยพจากอินเดียมาตั้งถิ่นฐานในจังหวัดเชียงรายเดินทางเข้ามาตั้งถิ่นฐานอยู่บริเวณกาดหลวง (ตลาดวโรรส) ต่อมาในปี พ.ศ.2450 มีชาวซิกข์จากอินเดียและกรุงเทพฯ เข้ามาตั้งร้านค้าอยู่บริเวณช้างม้อย เป็นต้น

เมื่อชาวซิกข์จากอินเดีย ปากีสถาน มาตั้งถิ่นฐานอยู่ในเชียงใหม่มากขึ้น ก็ได้ก่อตั้งศาสนสถานของตนคือวัดซิกข์ขึ้น (Gurdwara-คุรดูวารา) เป็นศาสนสถานแห่งแรกในเชียงใหม่ตั้งอยู่ที่เลขที่ 134 ถนนราษฎร์ อำเภอมือง จังหวัดเชียงใหม่ อยู่ติดกับกำแพงด้านหลังวัดเกต สร้างในปี พ.ศ.2450 เป็นบ้านไม้ชั้นเดียว ศาสนสถานดังกล่าวใช้เป็นสถานที่ประกอบพิธีกรรมทางศาสนา และพิธีกรรมอื่นๆ เช่น การหมั้น และการแต่งงาน ซึ่งสำหรับชาวซิกข์และพิธีการดังกล่าวจะมีความสมบูรณ์ได้ต้องประกอบพิธีต่อหน้าพระคัมภีร์อาดิกรันท์ ซึ่งเป็นคัมภีร์ประจำศาสนาซิกข์ โดยมีนายราม ชิงห์เป็นศาสนาจารย์คนแรก

พ.ศ. 2518 ชาวซิกข์เชียงใหม่ ได้บูรณะวัด โดยสร้างเป็นตึกสูง 3 ชั้น มียอดโดมสีทองบนชั้นที่ 3 ซึ่งเป็นห้องโถงขนาดใหญ่ เป็นสถานที่ทำพิธีทางศาสนาจนถึงปัจจุบัน

4.1.2.2 การตั้งถิ่นฐานของชุมชนฮินดู

การเข้ามาของชาวฮินดูก็เช่นเดียวกันชาวซิกข์ คือ เข้ามาตั้งถิ่นฐานอยู่ที่กรุงเทพฯ ก่อน โดยกลุ่มที่มีโอกาสทางการศึกษาจะเข้าทำงานในบริษัทของชาวอินเดียหรือชาวอังกฤษ บางส่วนประกอบอาชีพเป็นชิปปิ้งขนส่งสินค้าเข้าและส่งออก ส่วนคนที่ไม่มีฐานะมักประกอบอาชีพค้าขายผลไม้ คนรับใช้ตามบ้าน เป็นยาม และขายหนังสือพิมพ์ ส่วนชาวฮินดูที่มาจากแคว้นปัญจาบส่วนใหญ่จะมีอาชีพขายผ้าตั้งบ้านเรือนอยู่แถวสำเพ็ง และพหลโยธิน

ต่อมาประมาณปี พ.ศ.2418 ชาวฮินดูได้เดินทางเข้าสู่เชียงใหม่โดยอยู่อาศัยแถวตลาดหลวง (ตลาดวโรรส) ถนนช้างม่อย และที่บริเวณวัดเกต หลังจากนั้นเมื่อมีการแบ่งประเทศปากีสถานออกจากอินเดียในปี พ.ศ.2490 ก็ได้อพยพเข้ามาอีก โดยเดินทางผ่านพม่าเข้าสู่ชายแดนไทยที่อำเภอแม่สาย จังหวัดเชียงราย และมีบางส่วนได้เข้ามาสู่เชียงใหม่ โดยมาตั้งถิ่นฐานอยู่ที่ตำบลวัดเกต และช้างม่อย

ชาวซิกข์และฮินดู ดังกล่าว เมื่อมาอยู่อาศัยในเชียงใหม่ ต่างมีความสัมพันธ์ที่ดีต่อกัน ผ่านความสัมพันธ์ในระบบเครือญาติและความสัมพันธ์ในฐานะที่เป็นคนมาจากที่เดียวกัน นอกจากนี้มีการรวมกลุ่มกันในหมู่พวกพ่อค้าผ้า ดังปรากฏในรายงานของข้าหลวงใหญ่อังกฤษประจำพม่าในปี พ.ศ.2414 ได้กล่าวถึงเชียงใหม่ว่าเป็นศูนย์กลางการค้าสินค้าจากอังกฤษเป็นจำนวนมาก ร้านค้าผ้าในเชียงใหม่ล้วนเป็นสินค้าผ้าจากอังกฤษจำพวกผ้าพิมพ์ราคาถูกและสินค้าผ้าฝ้าย โดยส่งมาทางมะละแหม่งประเทศพม่าและตอนเหนือของแม่น้ำในกรุงเทพฯ และโดยพ่อค้าจากจีนยูนาน ส่วนการค้าผ้าในบริเวณมณฑลพายัพนั้นถูกรอบคกรวโดยพ่อค้าอินเดียเกือบทั้งหมด “...พ่อค้าอินเดียไม่เพียงพอแต่ขายสินค้าผ้าอยู่ที่ร้านของตนเองในเมืองเท่านั้น แต่ส่งพ่อค้าเรือออกไปเร่ขายในท้องถิ่นชนบทด้วย” (แคทเธอริน เอ. โบวี: 2535), อภิรัฐ คำวัง

ซึ่งสอดคล้องกับประวัติของพ่อค้าผ้าในเชียงใหม่หลายคน ที่สร้างตัวมาจากการเป็นพ่อค้าเร่มาก่อนดังเช่น ประวัติของนายห้างโมติ (ต่อมาคือนายมนตรี โกศลาภิรมย์) เจ้าของกิจการร้านขายผ้าเชียงใหม่สโตร์และเป็นผู้บริจาคเงินสองแสนบาทให้เทศบาลนครเชียงใหม่เพื่อนำไปก่อสร้างสะพานคอนกรีตแทน “จ้าวเตะ” โดยสร้างสะพานจันทร์สมอนุสรณ์ในปี พ.ศ.2507 เพื่อเป็นที่ระลึกถึงนางจันทร์สม ภรรยาที่เสียชีวิตไป

ตามประวัติ นายห้างโมติ เป็นชาวอินเดียมีชื่อเดิมว่า โมติราม โกรรนา เมื่ออพยพมาอยู่เชียงใหม่ เริ่มอาชีพโดยการนำผ้าสำหรับตัดเสื้อไปเดินเร่ขายตามบ้านร้านตลาด ต่อมาได้จัดจรรย์านตระเวนขายผ้าไปตามหมู่บ้านอำเภอรอบนอก จนมีกิจการรุ่งเรือง และมาเช่าห้องแถวขายผ้าในกาตลาดหลวงหรือตลาดวโรรส ต่อมาย้ายไปเช่าห้องแถวของเจ้าแก้วนารัฐแถวบริเวณที่ตั้งร้านเชียงใหม่ใจดี ในปัจจุบัน ภายหลังจึงมาซื้อห้องแถวอยู่ตรงถนนช้างม่อย กิจการร้านผ้าเชียงใหม่สโตร์ได้สร้างกำไรให้นายห้างโมติรามอย่างมาก จนได้ซื้อว่ามีฐานะร่ำรวยที่สุดสำหรับชาวอินเดียในเชียงใหม่ยุคนั้น (พ.ศ.ท.อนุ เนินหาด :2543)

ในปี 2554 เกิดฝนน้ำท่วมตกหนัก น้ำในแม่น้ำปิงไหลหลากจนพัดตอม่อสะพานจันทร์สมทรุดพังเสียหายชาวบ้านทั้งสองฝากฝั่งไม่สามารถใช้งานได้ ทางเทศบาลนครเชียงใหม่จึงมีการรื้อและก่อสร้างใหม่ ด้วยงบประมาณในการก่อสร้างกว่า 8 ล้านบาท

วันนี้ (14 ส.ค.) ชาวบ้านชุมชนวัดเกตการาม และพ่อค้าแม่ค้าตลาดต้นลำไย รวมทั้งประชาชนชาวเชียงใหม่ ได้ร่วมกันทำบุญตักบาตร ข้าวสารอาหารแห้งพระภิกษุสามเณร จำนวน 99 รูป บนสะพานจันทร์สมอนุสรณ์ ข้ามแม่น้ำปิง เชื่อมระหว่างชุมชนวัดเกตการาม-ตลาดต้นลำไย

ในหัวเมืองเชียงใหม่ เพื่อความเป็นสิริมงคล และเฉลิมพระเกียรติพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว และสมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถ ในโอกาสเปิดใช้สะพานอย่างเป็นทางการวันแรกให้ประชาชน นักท่องเที่ยวใช้เดินข้ามสัญจรไปมา

4.1.2.3 วิธีแห่งศาสนาซิกข์

ศาสนาซิกข์ เป็นศาสนาที่มีหลักแห่งความเชื่อมั่นและศรัทธา การมองโลกในแง่ดี มีแนวทางการดำรงชีวิตอย่างมีคุณค่าและการอุทิศตนให้เป็นประโยชน์ต่อสังคมส่วนรวม

คำว่า “ซิกข์” จะตรงกับคำภาษาบาลีว่า สิกขา หมายถึงการศึกษา ผู้ศึกษาหรือผู้ใฝ่รู้ กล่าวได้ว่า ซิกข์ คือ ผู้ที่มีความรักศรัทธา เชื่อถือและยึดมั่นใน “วาเฮ่กูรู (พระเจ้าเป็นเจ้า)” ศิษยาปฏิบัติธรรมตามศาสนาวาทของศาสดาทั้งสิบองค์ในพระมหาคัมภีร์ศรีคุรุครันถ์ซาฮิบ-ศาสดานิรันดร์กาล

4.1.2.4 เอกลักษณะที่โดดเด่น

ชาวซิกข์จะมีเอกลักษณ์ที่โดดเด่น คือ สัญลักษณ์ห้าประการ เป็นที่รู้จักกันทั่วไปอย่างแพร่หลาย ในนามของ ห้า “ก” ดังนี้

เกศา ผมยาวที่บำรุงรักษาอย่างสะอาดสมบูรณ์และไม่ตัดหรือโกนอย่างเด็ดขาด

กัษณะ – หวีไม้ ซึ่งจะเสียบไว้ในผมใช้หวีทำความสะอาด

การ่ำ กำไลข้อมือเหล็กกล้า

กาซ่า กางเกงในขาสั้น

กริปาน กริช

เกศา ในสมัยโบราณเกศาหรือผลแสดงถึงความเป็นนักบวชและผู้ทรงคุณธรรม ศาสดาคุรุนานัก ซาฮิบ ริเริ่มการไว้ผมโดยไม่ตัด การรักษาเกศาเป็นการแสดงถึงการดำรงชีพที่สอดคล้องกับความประสงค์ของพระเจ้าที่ได้ทรงประทานเกศาแก่นมนุษย์ การตัดเกศาอาจเป็นการแสดงออกถึงเจตนามุ่งทำลายสิ่งอันประเสริฐที่ธรรมชาติได้มอบให้แก่นมนุษย์ การรักษาเกศาเป็นสัญลักษณ์ที่สำคัญ และเด่นที่สุดของซิกข์ แสดงถึงความเสมอภาคทั้งชายและหญิง เพราะทั้งชายและหญิงจะไว้เกศาและคลุมศีรษะ ผู้ที่ตัดหรือทำการเล็มเกศาของตนให้สั้น ด้วยวิธีใดก็ตามจะเป็นเสมือนผู้ที่ผละออกจากศาสนาของตน ชาวซิกข์บุรุษจะโพกผ้าคลุมศีรษะของตนตลอดเวลา ส่วนสตรีจะใช้ผ้าคลุมให้มีดซิด

หวี ผลิตจากไม้ การรักษาเกศาให้สะอาดและเรียบร้อย จึงจำต้องพกติดตัวไว้กับเกศาตลอดเวลา (โดยสวมไว้ได้ผมที่เก็บเป็นจุกผม) เป็นสัญลักษณ์ของการรักษาความสะอาด เพราะในร่างกายนมนุษย์เท่านั้นที่พระเจ้าเป็นผู้สถิตอยู่ และเป็นพาหนะที่จะนำไปสู่ความหลุดพ้นในที่สุด

กำไลเหล็ก เป็นสัญลักษณ์แห่งความอดกลั้น ถ่อมตนและสุภาพ เป็นเครื่องเตือนใจชาวซิกข์ว่ามีพันธะผูกพันกับองค์ศาสดา เมื่อใดที่มองดูกำไลในมือของตน จะคิดขังใจหลายครั้งก่อนที่จะกระทำการใดที่ผิดคุณธรรม เป็นเครื่องหมายแสดงถึงความผูกพันต่อหมู่คณะ การแสดงออกถึงความรู้สึกของความเป็นพี่น้อง ทำให้ชาวซิกข์ไม่ว่าจะเป็นผู้ใดมาจากไหน มีความรู้สึกเป็นตัวแทนขององค์ศาสดา

กางเกงในขาสั้น เป็นสัญลักษณ์แห่งความดิงาม สวมใส่แล้วมีความคล่องตัวในการเดินทางและการทำงาน

กริปาน (กริช-ดาบ) เป็นสัญลักษณ์ของความกล้าหาญและการผจญภัยที่มีรูปร่างเป็นศาสตราวุธในภาษาปัลลวเรียกว่า “กริปาน” มีความหมายถึงความเมตตาปราณี “กริปา” ที่พระเจ้ามีต่อมนุษย์ ความสง่างาม “อาน” เป็นการแสดงออกถึงความเชื่อมั่นในตัวเอง และพร้อมที่จะปกป้องเกียรติของตนและผู้อื่น ดาบจะใช้เป็นเครื่องปกป้องผู้อื่น ไม่ใช่อาวุธที่จะใช้ในการรุกรานหรือทำร้ายผู้อื่น

4.1.2.5 หลักคำสอนที่ชาวซิกข์ได้ยึดถือ ปฏิบัติตามแนวทางแห่งศาสนาของศาสดา มีดังนี้

ให้ยึดมั่นและศรัทธาในอากาลปรัคหนึ่งเดียว ห้ามยึดมั่นและบูชาในเทพเจ้าใด ๆ การพและเลื่อมใส ในศาสดาทั้งสิบองค์ พระมหาคัมภีร์ศรีคุรุครันถ์ชาฮิบ และวัจนะบททั้งสอนของศาสดาว่าเป็นหนทางเดียวแห่งความหลุดพ้น ยึดมั่นในศาสดาทั้งสิบพระองค์ดังเป็นพระองค์เดียว

ห้ามเชื่อถือหรือมีความหมายหลงมกมายในเรื่องที่เกี่ยวกับการแบ่งชั้นวรรณะ เชื้อชาติ และเวทมนต์ คาถา ฤกษ์ยาม ของขลัง การผูกดวง วันปีเกิด การบูชาไหว้ผีสง การเช่นไหว้บรรพบุรุษเทวดาฟ้าดิน รูปปั้น วัตถุ ทั้งปวง ทุกครั้งก่อนจะเริ่มกิจกรรมใดก็ตาม ชาวซิกข์ควรสวดฮรัส (อธิฐาน) ต่อองค์ “วาเฮ่คุรุ” อบรมหลักธรรมในศาสนาซิกข์แก่นุตรหลานของตน ห้ามเสพของมีนเมาเช่น กล้วยา ผื่น สุรา บุหรี่ และยาเสพติดทุกประเภท ห้ามชาวซิกข์ทั้งชายและหญิงเจาะรูจมูกหรือ หู สำหรับสวมใส่เครื่องประดับ ทำมาหาเลี้ยงชีพด้วยความสุจริตธรรม ละเว้นจากการลักขโมย และก่อตั้งสมาคมที่ผิดกฎหมาย หรือมีส่วนร่วมในการพนันทุกชนิด ยอมรับบุตรของผู้อื่นเสมือนบุตรของตน มองสตรีอื่นเสมือนมารดา-พี่สาวของตน มีความสัมพันธ์ได้เฉพาะกับภรรยาของตน ทำนองเดียวกันสตรีชาวซิกข์ให้อยู่ในคุณธรรมเดียวเช่นสามี ชาวซิกข์ทั้งชายและหญิง เมื่อพบกันต้องกล่าวคำว่า “วาเฮ่คุรุ ญีกา คาลซา วาเฮ่คุรุ ญีกี ฟาเต้” (มีความหมายว่า คาลซา เป็นของวาเฮ่คุรุ ชัยชนะและความรุ่งโรจน์เป็นของพระองค์)

4.1.2.6 วันสำคัญและการเฉลิมฉลอง

ชาวซิกข์มีการเฉลิมฉลองวันสำคัญทางศาสนา คือ ในวันคล้ายวันประสูติและวันสิ้นพระชนม์ของศาสดาทั้งสิบองค์ วันคล้ายวันสถาปนามหาคัมภีร์ศรีคุรุครันถ์ชาฮิบเป็นศาสดาสื่อส่งแสงนำทางแห่งสังคมของชาวซิกข์ทั้งมวลช่วงวันรันดร์ วันคล้ายวันสถาปนาของประชาคม “คาลซา” โดยศาสดาคุรุโกวินท์สิงห์ ในปี ค.ศ. 1699 ซึ่งจะตรงกับวันที่ 14 เมษายนของทุกปี (วันวิสาข) รวมทั้งวันคล้ายวันพลีชีพของเหล่าวีรชนซิกข์ ผู้สละชีพเพื่อปกป้องศาสนา สังคม และผู้ถูกกดขี่ เป็นต้น

4.1.2.7 พิธีกรรมของชาวซิกข์

พิธีกรรมที่สำคัญของซิกข์จะมีพื้นฐานมาจากขนบธรรมเนียมของท้องถิ่นชาวปัญจาบ และความเชื่อถือทางศาสนาเป็นหลัก ซึ่งจะเกี่ยวโยงกับการเกิด การตั้งชื่อบุตรธิดา การโศกเศร้าคลุมศีรษะครั้งแรกของบุตรชาย การบรรพชารับอมฤตเป็นคาลซาโดยสมบุรณ์ ฟิมงคลสมรส และพิธีฌาปนกิจศพ พิธีที่สำคัญที่สุดในกลุ่มพิธีกรรมเหล่านี้คือ พิธีรับน้ำอมฤต (ตามศาสนวินัยของซิกข์)

โดยทั่วไปพื้นฐานของพิธีเรียบง่าย และรวดเร็ว ศาสดาของซิกข์ให้อยู่บนพื้นฐานของความสันโดษ และพอเพียง หลักเกณฑ์และส่วนประกอบที่สำคัญคือการขับร้องบทสวด “ซาบด์” บทสวดสรรเสริญคุณพระผู้เป็นเจ้าจากมหาคัมภีร์ศรีคุรุครันถ์ซาฮิบ

4.1.2.8 การดำเนินชีวิตตามหลักคำสอนของซิกข์

ชาวซิกข์จะสวดภาวนารำลึกถึงนามพระผู้เป็นเจ้า (วาเฮกูรู) คุณดำรงรากฐานแห่งชีวิตของเขา เขาจะรำลึกนามของพระผู้เป็นเจ้าในดวงใจของเขาทุกขณะที่ประกอบกิจกรรมทั่วไป (มีสมาธิและสติตลอดเวลา) ชาวซิกข์จะรับพรอันประเสริฐจากพระองค์ในขณะที่สวดภาวนา

4.1.3 ประวัติศาสตร์การเข้ามาของศาสนาอิสลาม ในชุมชนย่านวัดเกต

4.1.3.1 ความเป็นมาของมัสยิด

การสร้างมัสยิดในสมัยนั้นเริ่มต้นจาก คุณยง ฟูนันต์ (ผู้ก่อตั้ง ห.จ.ก. ฟูนันต์ ปัจจุบันเสียชีวิตแล้ว) ชื่อเดิมคือ “สุหยังโม” ชื่ออาหรับชื่อว่า “อับดุลเราะห์มาน อิสฮาก อันชัยนี” อพยพมาจากประเทศจีน หมู่บ้าน “เซียวเหว่ยเกิง” อำเภอหมงหัว มณฑลยูนนาน ได้รวบรวมที่อาศัยอยู่บริเวณนี้ อาทิเช่น คุณหว่างหมิ่นแซ้ว คุณสมพงษ์ อยู่อย่างไท คุณสุจิต ตรงเพียรเลิศ คุณมาห์ยู่งี คุณหย่างเอนเจ้า คุณเปรม รุจิพรรณ โดยได้ขอซื้อที่ดินจาก คุณแอนด์ เบน ได้ขายที่ดินให้ในราคาเดิมทั้งที่การวางมัดจำได้ล่วงเลยมานานแล้ว โดยได้รับการช่วยเหลือทางการเงินจากสมักรพรรคพวก ทั้งที่อาศัยอยู่บริเวณนี้และจากที่อื่นๆ ได้เริ่มสร้างกำแพงและอาคารมัสยิดเมื่อปี พ.ศ. 2510 แล้วเสร็จเมื่อปี พ.ศ. 2512 ได้เปิดเป็นทางการเมื่อวันที่ 18 มกราคม

ในปี 2513 โดยมีเอกอัครราชทูตซาอุดีอาระเบียเป็นประธานในพิธี และตั้งแต่นั้นมัสยิดอัด-ดักวา ก็เป็นศาสนสถานที่สำคัญแห่งหนึ่งของชาวมุสลิมในเมืองเชียงใหม่ มีโรงเรียนสอนศาสนาแห่งแรกในภาคเหนือชื่อโรงเรียนจิตต์ภักดี

มัสยิดอัด-ดักวา เป็นศูนย์รวมของหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับศาสนา เช่น สำนักงานคณะกรรมการอิสลามประจำจังหวัดเชียงใหม่ และอีกหลายหน่วยงาน เป็นศูนย์แห่งการเรียนรู้ในวิชาการของศาสนาอิสลามในภาคเหนือ

4.1.3.2 ลำดับเหตุการณ์สำคัญของชุมชนอิสลามในย่านวัดเกต

พ.ศ.2317-2325 หลังจากขับไล่พม่าออกไปแล้ว เมืองเชียงใหม่ถูกปล่อยร้างไปประมาณ 20 ปี คือ ระหว่าง พ.ศ. 2319-2339 พระเจ้ากาวิละได้ฟื้นฟูเชียงใหม่ให้คืนกลับเป็นบ้านเป็นเมืองอีกครั้ง เมื่อเมืองเชียงใหม่มีอายุครบ 500 ปี เรียกว่ายุค “เก็บผักใส่ซ้า เก็บข้าใส่เมือง” พบหลักฐานว่าพระเจ้ากาวิละ เสด็จกลับจากการเดินทางไปเข้าเฝ้ารัชกาลที่ 1 ที่กรุงเทพฯ พระองค์ได้เสด็จมาขึ้นที่ท่าวัดเกต

พ.ศ.2410 ข้อมูลใน อับดุลเราะห์มาน พ่อค้ามุสลิมเชื้อสายอินเดียและภรรยาชื่อ นางเจียว พื้นเพดั้งเดิมเป็นคนของ มาจากลำพูนเป็นมุสลิม ครอบครัวแรกที่มาตั้งถิ่นฐานในย่านสันป่าข่อย และย่านวัดเกต ตั้งบ้านเรือนอยู่ในบริเวณซอย 3 ถนนบำรุงราษฎร์ ทำอาชีพค้าขาย ครอบครัวอับดุลเราะห์มาน เป็นจุดเริ่มต้นของสายตระกูล วิสัยมล ลูกหลานของครอบครัวนี้ได้แตกสายออกไปหลายตระกูล ได้แก่ วีระพันธ์ รัศมิจันทร์ พงศ์พุกขพล บุศกร อยู่อย่างไท บุญสวัสดิ์ เป็นต้น

พ.ศ. 2425 เขฮัวเทน หรือ เขซาเกอเทอ หัวหน้าคาราวานม้าต่างชาวจีนฮ่อ เป็นมุสลิมเชื้อสายจีนฮ่อคนแรกที่มาตั้งถิ่นฐานอยู่ในย่านนี้ ได้แต่งงานกับนางรอสูปี้ ลูกสาวคนโตของอับดุลเราะห์มาน (มุสลิมอินเดีย) ได้สร้างบ้านอยู่ในซอย 3 ถนนบำรุงราษฎร์

พ.ศ. 2441 มุฮัมหมัดฮุเซ็น มุสลิมชาวอินเดีย ได้แต่งงานกับหญิงสาวชาวลำพูน ได้ปลูกบ้านอาศัยอยู่ในซอย 3 ถนนบำรุงราษฎร์ ย่านสันป่าข่อย อยู่ตรงข้ามกับบ้านของอับดุลเราะห์มาน มุฮัมหมัดฮุเซ็น หรือที่ชาวบ้านเรียกว่า นานา (คุณปู่) ต้นตระกูลนานาวิชิต เดินทางมาจากประเทศอินเดีย ตั้งแต่อายุ 11 ปี เพื่อมาตามหาปู่ ต่อมาได้ช่วยปู่ค้าขายอยู่ตลาดวโรรส จนกระทั่งแต่งงานจึงได้แยกเรือน ต่อมาได้เปิดร้านอาหารที่ถนนท่าแพ ชื่อว่า ร้ายไทยอิสลาม ขายอาหารประเภท ข้าวหมกไก่/แพะ แกงมัสมั่น กรูหม่า แกงกะหรี่ โรตีสี่ มะตะบะ เป็นร้านอาหารที่มีชื่อเสียง หมู่มุขาราชการเจ้านายฝ่ายเหนือเป็นลูกค้าประจำ สายตระกูลที่สืบเชื้อสายนานามุฮัมหมัดฮุเซ็น ได้แก่ ตระกูลนานาวิชิต ศรีสวัสดิ์ แอนนานา

ในช่วงเวลาเดียวกัน จองกาเล มุสลิมชาวอินเดียอีกคนหนึ่งเดินทางมาจากประเทศอินเดีย ชื่อจองกาเล ทำงานในบริษัทของอังกฤษ ด้วยความขยันขันแข็ง บริษัทจึงได้มอบที่ดินจำนวนหนึ่งในบริเวณซอย 2 ถนนบำรุงราษฎร์ ให้เป็นรางวัล จองกาเลไม่มีลูกชาย แต่มีลูกเขยเป็นมุสลิมเชื้อสายอินเดีย ชื่อ ฟายีรัต สุวรรณมาลี ประกอบอาชีพ ขายเข็ม ขายด้าย และเลี้ยงวัว สายตระกูลที่สืบเชื้อสายจองกาเล ได้แก่ สุวรรณมาลี มาลีกุล สิทธิศักดิ์ (ลูกหลานถือสัญชาติอังกฤษ ในระยะแรก)

ปี พ.ศ. 2450 เขฮัวเทน หรือ เขซาเกอเทอ เป็นเจ้าของคาราวานม้าต่าง มีม้าที่ดูแลไม่ต่ำกว่า 400 ตัว รับจ้างบรรทุกสินค้าไปทุกที่ตามแต่ผู้ว่าจ้างในการก่อสร้างอุโมงค์รถไฟขุนตาล ขบวนม้าต่างของเขฮัวเทน ได้ถูกนำขนถ่ายเครื่องมืออุปกรณ์ไปยังในพื้นที่ก่อสร้างอุโมงค์ จนการก่อสร้างอุโมงค์รถไฟขุนตาลประสบความสำเร็จ ในปี 2461

พ.ศ. 2451 มุสลิมเชื้อสายปาตาน (ปาเกีสถาน) ชื่อ ชารายุดดิน เดินทางมาพร้อมกับลูกชายวัย 6 ขวบ ชื่อ กิยามุดดิน ทำการค้าขายนาฬิกาและเพชรพลอย ชารายุดดิน ได้แต่งงานกับนางน้อย นานาวิชิต ลูกสาวของนานามุฮัมหมัดฮุเซ็น (นานา นานาวิชิต) เป็นมุสลิมปาตานคนแรกที่ตั้งถิ่นฐานในย่านนี้ สายตระกูลนี้ ได้แก่ มุคดิน และเปี่ยมชัยวัฒน์ ส่วนสายตระกูลของกิยามุดดิน คือ วรรณา

พ.ศ. 2452 ทางราชการเจ้านายฝ่ายเหนือได้มีการสั่งอาหารอินเดียชนิดต่างๆ จากร้านไทยอิสลามของ นานามุฮัมหมัดซูเซ็น ไปเลี้ยงในงานเฉลิมฉลองการวิวัตินครเชียงใหม่ของข้าदारารัศมีที่พระตำหนักคาราภิรมย์ อำเภอแมริม

พ.ศ. 2479 มุสลิม อะมัดซิดีก เจ้าคูรี มุสลิมเชื้อสายบังคลาเทศ สายตระกูลเจ้าคูรี เดินทางจากบังคลาเทศ ผ่านพม่ามาตั้งถิ่นฐานค้าขายอยู่ในอำเภอแม่สะเรียง ได้ขายกิจการตลาดสดแม่สะเรียงย้ายมาอยู่เชียงใหม่ ได้แต่งงานกับบุตรสาวของมุฮัมหมัดซูเซ็น (นานา นาวิจิต) เดิมอาศัยอยู่แถวถนนราชวงศ์ เปิดกิจการร้านขายผ้าในกาหลง จนมีฐานะดีขึ้น ในปี พ.ศ. 2500 จึงได้มาซื้อที่ดิน สร้างบ้านอยู่บริเวณท่าน้ำวัดเกต (สะพานจันทร์สมหรือข้าวแขก)

พ.ศ. 2484 ช่วงเชียงใหม่เข้าสู่สงครามโลกครั้งที่ 2 และสิ้นสุดลงในปี พ.ศ. 2489 มุสลิมย้ายเข้ามาอยู่ในย่านนี้เพิ่มขึ้นอีกหลายครอบครัว ได้แก่ อนุวงศ์เจริญ บุญสวัสดิ์ เสกาจารย์ เกียรติกุล ตรงเพียรเลิศ รุจิพรรณ เป็นต้น

พ.ศ. 2501 ถึง พ.ศ. 2510 ทายาทของนายวิลเลียม เบน (ผู้จัดการบริษัทบริติชบอร์เนียว) ได้จัดสรรที่ดินแบ่งขายในราคาตารางวาละ 200 บาท ทำให้มีครอบครัวมุสลิมอีกหลายครอบครัวเริ่มทยอยเข้ามาตั้งถิ่นฐานในชุมชนแห่งนี้เพิ่มมากขึ้น ได้แก่ ตระกูลวิระหาญ ยิ่งรักษสกุลชัย ไบนานา สันติมนโนกุล ฟูนันต์ เป็นต้น

ปี พ.ศ. 2507 มุสลิมในชุมชนย่านวัดเกต ซึ่งมีอยู่ประมาณ 20 ครอบครัว โดยมีนายสุวัตรตรงเพียรเลิศ เริ่มมีการปรึกษาหารือเรื่องความห่วงกังวลในการเดินทางไปเรียนฟัรฎูฮินของเยาวชนที่ต้องข้ามแม่น้ำปิงไปมัสยิดบ้านฮ่อ ซึ่งไม่สะดวกในการเดินทางไปกลับในช่วงกลางคืน และฤดูฝน จึงมีการร่วมกันคิดที่จะสร้างโรงเรียนสอนฟัรฎูฮินขึ้น ได้รวบรวมเงิน จนสามารถซื้อที่ดินเนื้อที่ประมาณ 1 ไร่ จากทายาทนายวิลเลียมเบน (ผู้จัดการบริษัทบริติชบอร์เนียว)

ปี พ.ศ. 2508 ฮัจยีหมง (ยง ฟูนันต์) ได้ย้ายครอบครัวจากชุมชนมัสยิดบ้านฮ่อ มาอยู่ที่ถนนบำรุงราษฎร์ย้ายสันป่าข่อย

พ.ศ. 2510 เริ่มมีการก่อสร้างมัสยิด ใช้เวลาก่อสร้างประมาณ 2 ปี อาคารมัสยิดจึงแล้วเสร็จ และทำพิธีเปิดอย่างเป็นทางการในวันที่ 18 มกราคม พ.ศ. 2513 ใช้ชื่อว่า “มัสยิดอัสดักวา” โดยมีท่านถ้วน สุวรรณศาสตร์ จุฬาราชมนตรีและท่านทูตซาอุดีอาระเบียประจำประเทศไทย มาร่วมในพิธี หลังจากนั้นมีการสร้างอาคารเรียนในบริเวณรอบมัสยิด ระหว่างการก่อสร้างอาคารเรียนได้ส่งนักเรียนไปเรียน ไปศึกษาที่โรงเรียนอิสลามศรีอยุธยา คลองตะเคียน จ.พระนครศรีอยุธยา เรียนอยู่ประมาณ 3 ปี ต่อมา ทราบข่าวว่าที่คลอง 19 อ.บางน้ำเปรี้ยว จ.ฉะเชิงเทรา ได้มีโรงเรียนที่เปิดสอนศาสนาและภาษาอาหรับโดยเฉพาะ จึงได้ย้ายนักเรียนจากอยุธยาไปเรียนที่โรงเรียนมุสลิมวิทยาการ จ.ฉะเชิงเทรา

พ.ศ. 2513 พิธีเปิดมัสยิดอัสซุลฮิดอ่าวอย่างเป็นทางการ (สุเหร่าสันป่าข่อย) ได้รับเกียรติจากท่านจุฬาราชมนตรีถ้วน สุวรรณศาสตร์ และท่านเอกอัครราชทูตประจำซาอุดีอาระเบียประจำประเทศไทยร่วมพิธีเปิด

พ.ศ. 2516 อาคารเรียนในบริเวณรอบมัสยิดที่ใช้เวลาในการก่อสร้าง 2 ปีกว่าแล้วเสร็จ จึงได้มีพิธีเปิดโรงเรียนสอนศาสนาอิสลามแห่งแรกในภาคเหนือ เมื่อวันที่ 16 พฤษภาคม พ.ศ.2516 โดยใช้ชื่อว่า “โรงเรียนจิตต์ภักดี” รับสมัครนักเรียนรุ่นแรก จำนวน 36 คน เป็นนักเรียนชายล้วนมาจากมัสยิดต่างๆ ในจังหวัดเชียงใหม่ เชียงราย แม่ฮ่องสอน และตาก (แม่สอด) ครูจำนวน 3 คน โดยมี เกยONG ฟูนันต์ เป็นผู้อำนวยการโรงเรียน ส่วนอาจารย์คนแรกของโรงเรียน ที่เป็นหลักทั้งในด้านการเรียนการสอนและดูแลนักเรียน คือ อาจารย์ฮุ่N (ครูฮุ่N) หมั่นทวี และมีนักเรียนที่สำเร็จการศึกษาจากโรงเรียนมุสลิมวิทยาการ คลอง 19 จังหวัดฉะเชิงเทรา มาช่วยสอนอีกจำนวนหนึ่ง

พ.ศ. 2517 ซื่อที่ดินข้างหน้ามัสยิดเพื่อขยายโรงเรียน แต่อยู่คนละฟากถนน เนื้อที่ประมาณ 5 ไร่ เป็นสลัมที่อยู่อาศัยของคนพื้นเมืองกลุ่มใหญ่ ประมาณ 51 ครอบครัว ที่อยู่รวมกัน เป็นชุมชนแออัด โดยการระดมทุนจากพี่น้องมุสลิมทั้งในและต่างประเทศ ทำให้ในที่สุดที่ดิน จำนวน 5 ไร่ นี้ ก็ได้ถูกโอนเป็นกรรมสิทธิ์ของมัสยิดอัสซุลฮิดอ่าว โดยสมบูรณ์

พ.ศ. 2518 ชาวซิกข์เชียงใหม่ ได้บูรณะวัดของตนขึ้นมาอีกครั้ง สร้างเป็นตึกหลังใหญ่สูง 3 ชั้น มียอดโดมสีทอง บนชั้นที่ 3 ซึ่งเป็นห้องโถงขนาดใหญ่เป็นสถานที่ทำพิธีทางศาสนา ภาพที่เกิดขึ้นเป็นประจำในศาสนสถานแห่งนี้คือ ชาวซิกข์ซึ่งมีลักษณะพิเศษที่ผู้ชายโพกศีรษะไว้หมวดเครา ส่วนสตรีคลุมศีรษะและแต่งกายแบบอินเดีย จะพากันมากราบไหว้และฟังคำสอนจากพระคัมภีร์

พ.ศ. 2520 เริ่มมีการสร้างอาคารพาณิชย์รอบๆ โรงเรียนและมัสยิดกว่า 30 ห้อง เพื่อให้มัสยิดและโรงเรียนมีรายได้จากการเก็บค่าเช่า นำมาเป็นค่าใช้จ่ายในการบริหารจัดการกิจการโรงเรียนและมัสยิด

พ.ศ. 2523 เริ่มสร้างอาคารเรียน (หลังปัจจุบัน) ของโรงเรียนจิตต์ภักดี การก่อสร้างอาคารโรงเรียนจิตต์ภักดีเสร็จโดยสมบูรณ์และมีพิธีเปิดอาคารเรียนอย่างเป็นทางการเมื่อวันที่ 14 พฤศจิกายน พ.ศ. 2525 โดยมีรัฐมนตรีว่าการกระทรวงศึกษาธิการ เป็นประธานในพิธี และยังมีแขกพิเศษจากหลายประเทศได้มาร่วมในพิธีจากนั้นโรงเรียนก็ได้เปิดรับสมัครนักเรียนหญิงเป็นครั้งแรก มีนักเรียนเข้ามาสมัครเรียนจากทั่วทุกภาคของประเทศ ตั้งแต่เหนือสุดจนถึงใต้สุด โรงเรียนก็ได้รับทุนการศึกษาเพิ่มขึ้นทั้งจากประเทศกลุ่มอาหรับและประเทศอื่นๆ เช่น ซาอุดีอาระเบีย อียิปต์ ลิเบีย กาตาร์ โมร็อกโก มาเลเซีย เป็นต้น สำหรับนักเรียนหญิงส่วนใหญ่จะได้ทุนจากมหาวิทยาลัยอับดุลอัสซาร์ ประเทศอียิปต์ และนักเรียนที่ได้รับทุนไปเรียนต่างประเทศเมื่อจบการศึกษาแล้วมีธรรมเนียมว่าให้กลับมาเป็นครูสอนรุ่นน้องต่อไป

ปี พ.ศ. 2533 – 2535 ท่านฮัจยีหมง (ยง ฟูนันต์) ได้ล้มป่วยและได้กลับไปสู่ความเมตตาของอัลลอฮ์ ชุมชานะฮฺวะตะอาลา ในช่วงเวลาดังกล่าวคุณศุภชัย ฟูนันต์ ลูกชายคนโต ได้เข้ามารับหน้าที่ดูแลโรงเรียนแทนคุณพ่อระยะหนึ่ง และต่อมาได้มอบหน้าที่การดูแลมัสยิดและโรงเรียนให้แก่น้องชายอิหม่ามศุภมิตร (อาลีเป้) ฟูนันต์ ซึ่งสำเร็จการศึกษาจากมหาวิทยาลัยอิสลามมะดีนะฮ์ ประเทศซาอุดีอาระเบีย คูเลตอ (2533) จนถึงปัจจุบัน

พ.ศ. 2553 คณะกรรมการอิสลามประจำมัสยิด ได้ดำเนินการเจรจาซื้อที่ดินติดกับมัสยิดอัด – ตักวา ทางทิศตะวันออกเนื้อที่ 440 ตารางวา ในราคาทั้งสิ้น 18 ล้านบาท (สิบแปดล้านบาทถ้วน) โดยทำสัญญาและวางเงินมัดจำไว้กับเจ้าของที่ดินเป็นจำนวน 6,000,000.00 (หกล้านบาท) สัญญามีเงื่อนไขให้ชำระส่วนเหลืออีก 12,000,000.00 (สิบสองล้านบาท) ภายในระยะเวลา 1 ปี

พ.ศ. 2554 มัสยิดได้ชำระหนี้ตามสัญญาในส่วนที่เหลือ 12 ล้านบาท และได้มีการโอนที่ดินดังกล่าวมาเป็นสมบัติของชุมชนมุสลิมมัสยิดอัดตักวา

พ.ศ. 2557 ได้เริ่มดำเนินการก่อสร้างอาคาร 2 หลังได้แก่อาคารแรกเป็นหอพักนักเรียนหญิงสูง 3 ชั้นและอาคารหลังที่สองเป็นอาคารพาณิชย์สูง 3 ชั้น และมีแผนการปรับปรุงโกดังเก่าให้เป็นอาคารสาธารณะประโยชน์ ได้แก่ห้องประชุม สำนักงาน ห้องสมุด พิพิธภัณฑ์ โดยอิหม่ามและสัปบุรุษได้ร่วมกันเป็นสักขีพยานในการวางรากฐาน การก่อสร้างดำเนินการโดยห้างหุ้นส่วนจำกัด ดี แอนด์ วาย คอนสตรัคชั่น โดยใช้งบประมาณในการก่อสร้าง 22,000,000 บาท ซึ่งงบประมาณที่ใช้ในการจัดซื้อที่ดินและก่อสร้างอาคารได้รับการช่วยเหลือสนับสนุนจากพี่น้องมุสลิมผู้มีจิตศรัทธาทั้งในประเทศและต่างประเทศ

พ.ศ. 2558 มัสยิดอัดตักวามีสัปบุรุษจำนวน 410 คน จำนวน 98 ครัวเรือน เป็นชาย 175 คน หญิง 235 คน มีทั้งมุสลิมเชื้อสายจีนยูนาน ปากีสถาน บังคลาเทศ มาลายู ตั้งบ้านเรือนอาศัยอยู่บริเวณรอบ ๆ มัสยิด ครอบครัวมุสลิมส่วนหนึ่งอาศัยอาคารพาณิชย์ของมัสยิดทั้งอยู่อาศัยและประกอบธุรกิจ ส่วนครอบครัวที่มีบ้านเรือนเป็นของตนเอง มีทั้งอยู่ในเขตชุมชนวัดเกตและชุมชนสันป่าข่อย และบางส่วนกระจัดกระจายอยู่ตามชุมชนอื่น ๆ รอบนอก

พ.ศ. 2559 การก่อสร้างและปรับปรุงอาคารดารุตตักวาแล้วเสร็จ คณะกรรมการได้จัดงานเปิดอาคารดารุตตักวา เมื่อวันที่ 26 มีนาคม 2559

4.1.3.3 วิธีการอยู่ร่วมกันของชุมชนมุสลิม อัต-ตักวา

ในชุมชนมุสลิม อัต-ตักวา เชียงใหม่ จะมีโครงสร้างในการบริหารจัดการ โดยมีตำแหน่งต่าง ๆ เพื่อจัดการความขัดแย้งในชุมชน โดยมีอิหม่ามมัศยิด เป็นผู้นำสูงสุดในชุมชน เป็นผู้สั่งการในการจัดการเรื่องราวต่าง ๆ ในชุมชนมุสลิม นอกจากนั้น ยังมีคณะกรรมการมัศยิด ที่ได้รับการคัดเลือกจากสัปบุรุษ เป็นผู้นำที่ในการประสานงานกับพี่น้องในชุมชน โดยมีการแบ่งฝ่ายตามมติที่ประชุม

ดังนั้น หากเกิดปัญหาความขัดแย้ง หรือ แม้แต่ปัญหาครอบครัว จึงมีคณะกรรมการเข้าร่วมแก้ปัญหา โดยใช้ หลักการของศาสนาอิสลามมาเป็นที่ตั้ง โดยหลักการที่ใช้ในการแก้ไขความขัดแย้งตามแนวทางของอิสลามมี 2 หลักการคือ พระมหาคัมภีร์อัลกุรอาน แบบฉบับของศาสนามุฮัมมัด

เนื่องจากพระมหาคัมภีร์อัลกุรอาน เป็นพระมหาคัมภีร์มีบทบัญญัติเกี่ยวข้องกับหลักการศรัทธา หลักปฏิบัติ และหลักของคุณธรรม จริยธรรม ซึ่งเกี่ยวข้องกับการดำเนินชีวิตของมุสลิมที่ทุกคนยอมรับ ส่วนแบบฉบับของศาสนามุฮัมมัด นั้นหมายถึงบรรดาคำพูด บรรดาการกระทำ และการยอมรับต่างๆ ที่มาจากศาสนามุฮัมมัด เป็นการอธิบายความหมายและขยายความพระมหาคัมภีร์อัลกุรอาน เพื่อให้เข้าใจความหมายของพระมหาคัมภีร์อัลกุรอาน ได้อย่างถูกต้อง (อรุณบุญชม, 2529, 1 : 15)

อัลลอฮ์ได้ทรงกล่าวไว้ในพระมหาคัมภีร์อัลกุรอาน บทที่ 4 โองการที่ 59 มีความว่า

“ผู้ศรัทธาทั้งหลายจงเชื่อฟังอัลลอฮ์ และเชื่อฟังศาสนามุฮัมมัด และผู้ปกครองในหมู่พวกเจ้าด้วย และถ้าพวกเจ้าขัดแย้งกันในเรื่องใดก็จงนำกลับไปยังอัลลอฮ์และศาสนามุฮัมมัด หมายถึงนำสิ่งที่ขัดแย้งนั้นไปตรวจสอบดูกับพระมหาคัมภีร์อัลกุรอาน และแบบฉบับของศาสนามุฮัมมัด ว่าได้มีกล่าวเกี่ยวกับเรื่องนี้ไว้อย่างไรแล้วให้ยึดถือตามนั้นโดยปราศจากข้อสงสัยใดๆ ทั้งสิ้น” (สมาคมนักเรียนเก่าอาหรับประเทศไทย, 1419 : 195)

บทที่ 4 โองการที่ 65 มีความว่า

“มิใช่เช่นนั้นดอก ข้าขอสาบานด้วยพระเจ้าของเจ้าว่า เขาเหล่านั้นจะยังไม่ศรัทธาจนกว่าพวกเขาจะให้เจ้าตัดสินในสิ่งที่ขัดแย้งกันระหว่างพวกเขา แล้วพวกเขาไม่พบความคับใจใดๆ ในจิตใจของพวกเขาจากสิ่งที่เจ้าได้ตัดสินไป และพวกเขายอมจำนนด้วยดี” (สมาคมนักเรียนเก่าอาหรับประเทศไทย, 1419 : 197)

4.1.3.4 วิธีการแก้ไขปัญหาคความขัดแย้งตามแนวทางของอิสลาม

การแก้ไขปัญหาคความขัดแย้งตามแนวทางของอิสลามทั้ง 5 วิธี คือ

1. การต่อสู้ การประนีประนอม การร่วมมือ การขออภัยและการให้อภัย และการนิ่งเฉย การยึดหลักคำสอนของศาสนาเป็นสำคัญ โดยใช้กับสถานการณ์ ต่าง ๆ คือ เรื่องความผิด

และความถูกต้องที่เกี่ยวข้องกับหลักการของศาสนา เรื่องที่เกี่ยวข้องกับข้อใช้ให้ปฏิบัติ – ข้อห้ามปฏิบัติ เรื่องที่เกี่ยวข้องกับแพ้-ชนะ เรื่องที่เกี่ยวข้องกับการละเมิดที่ไม่สามารถอภัยหรือประนีประนอมได้ เรื่องถูกรุกราน-ถูกข่มขู่อย่างไม่เป็นธรรม เรื่องที่ไม่สามารถใช้วิธีการอื่น

2. การประนีประนอมใช้กับ เรื่องทะเลาะวิวาทไม่คุ้มกับความพยายามหรือการออกแรงเพื่อการต่อสู้เรื่องหนี้สิน เรื่องการสงบศึก เรื่องพยานความสามัคคีเรื่องการละเมิดที่สามารถประนีประนอมหรือตกลงร่วมกันได้เรื่องที่ควรใช้แนวทางสายกลางแก้ไข

3. การร่วมมือใช้กับ เรื่องการใกล้เคียงข้อพิพาทระหว่างสามิ-ภรรยา เรื่องที่ต้องการหาวิธีที่ดีที่สุด เรื่องที่ยังมีข้อมูลไม่เพียงพอต่อการตัดสินใจ เรื่องที่สำคัญต้องการความคิดเห็นของคนส่วนใหญ่ เรื่องที่สามารถร่วมมือกันได้เพื่อพยานความความรู้สึกร่วมกัน เรื่องที่ต้องรับตัดสินใจเร่งด่วน

4. การขออภัย – การให้อภัยใช้กับ เรื่องที่ตนเองเป็นฝ่ายถูกต้องหรือเป็นฝ่ายผิดเรื่องการเชิญหน้าจะทำให้เกิดผลเสียมากกว่าผลดี เรื่องการเผชิญหน้าอาจทำให้ปัญหาไม่จบสิ้น เรื่องที่เล็กน้อยไม่สำคัญที่สามารถให้อภัยกันได้เรื่องของอารมณ์ความรู้สึกของจิตใจ

5. การนิ่งเฉยใช้กับ เรื่องไร้สาระ ไม่ใช่สาระสำคัญเรื่องที่ไม่เกี่ยวข้องกับความเสียหาย เรื่องที่ไม่เกี่ยวข้องกับความผิดและความถูกต้องเรื่องที่ไม่ใช่หน้าที่ความรับผิดชอบ และเรื่องที่ไม่มีความรู้ความสามารถ

การแก้ไขความขัดแย้งตามแนวทางของอิสลามทั้ง 5 วิธีคือ การต่อสู้ การประนีประนอม การร่วมมือ การขออภัย - การให้อภัยและการนิ่งเฉย ผู้บริหารต้องมีความรู้ความเข้าใจ นำหลักการของศาสนามาใช้ในการแก้ไขปัญหาย่างเคร่งครัด อย่างถูกต้องและเป็นธรรม การแก้ไขความขัดแย้งที่แตกต่างเกิดจากสาเหตุความขัดแย้งที่ไม่เหมือนกัน อิสลามส่งเสริมและสนับสนุนอย่างยิ่งในเรื่องการแก้ไขความขัดแย้งควรใช้วิธีการร่วมมือและการประนีประนอมเป็นอันดับแรก ๆ ดังที่อัลลอฮ์ได้ทรงกล่าวไว้ในพระมหาคัมภีร์อัลกุรอานดังนี้

บทที่ 3 โองการที่ 159 มีความว่า

“และจงปรึกษาหารือกับพวกเขาในกิจการทั้งหลาย ครั้นเมื่อเจ้าได้ตัดสินใจแล้ว ก็จงมอบหมายแต่อัลลอฮ์ แท้จริงอัลลอฮ์ทรงรักใคร่ผู้มอบหมายทั้งหลาย” (สมาคมนักเรียนเก่าอาหรับประเทศไทย, 1419 : 153)

การแก้ไขความขัดแย้ง (Conflict Resolution) เป็นการดำเนินการให้ความขัดแย้งลดน้อยลง สงบลง หรือสิ้นสุดลง ผู้บริหารแต่ละคนจะมีวิธีการจัดการกับความขัดแย้งแตกต่างกัน ความขัดแย้งในสถานการณ์ที่ต่างกันและจากสาเหตุที่ต่างกันย่อมต้องการวิธีการจัดการที่แตกต่างกันไป สิ่งที่ผู้บริหารต้องคำนึงในการแก้ไขความขัดแย้งตามแนวคิดของเจ้าของแนวคิดทฤษฎีต่าง ๆ คือ การเลือกใช้วิธีการที่เหมาะสมกับสถานการณ์เพื่อให้เกิดผลดีแก่องค์กรเป็นหลัก แต่การแก้ไข

ปัญหาความขัดแย้งตามแนวทางของอิสลามนั้นต้องยึดหลักการของศาสนาที่วางไว้เป็นสำคัญ เพื่อความถูกต้อง และความเป็นธรรมซึ่งทุกฝ่ายต้องยอมรับ

4.1.3.5 หลักคำสอนของศาสนาการอยู่ร่วมกัน

มนุษย์ได้ชื่อว่าเป็นสัตว์สังคมที่ประเสริฐที่สุด เนื่องจากพระเจ้าได้สร้างมนุษย์ให้เป็นผู้มีสติปัญญา มีความคิดสร้างสรรค์ และมีความรับผิดชอบ ด้วยคุณสมบัติดังกล่าว มนุษย์จึงมีสัญชาตญาณใฝ่สันติมากกว่าความรุนแรง สัญชาตญาณนี้ได้เกื้อหนุนให้มนุษย์แสวงหาความเป็นมิตรมากกว่าความเป็นศัตรู แสวงหาความสามัคคีปรองดองมากกว่าความแตกแยก และแสวงหาความมั่นคงปลอดภัยมากกว่าการประทุษร้าย และเช่นว่า ประวัติศาสตร์ของมนุษยชาติจึงมีช่วงระยะเวลาแห่งการอยู่ร่วมกันอย่างสันติมากกว่า ช่วงระยะเวลาของการสู้รบ และการนองเลือด สัญชาตญาณใฝ่สันติของมนุษย์ดังกล่าวเป็นสัญชาตญาณ เดิมอันบริสุทธิ์ ที่องค์พระผู้อภิบาลได้เนรมิต และสร้างสรรค์ไว้ในตัวของมนุษย์ และยังได้หนุนเสริมสัญชาตญาณของมนุษย์ดังกล่าวด้วยแนวทางอิสลาม แนวทางแห่งความมั่นคง ความปลอดภัย ความสันติ และความสมานฉันท์ ผ่านทางศาสนทูตต่างๆที่พระองค์ได้ทรงคัดเลือก และแต่งตั้งเขาเหล่านั้นยังหมั่นชนทั้งหลาย และผ่านทางคัมภีร์ต่างๆที่พระองค์ได้ทรงประทานลงมาจากฟากฟ้า อันมีคัมภีร์อัลกุรอานเป็นคัมภีร์เล่มสุดท้าย

สังคมพหุวัฒนธรรม ไม่ใช่แค่การมีคนต่างกัน ไม่ใช่แค่มีคนต่างศาสนา ไม่ใช่มีคนต่างความคิดมาอยู่ร่วมกัน แต่ต้องมีการพูดคุยแลกเปลี่ยนกันและกัน การอยู่ร่วมกันในพื้นที่เดียวกัน โดยไม่มีการทำความเข้าใจต่อกัน ไม่มีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ต่อกันเลย ไม่ใช่สังคมพหุวัฒนธรรม

สันติสุขจะไม่มีวันเกิดขึ้น หากแต่ละศาสนาไม่สัมพันธ์กัน แม้ว่ามนุษย์จะต่างกันในเรื่องความเชื่อทางศาสนา แต่การสัมพันธ์กันของคนในสังคมที่มีความเชื่อที่ต่างกันนั้น ไม่ใช่การร่วมกันทางความเชื่อ พิธีกรรมของแต่ละศาสนา แต่หมายถึงในด้านทั่วไปที่ไม่ก้าวท้าวในเรื่องความเชื่อ ความศรัทธา

สถานะของมนุษย์ในทฤษฎีของอิสลาม คือคอลลีฟะฮ์ (ผู้แทนของพระเจ้าบนหน้าแผ่นดิน) คือผู้ที่ต้องเป็นแบบอย่างให้กับคนอื่นๆ คือผู้ที่ต้องแสดงและนำเสนอเจตนารมณ์ของพระเจ้า มนุษย์ทุกคนคือลูกหลานอาดัม มนุษย์ทุกคนเกิดจากพ่อและแม่คนเดียวกัน จากมนุษย์คู่แรกของโลก มนุษย์ทุกคนคือพี่น้องกัน และที่สำคัญมนุษย์ทุกคนคือบ่าวของอัลลอฮ์

จากการสำรวจ และพิจารณาโองการต่างๆในอัลกุรอานพบว่า โองการทุกโองการในอัลกุรอาน ล้วนแล้วแต่มีเป้าหมาย และเจตนารมณ์ เพื่อให้มนุษย์บรรลุความสุข และความมั่นคงปลอดภัยในชีวิต และทรัพย์สินทั้งสิ้น หลักการสมานฉันท์จึงเป็นหลักการพื้นฐานสำคัญที่อัลกุรอานได้ประกาศ และเรียกร้อง ดังตัวอย่างที่สำคัญต่อไปนี้

1. หลักการ تعارف ความสมานฉันท์บนความหลากหลาย

อัลกุรอานได้ระบุถึงความหลากหลายของมนุษย์ไว้สองด้าน คือ :

1.1 ความหลากหลาย ทางชาติพันธุ์ ดังที่อัลลอฮ์ได้ตรัสไว้ในอายะห์ที่ 13 ชูเราะฮ์อัลหุญรอต ว่า:

(وَجَعَلْنَاكُمْ شُعُوبًا وَقَبَائِلَ لِتَعَارَفُوا) (13) سورة الحجرات

และเราได้ให้พวกเจ้ามีหลายชาติพันธุ์ เพื่อจะได้ทำความรู้จักซึ่งกันและกัน(49:13)

1.2 ความหลากหลายทางภาษา วัฒนธรรม และสีผิว ดังที่อัลลอฮ์ได้ตรัสไว้ในอายะห์ที่ 22 ชูเราะฮ์อรรูมว่า:

(وَمِنْ آيَاتِهِ خَلْقُ السَّمَاوَاتِ وَالْأَرْضِ وَاخْتِلَافُ أَلْسِنَتِكُمْ وَالْوَلَانِكُمْ إِنَّ فِي ذَلِكَ لَآيَاتٍ لِلْعَالَمِينَ) سورة الروم (22)

และหนึ่งในสัญญาณทั้งหลายของพระองค์ คือการสร้างชั้นฟ้า และแผ่นดิน และการแตกต่างของภาษา (วัฒนธรรม) และผิวพรรณของผู้เจ้า แท้จริงในนั้นมีสัญญาณสำหรับผู้มีความรู้(30:22)

อัลลอฮ์ได้ระบุอย่างชัดเจนถึงจุดประสงค์ ในการให้มนุษย์มีความหลากหลายทางชาติพันธุ์ เพื่อให้มนุษย์ได้มีสัมพันธ์ไมตรีต่อกัน และอยู่ร่วมกันอย่างสันติ และสมานฉันท์ ส่วนความหลากหลายทางภาษา วัฒนธรรม และผิวพรรณนั้น พระองค์ต้องการให้มนุษย์ได้ศึกษาค้นคว้า เพราะเป็นมนุษยศาสตร์ที่สำคัญที่ชี้ถึงความยิ่งใหญ่ และเดชานุภาพของพระองค์

แม้ว่าความขัดแย้งจะเป็นธรรมชาติของมนุษย์ในการอยู่ร่วมกัน แต่อิสลามก็กำหนดให้มนุษย์หาทางออกด้วยวิธีการที่นำไปสู่ความสมานฉันท์เสมอ ไม่ว่าจะเป็นในหมู่มุสลิมต่อมุสลิมด้วยกัน หรือมุสลิมต่อชนต่างศาสนา อย่างไรก็ดีตามสันติภาพ และความสมานฉันท์จะเกิดขึ้นได้ก็ต่อเมื่อทุกคนในสังคมจะต้องตระหนักว่าทุกคนจะต้องพึ่งพาอาศัยกัน ไม่โดยทางตรงก็ทางอ้อม ความสุข และความทุกข์ของผู้อื่น ก็คือความสุข และความทุกข์ของพวกเราทุกคนด้วย ขอคุณจากอัลลอฮ์ได้โปรดประทานความสมานฉันท์ และความสันติสุข แต่เราทุกคน อามีน

ที่มา : ชาญชัย ศรีสมบัติ

4.1.3.6 ปฏิทินในรอบปีของชุมชนมัสยิดอัสตักวา

วัน/เดือน/ปี	กิจกรรม	รูปแบบกิจกรรม/รายละเอียด	รูปภาพ
วันศุกร์ที่ 2 ของเดือนมกราคม (รอปี่ฮัลเลอวัล) ตั้งแต่เวลา 18.00-22.00น.	กิจกรรมวันเด็ก	จัดงานวันเด็กสำหรับสมาชิกในชุมชนวัดเกต (ทั้งพุทธ คริสต์ และมุสลิม) ผู้เข้าร่วมกิจกรรมประมาณ 400-500 คน โดยมีกิจกรรมดังนี้ การละเล่น เช่น ปาเป้า ปาลูกโป่ง มัจฉาลอยน้ำ โยนห่วง ปากระป๋อง เขียบลูกโป่ง ฯลฯ หากชนะตามกติการับของรางวัล จับฉลากแจกรางวัล เด็กที่ลงทะเบียนในงานจะได้รับเลขฉลากและของแจก เมื่อมีการประกาศเลขดังกล่าว เด็กๆก็จะมารับรางวัล (รางวัลได้รับการสนับสนุนจากบริษัทห้างร้านและสมาชิกในชุมชน มีการเลี้ยงอาหาร ขนม ของว่าง เครื่องดื่มฟรีตลอดงาน (อาหารและเครื่องดื่มได้รับการสนับสนุนจากกลุ่มแม่บ้านร้านค้าหน่วยงานองค์กรต่างๆ) มีการเช่าเครื่องเล่น เช่น บ้านลม บ้านบอล มาให้บริการฟรี	

วัน/เดือน/ปี	กิจกรรม	รูปแบบกิจกรรม/รายละเอียด	รูปภาพ
เดือนมีนาคม (ญามาดีลเอาวัล) ช่วงหลังโรงเรียนสามัญต่างๆเริ่มปิดเทอมได้ 1 สัปดาห์	กิจกรรมปฐมนิเทศเด็กนักเรียนและผู้ปกครอง โรงเรียนฟิรดูอิน ในการเปิดภาคเรียนฤดูร้อน	โรงเรียนฟิรดูอินมัธยมอดัดักวา เปิดการเรียนการสอนเป็นประจำในวันเสาร์และอาทิตย์ ระหว่างเวลา 8.30-13.20 น.สอนหลักสูตรอิสลามศึกษาแก่นบุตร หลานมุสลิมทั้งในชุมชนมัธยมอดัดักวาและชุมชนมุสลิมอื่นๆ เป็นประจำตลอดทั้งปี ในช่วงปิดภาคเรียน(สามัญ)โรงเรียนจะเปิดการเรียนการสอนในภาคฤดูร้อน เป็นประจำทุกวัน เว้นวันศุกร์ ระหว่างเวลา 8.30-13.20 น. ซึ่งจะมีการปฐมนิเทศชี้แจงระเบียบการเรียนการสอน	
11-16 เมษายน (ญามาดีลอาเคร)	ค่ายอบรมศาสนาและจริยธรรมเยาวชนมุสลิม ภาคฤดูร้อน จังหวัดเชียงใหม่	ค่ายอบรมนี้เป็นความร่วมมือของ 4 มัสยิด ได้แก่ มัสยิดบ้านฮ่อ , ช้างเผือก,ช้างคลานและอดัดักวา สนับสนุนโดยคณะกรรมการอิสลามประจำจังหวัดเชียงใหม่ หน่วยงาน องค์กรและผู้มีจิตศรัทธาจากมัสยิดต่างๆในจังหวัดเชียงใหม่ กิจกรรมนี้จัดเป็นประจำทุกปี (ปีนี้เป็นครั้งที่ 12) มีเยาวชนอายุระหว่าง 6-16 ปี เข้าร่วมจำนวน 150-200 คน และมีคณะทำงานพี่เลี้ยงอายุ 16 ปีขึ้นไปมาเป็นอาสาสมัครในการดูแลเยาวชนและจัดกิจกรรมการเรียนรู้ต่างๆ สถานที่จัดกิจกรรม จะมีการเวียนจัดระหว่างมัสยิดบ้านฮ่อและมัสยิดอดัดักวา เนื่องจากมีความพร้อมทางด้านสถานที่ (ในปีต่อไป 2559 (ครั้งที่ 13)จะจัดที่มัสยิดอดัดักวา)	

วัน/เดือน/ปี	กิจกรรม	รูปแบบกิจกรรม/รายละเอียด	รูปภาพ
5 พฤษภาคม (รอญับ)	โครงการทำสุนัต	เป็นโครงการที่ให้บริการด้านการแพทย์ในการขลิบหนังหุ้มปลายอวัยวะเพศชาย ฟรี(ตามบทบัญญัติในศาสนาอิสลามเพื่อรักษาความสะอาด)ให้บริการแก่ผู้มีอายุ ตั้งแต่ 7 ปีขึ้นไป โครงการนี้ดำเนินการทุก 3 ปี โดยชมรมพัฒนาคุณภาพชีวิตมุสลิม (ชมรมแพทย์มุสลิมเชียงใหม่) ให้การสนับสนุนแพทย์และพยาบาลอาสาในการขลิบ และคณะกรรมการอิสลามประจำจังหวัดเชียงใหม่ ให้การสนับสนุนงบประมาณนอกจากนี้ยังมีองค์กรหน่วยงานต่างๆ สนับสนุนอาหารและเครื่องดื่มฟรี ตลอดทั้งวันมีบริการตรวจสุขภาพโดยบุคลากรจากโรงพยาบาลเชียงใหม่เมดิคอลเซ็นเตอร์	

วัน/เดือน/ปี	กิจกรรม	รูปแบบกิจกรรม/รายละเอียด	รูปภาพ
17-18 พฤษภาคม (รอญ์บ)	เปิดภาคเรียน โรงเรียนจิตต์กั๊กดี	โรงเรียนจิตต์กั๊กดีเป็นโรงเรียนสอนศาสนาอิสลามที่รับนักเรียนประจำและไปกลับ นักเรียนประจำจะอาศัยในหอพักที่แยกหญิง ชาย บริการอาหารทั้ง 3 มื้อ มีการเรียนการสอนในระดับประถมศึกษาและมัธยมศึกษา เป็นจุดเริ่มต้นสำหรับการปูพื้นฐานด้านศาสนาและภาษาอาหรับสำหรับการไปเรียนต่อต่างประเทศ โรงเรียนได้เปิดการเรียนการสอนอย่างเป็นทางการในปี 2516 มีนักเรียนมุสลิมจากทั่วทุกภาคในประเทศมาศึกษา ผลิตผู้นำศาสนาผู้นำชุมชนมากมายในช่วงเวลาดังกล่าวจะมีการรับสมัครนักเรียนใหม่ นักเรียนเก่าต้องเดินทางมารายงานตัวพร้อมเข้าหอพัก มีการปฐมนิเทศนักเรียนใหม่และเก่า อาจารย์ดูแลตลอด 24 ชั่วโมง เน้นระเบียบวินัยความเคร่งคัดในวิถีชีวิตแบบอิสลาม	

วัน/เดือน/ปี	กิจกรรม	รูปแบบกิจกรรม/รายละเอียด	รูปภาพ
เดือนมิถุนายน (ชะอุบาน)	โครงการสายด่วน รอมฎอน	เป็นการจัดอบรมให้ความรู้เพื่อเตรียมความพร้อมก่อนเข้าสู่การถือศีลอดในเดือนรอมฎอน(เดือนถัดไป) จะมีการเชิญวิทยากรที่มีความรู้ด้านการแพทย์มาให้ความรู้ในเรื่องการดูแลสุขภาพขณะอดอาหาร วิทยากรด้านศาสนาก็จะให้ความรู้ในเรื่องภาคผลที่จะได้รับการอดอาหารทั้งทางด้านศาสนาและสังคม มีการตอบคำถามถึงหลักการและวิธีปฏิบัติในรายละเอียดต่างๆ เป็นการ กระตุ้นให้เกิดการตระหนักถึงความสำคัญในเดือนอันเป็นมงคลนี้ มีผู้สนใจเข้าร่วมกิจกรรมดังกล่าวครั้งละ 100 คน	

วัน/เดือน/ปี	กิจกรรม	รูปแบบกิจกรรม/รายละเอียด	รูปภาพ
			

วัน/เดือน/ปี	กิจกรรม	รูปแบบกิจกรรม/รายละเอียด	รูปภาพ
วันที่ 18 หรือ 19 เดือน มิถุนายน (ตรงกับวันที่ 1 เดือน รอมฎอน)	การถือศีลอดในเดือนรอมฎอน	การถือศีลอดในเดือนรอมฎอนเป็น 1 ใน 5 หลักปฏิบัติที่สำคัญในศาสนาอิสลาม ที่กำหนดให้มุสลิมต้องถือศีลอดอาหารตั้งแต่ดวงอาทิตย์ขึ้นจนกระทั่งดวงอาทิตย์ตกดิน พร้อมละเว้นจากการประพฤติชั่วต่างๆทั้งกาย วาจา และใจ เป็นเวลา 1 เดือน (29-30 วัน) กิจกรรมในเดือนรอมฎอนมีดังต่อไปนี้ ● ติดตามประกาศเรื่องการคูดวงจันทร์จากสำนักจุฬาราชมนตรี เพื่อกำหนดวันที่ 1 เดือนรอมฎอน ● ถือศีลอดในตอนกลางวันและมาร่วมละศีลอดที่มีสยิด (รับประทานอาหารร่วมกันหลังดวงอาทิตย์ตกดิน) โดยจะมีการจองคิวเลี้ยงอาหารในแต่ละวัน ซึ่งส่วนใหญ่มักถูกจองจนเต็มก่อนเข้าสู่เดือนรอมฎอน (โดยเชื่อว่าจะได้รับภาคผลเท่ากับผู้ที่ถือศีลอด) ● ในตอนกลางคืนจะมีการละหมาดตะรอเวียะฮ์ร่วมกันทุกคืน และแสวงหาคืนลัยล่า คู้ลกอดร์ ซึ่งเป็นค่ำคืนที่มีเกียรติและภาคผลมากกว่าการทำความดีในคืนอื่นๆถึง 1,000 เดือน ● การบรรยายธรรมให้ความรู้สัจธรรมแก่ชุมชนมุสลิมอื่น ๆ	

วัน/เดือน/ปี	กิจกรรม	รูปแบบกิจกรรม/รายละเอียด	รูปภาพ
		โดยสมาคมศิษย์เก่าจิตต์กั๊กดี • ติดตามประกาศเรื่องกำหนดการคูดวงจันทร์เพื่อกำหนดวันตรุษอีดิลฟิตรี(คูดวงจันทร์ในคำคืนวันที่ 28) • ก่อนการละหมาดในวันตรุษอีดิลฟิตรี มุสลิมทุกคนต้องจ่ายชะกาตฟิเตเราะห์ (ชะกาตอาหารหลักสำหรับประเทศไทยได้แก่ข้าวสาร)คณะกรรมการจะรวบรวมและแจกจ่ายแก่ผู้ยากจนขาดสนในชุมชนซึ่งมีการจัดทำบัญชีรายชื่อผู้มีสิทธิรับชะกาตอยู่แล้ว	
วันที่ 17 หรือ 18 เดือนกรกฎาคม (ตรงกับวันที่ 1 เชาวาล)	วันตรุษอีดิลฟิตรี	ถือเป็นวันรื่นเริงในอิสลาม กิจกรรมในวันนี้ได้แก่ อาบน้ำชำระร่างกาย ผู้ชายใส่เครื่องหอม ใส่เสื้อผ้าใหม่หรือดีที่สุด ไปรวมกันที่มัสยิด ตั้งแต่เวลา 8.00น.เพื่อรอละหมาดเนื่องในวันอีดิลฟิตรีหลังจากนั้นรับฟังบรรยายธรรม(คุตบะห์)ร่วมกัน หลังละหมาดและคุตบะห์จะมีการสละม สวมกอดและขออภัย (มะอ์ฟ)ในความผิดที่ได้ล่วงเกินที่ผ่านมาทั้งหมด ประมาณ 9.30 น.จะมีการออกเยี่ยมเยียนญาติพี่น้องสมาชิก	

วัน/เดือน/ปี	กิจกรรม	รูปแบบกิจกรรม/รายละเอียด	รูปภาพ
		ในชุมชนทุกหลังคาเรือน โดยเจ้าของบ้านจะจัดอาหารและเครื่องดื่มไว้ต้อนรับ ญาติผู้ใหญ่มักจะแจกเงินให้เด็กๆ อีกด้วย การเฉลิมฉลองและการเยี่ยมเยียนจะดำเนินเป็นเวลา 3 วัน โดยวันที่ 1 จะเป็นการเยี่ยมเยียนพี่น้องมุสลิมในชุมชนและนอกชุมชน โดยบริเวณมัสยิดในตัวเมืองเชียงใหม่ทั้งหมดประกอบด้วย มัสยิดคุณนร (ช้างเผือก) มัสยิดอัลญะมียะ (ช้างคลาน) มัสยิดเฮดาเยตุลอิสลาม (บ้านฮ่อ) และ มัสยิดอัสตักวา (ย่านวัดเกต) วันที่ 2 มุสลิมในเมืองจะออกเยี่ยมเยียนพี่น้องในชุมชนต่างๆ มัสยิดทางทิศตะวันออกของเชียงใหม่ ตั้งแต่ชุมชนซอยเก้าหนองหอย บ้านสันกลาง สันกำแพง จนถึงดอยสะเก็ด ประกอบด้วย มัสยิดอัลซอรั (บวกรกร) มัสยิดดารุสลาม (หมู่บ้านสันติ) มัสยิดดารุลบิร (หมู่บ้านสันติ) มัสยิดอิสลาม (อำเภอสันกำแพง) มัสยิดอัล-ฟุฎลี (อำเภอดอยสะเก็ด) วันที่ 3 จะออกเยี่ยมเยียนบ้านเรือนมุสลิมทางทิศใต้ เส้นทางมัสยิดดาวะห์คิลบ้านวรุณนิเวศ แม่เหียะหางดง จนถึงมัสยิดอัลฮาซิมีย์สันป่าตอง	

วัน/เดือน/ปี	กิจกรรม	รูปแบบกิจกรรม/รายละเอียด	รูปภาพ
ต้นเดือนสิงหาคม (ปลายเดือนเซาวาล)	อบรมให้ความรู้เกี่ยวกับ การประกอบพิธีฮัจญ์และอุมเราะห์	จัดการอบรมให้ความรู้แก่ผู้ที่ต้องเดินทางไปประกอบพิธีฮัจญ์หรืออุมเราะห์ที่เมืองมักกะห์ ประเทศซาอุดีอาระเบียและแก่บุคคลทั่วไปที่สนใจต้องการศึกษาเรียนรู้ โดยหลักสูตรอบรมมีทั้งภาคทฤษฎี (หลักการ)และการปฏิบัติ รวม 10 ชั่วโมง จัดโดยสมาคมศิษย์เก่าจิตต์ภักดี	
ปลายเดือนสิงหาคม (ต้นเดือนชุลกอดะห์)	รณรงค์ให้ความรู้ในเรื่องการทำกุรบาน (การเชือดสัตว์)	ประชาสัมพันธ์ให้ความรู้ในโอกาสต่างๆเช่นในวันศุกร์ ในการบรรยายธรรมประจำสัปดาห์ โดยเนื้อหาในเรื่องคุณค่าความสำคัญของการทำกุรบาน ประวัติความเป็นมา ข้อควรปฏิบัติต่างๆของผู้ทำกุรบาน การเลือกและการเชือดสัตว์กุรบานการประชุมคณะกรรมการอิสลามประจำมัสยิดและการประกาศแนวทางการจัดหุนจัดซื้อสัตว์กุรบานของมัสยิดตลอดจนแนวทางการแจกจ่ายเนื้อกุรบานประจำปี	
24-27 กันยายน (10-13 ชุลอิจญะห์)	วันตรุษอีดีลอัฎฮา	ถือเป็นวันรื่นเริงในอิสลาม กิจกรรมในวันนี้ได้แก่อาบน้ำชำระร่างกาย ผู้ชายใส่เครื่องหอม ใส่เสื้อผ้าใหม่หรือดีที่สุด ไปรวมกันที่มัสยิด ตั้งแต่เวลา 7.00 น.เพื่อรอละหมาดหลังจากนั้นรับฟังบรรยายธรรม(คุตบะห์)ร่วมกัน หลังละหมาดและคุตบะห์จะมีการสละมสวมกอดและขออภัย(มะอ์ฟ)ในความผิดที่ได้ล่วงเกินที่ผ่านมา	

วัน/เดือน/ปี	กิจกรรม	รูปแบบกิจกรรม/รายละเอียด	รูปภาพ
		ทั้งหมด หลังจากออกจามัสยิดแต่ละครอบครัวจะไปยังสถานที่เชือดสัตว์ เพื่อเชือดสัตว์ ครอบบ้าน หลังจากเชือดแล้วก็จะมีการแจกจ่ายเนื้อ หรือทำอาหารเลี้ยงจากเนื้อครอบบ้าน และจะมีการออกเยี่ยมเยียนญาติพี่น้องสมาชิกในชุมชนทุกหลังคาเรือน โดยเจ้าของบ้านจะจัดอาหารและเครื่องดื่มไว้ต้อนรับ ญาติผู้ใหญ่มักจะแจกเงินให้เด็กๆ อีกด้วย การเชือดสัตว์ครอบบ้านและการเยี่ยมเยียนจะดำเนินเป็นอีกเวลา 3 วัน (เรียกว่าวันดัชเรค)	

วัน/เดือน/ปี	กิจกรรม	รูปแบบกิจกรรม/รายละเอียด	รูปภาพ
	ก า ร ละ ห ม า ด ญุมมาอะห์และการ คุตบะห์(วันศุกร์)	นอกจากการละหมาดเป็นประจำวันละ 5 เวลาแล้ว ทุกวันศุกร์ถือเป็นวันที่สำคัญที่สุดในสัปดาห์ มีการตัดเล็บ อาบน้ำชำระ ผู้ชายใส่เครื่องหอม สวมเสื้อผ้าที่สวยงาม ไปรอละหมาดหรืออ่านกุรอ่านเมื่อถึงเวลา 12.30 จะมีการประชาสัมพันธ์ข่าวสารต่างๆของชุมชน หลังจากนั้นคอตีบจะขึ้นคุตบะห์(บรรยายธรรม)หลังจากนั้นเวลา 13.00 จะมีการละหมาดร่วมกัน มีการแจกจ่ายขนมและของว่างบริเวณหน้ามัสยิด	

วัน/เดือน/ปี	กิจกรรม	รูปแบบกิจกรรม/รายละเอียด	รูปภาพ
	กิจกรรมการบรรยายศาสนาประจำสัปดาห์ (วันเสาร์)	ทุกวันเสาร์หลังจากละหมาดมักริบ(ประมาณ 19.00)สัปดาห์ในหมู่บ้านจะมารวมกันที่ห้องประชุมของมัสยิด เพื่อรับฟังบรรยายธรรมในหัวข้อต่างๆ จากวิทยากรผู้รู้วิชาการศาสนาหรือสังคม โดยกลุ่มแม่บ้านจะเป็นฝ่ายจัดเตรียมอาหารหรืออาหารว่างและเครื่องดื่มไว้บริการ	
	โรงเรียนผู้สนใจอิสลามเบื้องต้น (มุอัลลัฟ)	เป็นกิจกรรมการเรียนการสอนศาสนาอิสลามหลักสูตรเบื้องต้นสำหรับผู้สนใจอิสลามทั้งที่เป็นมุสลิมและไม่ใช่มุสลิม หลักสูตร 15 สัปดาห์ มีการเรียนการสอนทุกวันอาทิตย์ระหว่างเวลา 9.00-12.00 น. สถานที่ห้องเรียน โรงเรียนจิตต์ภักดี โดยมีครูและพี่เลี้ยงดูแลให้คำปรึกษาอย่างใกล้ชิด	

วัน/เดือน/ปี	กิจกรรม	รูปแบบกิจกรรม/รายละเอียด	รูปภาพ
	โรงเรียนรักษ์ สุขภาวะชุมชน มุสลิมมัธยมวัดอัมม วา (สนับสนุนโดย สสม.)	เป็นกิจกรรมการเรียนรู้ในเรื่องการจัดการสุขภาวะแบบมีส่วนร่วมของสมาชิกในชุมชน โดยมีการเรียนทุกวันอาทิตย์ ระหว่างเวลา 9.00-12.00 น. สถานที่ห้องประชุมโรงเรียนจิตต์ภักดี หลักสูตรการเรียนรู้การปฏิบัติ 10 เรื่อง ได้แก่ การจัดเก็บข้อมูลชุมชน การจัดการขยะ การจัดตั้งกองทุนสวัสดิการชุมชน หน้าบ้านน้ามอง ลานกีฬา พิพิธภัณฑ์ชุมชน ห้องสมุดเล่าเรื่อง อาหารปลอดภัย และวิสาหกิจชุมชน	

ที่มา: ชาญชัย ศรีสมบัติ

4.1.4 ประวัติศาสตร์การเข้ามาของศาสนาคริสต์ ในชุมชนย่านวัดเกต

จากการบันทึกการเดินทางของมิชชันนารี และการสัมภาษณ์ผู้รู้ เกี่ยวกับการเข้ามาของศาสนาคริสต์ในจังหวัดเชียงใหม่ ได้บันทึกไว้ว่า เมื่อปี ค.ศ.1864 (พ.ศ.2407) ในรัชสมัยพระเจ้ากาวิโรรสสุริยวงศ์ เป็นผู้ครองนครเชียงใหม่ โดยมีมิชชันนารี คนแรก ที่ได้เดินทางมาเชียงใหม่ คือ อาจารย์ดาเนียล แมคกิลวารี การเดินทางของท่าน มาโดยทางเรือล่องตามลำน้ำเจ้าพระยาจากกรุงเทพฯ มาขึ้นที่เมืองตาก ทั้งนี้เพราะเหตุว่าแม่น้ำปิงช่วงจังหวัดตากถึงเชียงใหม่เต็มไปด้วยแก่งหิน บางช่วงน้ำเชี่ยวมาก ที่จังหวัดตากอาจารย์ต้องใช้ช้างเป็นพาหนะรอนแรมมาถึงเชียงใหม่ ใช้เวลาร่วม 50 วัน

การมาเชียงใหม่ครั้งแรกของท่านนั้น เพื่อจะมาเข้าเฝ้าเจ้าเมืองเชียงใหม่ โดยใช้ระยะเวลาออกจากเดินทางจากกรุงเทพฯ ใช้เวลาร่วม 3 เดือน แต่ไม่ประสบผลสำเร็จ เพราะสวนทางกับเจ้าเมืองเชียงใหม่ ซึ่งได้เดินทางไปราชการที่กรุงเทพฯ ท่านอาจารย์จึงได้พักนอนที่เชียงใหม่ ในขณะที่นั้นชาวบ้านไม่เคยเห็นฝรั่งมาก่อนต่างก็แตกตื่นมาดู ต่างก็ให้สมญาว่า “กุลาขาว” หรือ “กุลาเผือก” ท่านอาจารย์มีความร้อนรนในการที่จะประกาศ พระกิตติคุณในเชียงใหม่ จุดประสงค์ในการที่จะขอมาเข้าเฝ้าพระเจ้าเมืองเชียงใหม่ ก็เพื่อมาขออนุญาตประกาศข่าวดีข่าวประเสริฐให้แก่ชาวเชียงใหม่ หลังจากพักนอนจากการเดินทางอันสับสนระบอบมาจากกรุงเทพฯ ท่านอาจารย์แมคกิลวารี ก็ได้รับอนุญาตให้ทำการประกาศคริสต์ศาสนาในนครเชียงใหม่ได้

ปีค.ศ.1867 (พ.ศ.2410) อาจารย์แมคกิลวารีพร้อมด้วยครอบครัวกับอาจารย์โยนาธาน วิลสัน และครอบครัวของท่าน ได้อพยพมาอยู่นครเชียงใหม่มาจนถึงเมื่อวันที่ 15 กุมภาพันธ์ ค.ศ.1868 (พ.ศ.2411) ที่พักของครอบครัวทั้งสองคือ ศาลากลางเมือง คนเชียงใหม่สมัยนั้นพากันเรียกว่า “ศาลาฆ่าแสงคำมา” ณ ที่ศาลาที่ พักมีผู้คนแตกตื่นที่ได้เห็น “กุลาเผือก” คนจึงแตกตื่นกันมาด้วยความอยากรู้อยากเห็น บ้างก็เห็นซอมนส้อมเป็นของแปลก กินข้าวต้องใช้ส้อม ซอมนแทนมือ “หีบเสียง” หรือ “บอกซอ” เป็นหีบที่มีเสียงเพลง ต่างก็พากันหอบลูกจูงหลานมาดู มาฟัง นั่นคือโอกาสที่อาจารย์ได้พบปะกับ คนพื้นเมือง และต่างเริ่มคุ้นเคย กับ “กุลาเผือก”

อาจารย์และครอบครัวให้ความเป็นกันเองกับทุกคนที่มาหา จุดของการสนทนาก็คือการประกาศข่าวประเสริฐให้กับทุกคน มีชายคนหนึ่ง ได้มาหาอยู่เสมอ เขาผู้นั้นคือ “หนานอินตะ” ต้นตระกูลอินตะพันธ์ หนาน (ทิด) มีความสนใจเรื่องที่อาจารย์เล่าให้ฟัง เช่นอาจารย์บอกว่าในวันนั้นจะมีอยู่ช่วงหนึ่งการนี้จะเกิดในวันนั้นแน่ หนานไม่เชื่อ (เพราะรู้เหมือนกันว่าทางเมืองเหนือเรียกกันว่าจันทรคราสคือเดือน) แหะละไม่มีใครรู้กำหนด แต่ถึงวันดังกล่าวปรากฏว่าเกิด “สุริยุปราคา” จริง ๆ นี่ก็เหตุที่ทำให้ “หนานอินตะ” มีความเลื่อมใสในอาจารย์ได้เริ่มเรียนคริสต์ศาสนา

วันที่ 19 เมษายน ค.ศ.1868 อาจารย์แมคกิลวารีได้ประกาศตั้งคริสตจักรในเชียงใหม่เป็น คริสตจักรแรกในภาคเหนือ สมาชิกของคริสตจักรมี 2 ครอบครัว คือครอบครัวของท่านอาจารย์ ทั้งสองนั่นเอง

วันที่ 3 มกราคม 1869 (พ.ศ.2412) หนานอินตะ ได้รับบัพติศมาเป็นคริสเตียนคนแรก หลังจากนั้น 7 ปี นางจันทร์ ภรรยากับบุตรของหนานอินตะได้เข้าเป็นคริสเตียน เมื่อ 3 กันยายน ค.ศ.1876 พระเจ้ากาวิโรรสสุริยวงศ์มีความเอื้อเฟื้อต่อครอบครัวของอาจารย์ทั้งสองเป็นอย่างมาก ได้อนุญาตให้หาเลือกซื้อที่ดินได้ตามความพอใจ ท่านอาจารย์จึงมาซื้อที่ดินริมฝั่งแม่น้ำปิง ด้านตะวันออก คือที่ดินที่ตั้งโบสถ์ขณะนี้

วันที่ 2 พฤษภาคม ค.ศ.1869 “น้อยสุริยะ” รับศีลบัพติศมาเป็นคริสเตียนคนที่สอง คนนี้เป็น หมอเวทมนต์คาถา ได้ยินคำเล่าลือถึง “กุลาเผือก” ก็แวะไปดูและได้คุยกันบ้างเพียงเล็กน้อยก็เลยไปที่อื่นเสีย แต่ยังติดใจอยู่ เวลาบ่ายก็กลับมาหาอาจารย์ (กุลาเผือก) คราวนี้ได้สนทนากันเป็นเวลานาน เป็นที่ถูกอกถูกใจกันมากจนเย็นลงจึงกลับบ้าน แต่ก่อนจะกลับนั้นอาจารย์มีคำขอว่าในวันอาทิตย์ หน้าเวลาเช้าขอเชิญมาคุยอีกจะได้หรือไม่ น้อยสุริยะก็รับคำและสัญญาว่าจะเข้ามาหาอีก และใน อาทิตย์ดังกล่าวเขาได้มาตามที่ได้นัดหมายและได้ยินคำเทศนาของอาจารย์ จึงมีความสนใจมาก จนคืนนั้นปรากฏว่าเขานอนค้างกับอาจารย์ที่ศาลาแห่งนั้น เมื่อกลับบ้านก็เล่าให้ภรรยาและบุตรฟัง นางคำมูลกับบุตรของน้อยสุริยะได้รับศีลตามสามีเมื่อ 2 มกราคม ค.ศ.1876

เมื่อ 27 มิถุนายน ค.ศ.1869 แสนยวิชย์ ได้รับศีลเป็นคริสเตียนเป็นคนที่ 3 (คนนี้ปรากฏว่า รับศีลแล้วย้ายไปอยู่ต่างจังหวัด เรื่องราวของคนผู้นี้เป็นที่เงียบหายไป) คริสเตียนคนที่ 4 มีชื่อว่า หนานไชยเพื่อนสนิทกับน้อยสุริยะ เขาผู้นี้เป็นครูสอนภาษาพื้นเมืองเชียงใหม่ให้กับอาจารย์วิลสัน เขาได้รับศีลเมื่อ 1 สิงหาคม ค.ศ.1868

โศกนาฏกรรมสำหรับชาวคริสเตียนได้เกิดขึ้นเป็นครั้งแรกและอาจจะเป็นครั้งสุดท้ายคือ เมื่อ 14 กันยายน ค.ศ.1869 น้อยสุริยะกับหนานไชยถูกประหารชีวิตที่ป่าหนามเล็บแมว ทั้งนี้เพราะ พญาสามล้านเทพสิน มีศักดิ์เป็นพญาเก้าสนามของพระเจ้ากาวิโรส พระเจ้าเชียงใหม่ พญาสาม ล้านเป็นผู้มีอำนาจได้เรียกตัวหนานทั้งสองมาไต่ถามปากคำว่า เขาทั้งสองเป็นศิษย์ของพระเยซู ใช่หรือไม่ เพราะความเชื่อในพระเยซู ทั้งสองคนจึงต้องอาญาและถูกประหารชีวิต

การประกาศศาสนาจึงหยุดชะงักชั่วคราว บรรดาลูกจ้างคนงานต่างพากันกลัวอาญาของ พญาเก้าสนาม พากันแตกตื่น ต่างหลบซ่อนและหนีความกลัว หนานอินตะได้หนีไปซ่อนตัวอยู่ชั่วคราวเมื่อเหตุการณ์สงบลงก็กลับมา และเขาก็ได้สถาปนาเป็นผู้ปกครองคนแรกของคริสตจักร ในเชียงใหม่ หนานอินตะเป็นคริสเตียนอยู่ 13 ปี ถึงแก่กรรมเมื่อเดือนสิงหาคม ค.ศ.1882

ผู้ปกครองคนที่ 2 คือหนานศรีวิชย์คันตระกูล “วิชย์” ท่านได้รับบัพติศมาปีค.ศ.1877 รับตำแหน่งเป็นผู้ปกครองหลังจากรับบัพติศมา 3 ปี คือเมื่อปี ค.ศ.1880

ศิษยาภิบาลคนแรกของคริสตจักรในเชียงใหม่คือ “หนานนันตา” ท่านผู้นี้มาเรียนรู้ในเรื่องพระเจ้ากับอาจารย์ทั้งสอง แต่ในขณะที่เหตุการณ์ประหารชีวิตคริสเตียนทั้งสอง หนานนันตากลัวอาญาของพระเจ้าสนาม ได้หนีภัยไปอยู่นอกอาณาเขตไทย คือไปอยู่กับพวกกะเหรี่ยง (ยางแดง) ท่านไปอยู่ที่นั่นเป็นเวลา 12 ปี เหตุการณ์นั้นได้สงบลงแล้วท่านได้กลับมาหาอาจารย์ ได้เล่าเรียนเรื่องพระเจ้าอีกมีความเชื่ออย่างแน่นแฟ้น จนได้รับตำแหน่งเป็นผู้ปกครองคริสตจักร มีความปรารถนาปรารถนาในพระคัมภีร์ที่สุด ได้รับสถาปนาเป็น ศิษยาภิบาล นับเป็นศิษยาภิบาลคนแรกในสมัยนั้น ใครต่อใครเรียกท่านว่า “ครูนันตา”

อาจารย์วิลสัน นอกจากท่านจะเป็นผู้เชี่ยวชาญในด้านคริสตศาสนา ประกาศพระกิตติคุณแล้ว ท่านเป็นมิชชันนารีมาเพื่อประกาศ อาจารย์วิลสันเรียกได้ว่าท่านเป็นสถาปนิก ผู้หนึ่ง และท่านยังมีพรสวรรค์ในการร้องเพลง เล่นดนตรี (หีบเพลง) ท่านได้ประพันธ์เพลงไว้หลายบท ต่อมาท่านได้ย้ายจากจังหวัดเชียงใหม่ไปจังหวัดลำปาง ที่ลำปางท่านได้ตั้งคริสตจักรที่ลำปาง (ชาวคริสเตียนนครลำปางรู้จักกันดี) ท่านได้ถึงแก่กรรมที่จังหวัดลำปาง ศพของท่านถูกฝังไว้ที่นั่น

อาจารย์แมคกิลวารี (หรือพ่อครูหลวง) นับตั้งแต่ท่านมาอยู่เชียงใหม่ ท่านให้ความเป็นกันเองทุกคน จึงเป็นบุคคลที่มีคนรู้จัก อาจารย์แมคกิลวารีไม่ได้เรียนมาในทางแพทย์โดยตรงแต่พอมีความรู้ทางแพทย์อยู่บ้าง จนในสมัยนั้นฝรั่งที่ขึ้นมาใครต่อใครจึงมักเรียกว่า “พ่อเลี้ยง” หรือหมอเชียงใหม่ในสมัยนั้นยังไม่รู้ในเรื่องการแพทย์สมัยใหม่ หากมีการเจ็บป่วยก็ต้องมีการไล่ผี เลี้ยงผี หมอในสมัยนั้นก็คือหมอผีหรือหมอเวทมนต์ ผู้ที่ป่วยส่วนมาก ก็มีการเจ็บไข้ อาจารย์แมคกิลวารีมียาควินิน ซึ่งขณะนั้นเรียกได้ว่าเป็นยาขนานเดียวที่รักษาไข้อย่างชะงัก อาจารย์เป็นผู้นำมาเผยแพร่แต่ไม่มีใครยอมรับเอาไปกินเมื่อเกิดมีอาการ ขนาดเพื่อเขายังพากันคิดว่าผีเข้า หมอผีถูกเรียกมาขับไล่

นอกจากนี้โรคห่า เป็นอีกโรคหนึ่งที่ระบาดมากคือ ฝีดาษ เมื่อเป็นก็ไม่มีทางรักษา ต้องรอความตาย ใช้ใบตองกล้วยรองนอน หากโชครึ่รอดตายก็เสียโฉม อาจารย์มีयरักษาหนองฝี แต่ไม่มีใครกล้ารับเอายาไปกิน ไม่มีใครเชื่อยอมให้ปลูกฝี แต่ในที่สุดผู้รับเอายาควินิน ไปกินบำบัดไข้คนแรกคือ แส่นยาวิชัย (หนานศรีวิชัย) บิดาของอาจารย์ศรีโหม้ วิชัย ต่อมาจึงเป็นที่แพร่หลายไป การปลูกฝีครั้งแรกมีเด็กที่กล้าเข้ามาหาอาจารย์ขอให้อาจารย์ปลูกให้เด็ก 3 คน คนหนึ่งในจำนวนนั้นคืออาจารย์ศรีโหม้ วิชัย ขณะนั้นมีอายุได้ 7 ขวบ ด้วยสถานการณ์นี้ จึงเป็นที่มาของการเผยแพร่วิทยาการ

โบสถ์คริสตจักรหลังแรกก็คือบ้านของอาจารย์แมคกิลวารี เป็นบ้านพักชั่วคราวซึ่งหลังคามุงด้วยหญ้าคา บ้านพักของอาจารย์ได้สร้างถาวรขึ้นแล้วอาจารย์ได้สร้างโรงเรียนหญิงใกล้กันกับบ้านพักของท่าน (คือโรงเรียนพระราชายา) ต่อมาเป็นโรงเรียนคาราวินาลัย

ในปี ค.ศ.1889 (พ.ศ.2432) มีครอบครัวคริสเตียนครอบครัวหนึ่ง ในสหรัฐอเมริกาได้ยกมรดกที่ได้รับจำนวนหนึ่งให้เพื่อใช้ในการสร้างโบสถ์คริสตจักรที่หนึ่ง เชียงใหม่ ด้วยเหตุผลว่า

ในขณะนั้นคริสตจักรมีคริสตสมาชิกรวม 100 คน โบสถ์ถาวรยังไม่มี ต้องอาศัยอาคารเรียนหญิงเป็นที่นมัสการ ห้องประชุมก็คับแคบไม่พอที่จะบรรจุสมาชิก การก่อสร้างโบสถ์หลังใหม่ (โบสถ์เชิงสะพานที่เพิ่งย้ายมา) การสร้างได้ใช้ไม้เป็นส่วนใหญ่ โรงเลื่อยจักรหมอลือเป็นผู้ส่งไม้ (หมอลือเป็นมิชชันนารี แต่ภายหลังลาออกไปตั้งโรงเลื่อย ชาวพื้นเมืองมักจะพากันเรียกฝรั่งหรือมิชชันนารีว่า “หมอ” โรงเลื่อยจักรนั้นปัจจุบันคือคุ้มวงตะวัน) เพื่อใช้ในการก่อสร้าง รวมราคาก่อสร้าง 7,000 เหรียญดอลลาร์เทียบกับเงินบาทในสมัยนี้ได้ แต่ในสมัยนั้นประมาณเป็นเงิน 15,000 บาท คริสต์สมาชิกรวมในขณะนั้นมีประมาณ 500 คน ได้ร่วมกันบริจาคประมาณ 1,800 บาท

เมื่อสร้างโบสถ์ ทำพิธีฉลองในวันที่ 9 สิงหาคม ค.ศ.1891 คริสต์สมาชิกรวมในเชียงใหม่-ลำพูน และจังหวัดใกล้เคียงมารวมกันที่โรงเรียนหญิงประมาณ 500 คน พากันเดินขบวนอย่างมีระเบียบตรงมายังโบสถ์ใหม่ ซึ่งอยู่ตรงข้ามถนนเจริญเมืองในการนมัสการพิเศษมอบพระวิหารหลังใหม่ในปัจจุบัน

4.1.4.1 วันสำคัญและศาสนพิธีของศาสนาคริสต์

นอกจากวันระลึกตามที่กำหนดไว้ในปฏิทินและเทศกาลต่างๆ ของคริสตจักร ในศาสนาคริสต์มีพิธีที่เกี่ยวข้องกับชีวิตประจำวัน และสอดคล้องกับวัฒนธรรมของแต่ละท้องถิ่น เพื่อเป็นการย้ำเตือนว่าพระเจ้าทรงเป็นเจ้าของชีวิตของเรา และทรงดูแลเราอยู่เสมอ พอจะสรุปสังเขปได้ดังนี้

1. การนมัสการพระเจ้าส่งท้ายปีเก่า และต้อนรับปีใหม่

การนมัสการพระเจ้าในวันสุดท้ายของปี นอกเหนือจากการนมัสการวันปกติในวันอาทิตย์หรือวันอื่นๆ ซึ่งเป็นการนมัสการพิเศษ โดยจะเริ่มนมัสการประมาณ 23.00 น. เมื่อย่างเข้าสู่วันใหม่ของปีปฏิทินใหม่

การนมัสการในโอกาสนี้ เป็นการระลึกถึงพระคุณ ความรัก การอวยพระพรตลอด 1 ปีที่ผ่านมา และเป็นการสำรวจตนเองว่าตลอดระยะเวลา 1 ปี ที่ผ่านมามีได้ทำอะไรที่ฝ่าฝืนน้ำพระทัยของพระเจ้า เพื่อเราจะได้เริ่มต้นชีวิตใหม่เป็นที่ถวายเกียรติแด่พระเจ้า

2. วันขอพระพรสำหรับการเพาะปลูก

เนื่องจากคริสเตียนเชื่อว่า พระเจ้าทรงเป็นพระผู้สร้าง และทรงประทานความอุดมสมบูรณ์ให้เกิดขึ้น จึงเป็นโอกาสเหมาะที่จะจัดให้มีวันขอพระพรก่อนการเพาะปลูกใดๆ ในรอบปี พิธีนี้จะเป็นส่วนหนึ่งของการนมัสการพระเจ้าในวันอาทิตย์ ซึ่งจะนำเมล็ดพันธุ์พืชและเครื่องมือที่ใช้ในการเพาะปลูกส่วนหนึ่งมาประกอบพิธี ก่อนนำไปหว่านหรือเพาะปลูก เพื่อให้พระเจ้าทรงอวยพระพร

3. วันถวายขอบพระคุณพระเจ้า (ถวายผลหัวปี หรือผลผลิตอื่นๆ)

คริสเตียนมีความเชื่อว่าการทำไร่ทำนา หรือเลี้ยงสัตว์ มนุษย์เป็นผู้ลงมือกระทำ และดูแลรักษา แต่พระเจ้าทรงเป็นผู้อวยพรให้เกิดผลตามพระทัยเมตตาของพระองค์ ดังนั้นเมื่อมีการเก็บเกี่ยว จะนำเอาผลแรกที่ดีที่สุดมาถวายแด่พระเจ้า การถวายขอบพระคุณเป็นการนมัสการพระเจ้าเพื่อระลึกถึงพระคุณของพระองค์ที่ทรงเลี้ยงดู และประทานความอุดมสมบูรณ์ โดยการนำเอาผลผลิตจากไร่นา งานฝีมือ และรายได้จากการประกอบอาชีพ หรือสิ่งอื่น ที่จะนำมาถวายพระเจ้า

4. วันคริสต์มาส

เทศกาลคริสต์มาสจึงเป็นวันแห่งการเฉลิมฉลองวันประสูติของพระเยซู และเป็นการฉลองความรักที่พระเจ้ามีต่อมนุษยโลก โดยส่งพระบุตรองค์เดียว คือ "พระเยซู" ลงมาเกิดเป็นมนุษย์ เพื่อช่วยไถ่บาป และช่วยให้มนุษยรอดพ้นจากการทำชั่วนั่นเอง ดังนั้นในวันนี้ถือเป็นวันที่มีความหมายสำคัญต่อชาวคริสต์ทั่วโลก และมีการส่งบัตรอวยพร ให้ของขวัญ แก่กันและกัน รวมทั้งประดับประดาตกแต่งบ้านเรือนด้วยแสงไฟ และต้นคริสต์มาสอย่างสวยงาม

5. วันอีสเตอร์ (คืนพระชนม์)

อีสเตอร์ หรือ วันพระเยซูคริสต์ทรงคืนพระชนม์ คริสต์ศาสนิกชนนิกายโรมันคาทอลิกในประเทศไทยเรียกว่า วันสมโภชปัสกาพระเยซูเจ้าทรงกลับคืนพระชนม์ชีพ เป็นหนึ่งในเทศกาลที่สำคัญมากที่สุดในศาสนาคริสต์ จัดขึ้นเพื่อเฉลิมฉลองการคืนพระชนม์ของพระเยซูหลังจากที่ทรงถูกตรึงกางเขนและสิ้นพระชนม์ไปแล้วสามวัน โดยวันที่จะเปลี่ยนไปในแต่ละปีแต่กำหนดให้ทุกปีต้องจัดขึ้นในวันอาทิตย์ (เพราะเป็นวันที่ทรงถูกตรึงกางเขนตามพระคัมภีร์) เรียก วันอีสเตอร์

นอกจากนี้วันอีสเตอร์ถือเป็นวันสิ้นสุดเทศกาลมหาพรตซึ่งเป็นช่วงเวลา 40 วันที่คริสตศาสนิกชนถือศีลอดและสวดภาวนาเป็นพิเศษ สัปดาห์สุดท้ายของเทศกาลมหาพรตเรียกว่า สัปดาห์ศักดิ์สิทธิ์ วันศุกร์ของสัปดาห์ศักดิ์สิทธิ์เรียกวันศุกร์ศักดิ์สิทธิ์ (หรือที่ชาวโปรเตสแตนต์เรียกวันศุกร์ประเสริฐ) เป็นวันที่พระเยซูทรงถูกตรึงบนไม้กางเขน หลังจากวันอีสเตอร์เป็นเทศกาลปัสกา (Eastertide) 50 วัน

6. พิธีบัพติศมา หรือพิธีเข้าพันธสัญญา

พิธีบัพติศมา หมายถึง การยอมรับและเข้าร่วมในพันธสัญญากับองค์พระผู้เป็นเจ้า ผู้รับบัพติศมา เข้าพันธสัญญากับพระเจ้า ประกาศตนด้วยความเชื่อว่าคุณบาปของเรา ได้รับการอภัยจากพระเยซูคริสต์ โดยพระองค์ได้ตายแทนเรา เราจึงได้รับการสร้างใหม่ เข้าสู่ครอบครัวของพระเจ้าคือ คริสตจักร

พิธีนี้ใช้น้ำเป็นสัญลักษณ์ เพื่อให้เห็นว่าน้ำมีคุณสมบัติในการชำระล้างให้สะอาดจากมลทินและเป็นการได้รับชีวิตใหม่ ซึ่งเล็งถึงชีวิตใหม่จากพระเจ้า

4.1.4.2 คำสอนของศาสนาคริสต์ให้อยู่ร่วมกันในสังคมอย่างสันติสุข

ในศาสนาคริสต์มีคำสอนที่เกี่ยวกับการอยู่ร่วมกับผู้อื่นในสังคมอย่างสงบมีสันติสุขหลายเรื่องดังนี้

1. รักพระเจ้าและรักเพื่อนบ้านเหมือนรักตนเอง

บัญญัติข้อสำคัญที่สุด พระเยซูบอกว่า “บัญญัติข้อสำคัญที่สุดและเป็นบัญญัติข้อแรก” คือ “จงรักพระยะโฮวาพระเจ้าของเจ้าด้วยสุดหัวใจของเจ้า ด้วยสุดชีวิตของเจ้า และด้วยสุดความคิดของเจ้า” และบัญญัติข้อที่สอง ‘จงรักเพื่อนบ้านเหมือนรักตนเอง’ มัทธิว 22:34-40

2. ความสว่างของโลก ในพระคริสตธรรมคัมภีร์พระธรรม มัทธิว 5.14-16 กล่าวว่า

“ท่านทั้งหลาย เป็นความสว่างของโลก นครซึ่งตั้งอยู่บนภูเขาจะปิดบังไว้ไม่ได้ เมื่อจุดตะเกียงแล้วไม่มีผู้ใดเอาถังครอบไว้ ย่อมตั้งไว้บนเชิงตะเกียง จะได้ส่องสว่างแก่ทุกคนที่อยู่ในเรือนนั้น ท่านทั้งหลายก็เหมือนกับตะเกียง จงส่องสว่างแก่คนทั้งปวง เพื่อว่าเมื่อเขาได้เห็นความดีที่ท่านทำ เขาจะได้สรรเสริญพระบิดาของท่านผู้ทรงอยู่ในสวรรค์”

ข้อพระคัมภีร์นี้สอนให้ดำเนินชีวิตในทางแห่งความสว่าง ทางแห่งความดี และมีชีวิตที่เป็นประจักษ์พยานให้คนทั่วไปได้เห็น สิ่งที่ดีอยู่ในชีวิต ซึ่งจะทำให้ผู้ที่อยู่ด้วยชื่นใจ มีความสุข และจะสรรเสริญพระเจ้า

3. เคารพผู้ปกครองบ้านเมือง

1. เหตุฉะนั้นก่อนสิ่งอื่นใด ข้าพเจ้าขอร้องท่านทั้งหลายให้วิงวอนอธิษฐานทูลขอ และขอบพระคุณเพื่อคนทั้งปวง

2. เพื่อกษัตริย์ทั้งหลายและคนทั้งปวงที่มีตำแหน่งสูง เพื่อเราจะได้นำดำเนินชีวิตอย่างเรียบง่าย และสงบสุขในทางธรรมและอย่างนอบน้อม

3. การกระทำเช่นนี้เป็นการกระทำที่ดี และเป็นที่ยอมรับพระทัยพระเจ้าพระผู้ช่วยให้รอดของเรา สอนให้เคารพผู้ปกครองบ้านเมืองและให้ความนอบน้อม เชื่อฟังผู้ปกครองในบ้านเมืองในชุมชนที่อาศัยอยู่

4.1.4.3 หลักคำสอนของศาสนาในการดำรงชีวิต

(ดังคำอธิษฐานของเซนต์ฟรานซิส แห่งอัสซีซี) ที่มีใจความว่า

“ข้าแต่พระเจ้า โปรดให้ข้าพระองค์เป็นเครื่องมือแห่งสันติของพระองค์

ที่ใดมีการเกลียดชัง ให้ข้าพระองค์หว่านความรัก

ที่ใดมีการบาดหมาง ให้ข้าพระองค์หว่านการยกโทษ

ที่ใดมีการแตกร้าง ให้ข้าพระองค์หว่านสามัคคีธรรม

ที่ใดมีการสงสัย ให้ข้าพระองค์หว่านความเชื่อ

ที่ใดมีความว้าวุ่นท้อถอย ให้ข้าพระองค์หว่านความหวัง

ที่ใดมีความโศกเศร้า ให้ข้าพระองค์หว่านความยินดี

โอ้ข้าแต่พระอาจารย์

อย่าให้ข้าพระองค์แสวงหาการประเล้าประโลมใจ แต่ประเล้าประโลมใจผู้อื่น

มิใช่แสวงหาแสวงหาความเข้าใจ แต่พยายามเข้าใจผู้อื่น

มิใช่แสวงหาความรัก แต่รักเขา

เพราะด้วยการให้ ทำให้ข้าพระองค์ได้รับ

ด้วยการยกโทษ ข้าพระองค์จึงได้รับการยกโทษ

และในความตายนั้นเอง ที่ทำให้ข้าพระองค์ได้รับชีวิตนิรันดร์

อาเมน”

4.2 การสร้างความสัมพันธ์ของชุมชน (พหุวัฒนธรรม) ในย่านวัดเกต

ชุมชนย่านวัดเกต ได้รับการกล่าวขานจากสังคมภายนอกว่า เป็นชุมชนที่ผู้คนสามารถอยู่ร่วมกันได้อย่างสันติ แม้ผู้คนในที่อาศัยในชุมชนมีความต่าง ในมิติของความเชื่อศรัทธาที่หลากหลาย อย่างน้อยมี 4 ศาสนา ได้แก่ ศาสนา พุทธ คริสต์ อิสลามและ ซิกข์ ท่ามกลางการดำรงอยู่ของผู้คนในสังคมพหุวัฒนธรรม ที่มีความต่างทางเชื้อชาติ ศาสนา เข้ามาอาศัยและตั้งถิ่นฐานบ้านเรือน และมีศาสนสถาน อยู่ร่วมกัน ในอาณาบริเวณพื้นที่ใกล้เคียงกัน มีการปฏิสัมพันธ์อยู่ร่วมกันในชุมชน ให้เกียรติและเคารพในความแตกต่าง การที่จะทำกิจกรรมร่วมกันอย่างใดอย่างหนึ่ง ล้วนแล้วต่างถนอมน้ำใจซึ่งกันและกัน

การที่ชุมชนวัดเกตเป็นศูนย์รวมของความหลากหลายของความเชื่อศรัทธาของทั้ง 4 ศาสนา นับเป็นตัวอย่างของชุมชนที่สามารถอยู่ร่วมกันได้โดยสันติ ที่สะท้อนให้เห็นถึงการสร้างความสัมพันธ์ที่ดีต่อกัน ทั้งในระดับปัจเจกและระดับชุมชน มาช้านาน ตัวอย่างที่เห็นได้ชัดคือ ไม่ว่าจะมิกิจกรรมของศาสนาใด ที่จัดขึ้น ในศาสนสถาน ที่ตั้งอยู่ในชุมชนวัดเกต หากได้รับการบอกการประสานงาน มักจะได้รับความร่วมมือ ร่วมแรงร่วมใจจากสมาชิกร่วมชุมชนต่างศาสนาเป็นอย่างดี แต่เมื่อถึงเวลาที่แต่ละศาสนาจะประกอบพิธีกรรมทางศาสนาตามความศรัทธาเชื่อถือของตน ต่างก็แยกย้ายไปปฏิบัติศาสนกิจของตนอย่างเคร่งครัด หรือแม้กระทั่งการประชุมภายใต้โครงการเสริมสร้างและฟื้นฟูพลังสามัคคี 4 ศาสนา ก็ได้รับความร่วมมือในด้านของสถานที่การจัดประชุม สัญจร การหมุนเวียน ไปตามสถานที่ของแต่ละศาสนา เช่น ไปประชุมที่โบสถ์คริสต์ มัสยิด หรือที่วัดเกตการาม เป็นต้น

จากการเก็บรวบรวมข้อมูลในพื้นที่ ทั้งการจัดประชุมกลุ่มย่อย และการสัมภาษณ์เชิงลึกกับผู้นำศาสนา ผู้แทนชุมชน ในประเด็น เกี่ยวกับวิธีการอยู่ร่วมกันและการสร้างความสัมพันธ์ในชุมชนย่านวัดเกตทั้ง ในอดีตและปัจจุบัน มีพัฒนาการและการเปลี่ยนแปลงอย่างไรบ้าง

ในประเด็นนี้ คณะทีมวิจัย ได้พยายามสรุปและประมวลทัศนะของผู้ให้ข้อมูลหลัก พบว่า ในกรณีความสัมพันธ์ของผู้คนในชุมชนย่านวัดเกต ทำให้เห็นว่า แม้ชุมชนจะมีความหลากหลาย ในมิติของความเชื่อศรัทธา ก็ตาม แต่ ความต่าง ความหลากหลายนี้ ไม่ได้เป็นอุปสรรคมีปัญหามาซึ่งความขัดแย้งหรือการแก่งแย่งชิงดีอันเป็นตัวการสำคัญที่ก่อให้เกิดความบาดหมางในชุมชน สังคมแต่อย่างใด ตรงกันข้าม กลับนำไปสู่การก่อเกิดพลังแห่งความดีงาม ที่ยังคงอยู่ในชุมชน ที่สะท้อนผ่านวิถีการปฏิบัติและสามารถอยู่ร่วมกันอย่างสันติ

กิจกรรมหลายอย่างที่ผู้คน ได้มีส่วนร่วมและทำกิจกรรมร่วมกัน ทั้งในระดับปัจเจก และระดับชุมชน ที่สะท้อนให้เห็นถึงวิธีการดำรงอยู่ร่วมกันอย่างเกื้อกูล โดยศาสนิกแต่ละศาสนาต่างมีความพยายามเชื่อมโยงตัวเองเข้ากับเพื่อนบ้านเป็นไปอย่างยึดหยุ่นบนพื้นฐานของการเคารพในความแตกต่าง มีการไปมาหาสู่ ร่วมทุกข์ ร่วมสุข ในกิจกรรมและงานพิธีกรรมต่าง ๆ ที่ส่วนใหญ่ได้

ก้าวผ่านความต่างในมิติทางศาสนา ดังที่ผู้แทนแต่ละศาสนา ได้พยายามลำดับความหลัง และสะท้อนทัศนคติถึงการอยู่ร่วมกันของชุมชน ว่า

“ในอดีตลูกหลานในชุมชนวัดเกต มักจะมาเรียนหนังสือที่วัด สำหรับเด็ก ๆ ชิกข์ ที่มาเรียนศาสนาหรือภาษาที่วัดชิกข์ หากเลิกเรียนแล้วก็จะมาวิ่งเล่นในวัด ซึ่งวัดชิกข์กับวัดเกตอยู่ติดกัน และได้มาร่วมเรียน ร่วมเล่นด้วยกันในวัด โดยพระ ท่านจะเน้นสอนเรื่องการอยู่ร่วมกัน ความผูกพันของเด็กต่างศาสนาจึงเกิดขึ้นที่วัดด้วยเหมือนกัน เช่นเดียวกับพี่น้องมุสลิม เมื่อจัดงานวันเด็กก็จะมาเรียกเด็ก ๆ ต่างศาสนาไปร่วมงานด้วย ทุกศาสนาก็จะมีความผูกพันกัน”

“ในชุมชนย่านวัดเกต เราอยู่ร่วมกันมานานแล้ว ไม่ได้แบ่งว่าใครเป็นพุทธ เป็นคริสต์ อิสลาม หรือชิกข์ เมื่อชุมชนมีงานสำคัญ ๆ งานสาธารณะประโยชน์ เราก็ร่วมกัน อย่างเมื่อเร็ว ๆ นี้ งานเปิดสะพานจันทร์สม หรือข้าวแขก ชาวบ้านมีส่วนร่วมช่วยเหลือกันคนละไม้ละมือ ต่างได้นำปัจจัยมาร่วมสมทบมากมาย เป็น ข้าว ปลา อาหาร น้ำดื่ม ผลไม้ มาร่วมในงาน ทุกคนถือว่าเป็นงานของชุมชน”

“เวลาที่คู่บ่าว สาวชาวชิกข์ จัดพิธีแต่งงานที่วัดชิกข์ ก็จะขอใช้สถานที่จัดเลี้ยงอาหารในวัดเกต ซึ่งวัดเกตกับวัดชิกข์อยู่ติดกัน ไม่ได้คิดอะไร อยู่กันแบบพึ่งพาอาศัยกัน”

“มีโอกาสไปร่วมงานคริสมาส ที่คริสตจักรที่ 1 เชียงใหม่ ก็นำขนม อาหาร ร่วมสมทบร่วมในพิธีทางศาสนา จะปฏิบัติ ถูกหรือไม่ถูกอย่างไร ก็ไม่แน่ใจ รู้แต่ว่านี่เป็นการไปมาหาสู่ที่ชุมชนเราทำร่วมกันมานานแล้ว”

“เวลามีกิจกรรมในชุมชน ไม่ว่าจะเป็นงานบุญ งานแต่งงาน รวมไปถึงงานศพ เป็นเรื่องที่เปิดกว้าง ใครที่รู้จัก คู่กันเคย ก็จะมาร่วมกัน ช่วยเหลือเกื้อกูลกัน เท่าที่ทำได้ ทำแบบนี้มานานแล้ว”

“การเป็นกัลยาณมิตรที่ดีต่อกัน ทำให้เราสามารถอยู่ร่วมกันได้ ในทุกศาสนา ไม่มี ความขัดแย้งกัน”

“เราต่างทำมาหากิน ทำอาชีพของตนเอง เราจะรู้ว่าใครนับถือศาสนาอะไร แต่จะไม่พูดถึงสิ่งใดที่จะมีผลกระทบต่อศาสนาของคนอื่น จึงไม่เกิดความขัดแย้งกัน เราอยู่ร่วมกันโดยใช้หลักในการเคารพสิทธิซึ่งกันและกัน”

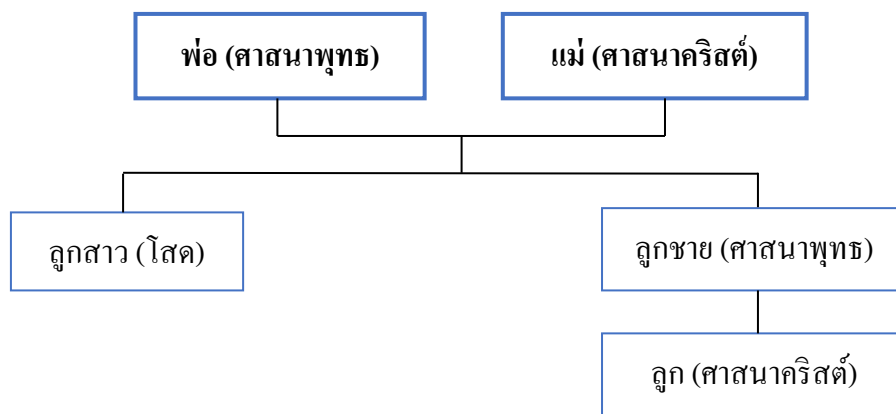
“ การอยู่ร่วมกันของชุมชนวัดเกต ซึ่งมีความหลากหลายในมิติของความเชื่อศรัทธา แต่การอยู่ร่วมกันที่นี้ ไม่ได้มองศาสนาอื่นด้อยกว่าศาสนาของตน เราต่างให้เกียรติซึ่งกันและกัน พยายามที่จะเข้าใจผู้อื่น และมีส่วนร่วมในกิจกรรมของศาสนิกอื่น ภายใต้ขอบเขตที่ยังคงรักษาไว้ซึ่งหลักการในศาสนาของเรา”

นอกจากนี้ ยังมีอีกหลายกิจกรรมที่เชื่อมโยงกับการดำเนินชีวิต ที่เป็นเงื่อนไขให้ผู้คนที่มีความต่าง หลากหลายทางความเชื่อ ได้มีโอกาสพบปะกัน ผ่านการทำกิจกรรม ที่นำมาสู่การสร้าง ความสัมพันธ์ที่ดีเป็นการรักษาสายใยการอยู่ร่วมกันทางสังคม อาทิ การแต่งงานระหว่างศาสนา

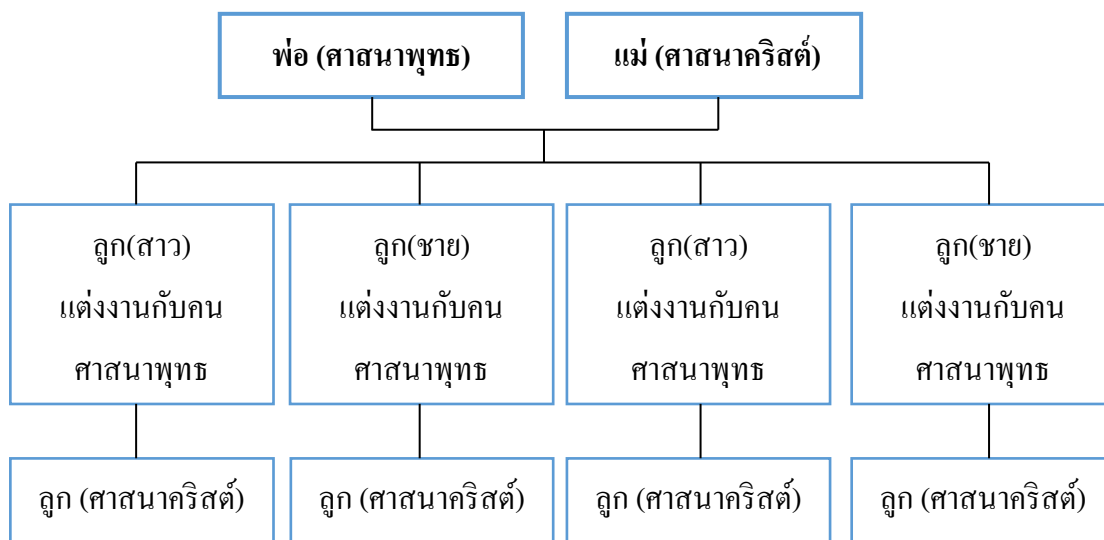
การร่วมในงานศพ การร่วมในกิจกรรมสาธารณะประโยชน์ การร่วมในพิธีทางศาสนา เช่น วันคริสมาส วันล่องสะเปา และกีฬาสัมพันธ์ เป็นต้น

การแต่งงานระหว่างศาสนา

การแต่งงานระหว่างศาสนามีมานานแล้วในชุมชนย่านวัดเกต และมีได้เป็นปัญหาสำคัญในการใช้ชีวิตคู่สมรสเท่าใดนัก จากการศึกษาข้อมูลในพื้นที่ พบว่า มีสามีภรรยาหลายคู่ ที่นับถือศาสนาต่างกันแต่งงานกันและชีวิตคู่ร่วมกันอย่างปกติ ต่างคนต่างเคารพ ให้เกียรติ ซึ่งกันและกัน มีการปฏิบัติหน้าที่และแสดงบทบาทที่เหมาะสม และไม่เป็นอุปสรรคขัดขวางต่อการปฏิบัติตามความเชื่อของกันและกัน ในกรณีของชุมชนวัดเกต มีหลายคู่ที่แต่งงานกัน เช่น ชาวซิกข์แต่งงานกับชาวพุทธ คนมุสลิมแต่งงานกับชาวพุทธ ชาวพุทธแต่งงานกับชาวคริสต์ โดยตั้งรกรากอยู่ในชุมชนและใช้ชีวิตคู่สามีภรรยาเหมือนคนอื่น ๆ ทั่วไปในสังคม การแต่งงานระหว่างศาสนามีส่วนสำคัญทำให้คนที่ชุมชน มีสายสัมพันธ์เกี่ยวข้องกันทางเครือญาติ ที่แต่ละครอบครัวได้รักษาความสัมพันธ์นี้ไว้ เวลาที่มีกิจกรรมในแต่ละครอบครัวต่างได้มาร่วมกิจกรรม กันก่อเกิดการผสมผสานทางวัฒนธรรมไปในตัว ดังกรณีตัวอย่างการแต่งงานระหว่างศาสนาในตระกูลเถาะสุวรรณ และตระกูลชมพูวงศ์ ดังนี้

แผนผังที่ 1 ผังตระกูลเถาะสุวรรณ

แผนผังที่ 2 ผังครอบครัวผสมพวงศ์

การร่วมในงานศพ

โดยปกติทั่วไป การสูญเสียบุคคลในครอบครัว ย่อมนำมาซึ่งความเศร้าโศกเสียใจ การมาร่วมแสดงความเสียใจ และการหนุนใจซึ่งกันและกัน จึงเป็นเรื่องเปิดกว้าง เพื่อนบ้านไม่ว่าศาสนาใด หากใครเป็นที่รู้จัก คู่กันเคย ก็สามารถมาแสดงความเสียใจได้ ตัวอย่างเช่น การร่วมในงานศพของเพื่อนบ้านศาสนาพุทธ เพื่อนบ้าน ที่นับถือศาสนาคริสต์ อิสลาม จะปฏิบัติตามขอบเขตที่สามารถทำได้ และให้เกิดริตเข้าร่วมด้วยอาการสำรวม เป็นการแสดงถึงการเคารพซึ่งกันและกัน

ในกรณีที่เพื่อนบ้านมุสลิมเสียชีวิต มีการบอกกันด้วยวาจา หรือตักลงของมัสยิดเพื่อเป็นการบอกข่าวว่ามีการตายในหมู่บ้าน และตามหลักปฏิบัติในพิธีศพของมุสลิมจะใช้วิธีการฝังภายใน 24 ชั่วโมง จึงอาจทำให้เพื่อนบ้านต่างศาสนาไม่ค่อยได้ไปร่วมในพิธีศพ ด้วยข้อจำกัดด้วยเรื่องของเวลา แต่สำหรับเพื่อนบ้านที่สนิทสนมกันเป็นการส่วนตัวจะร่วมในพิธี และช่วยจัดเตรียมสถานที่ฝังศพที่สุสาน เป็นต้น

ร่วมในงานเฉลิมฉลองวันคริสมาส

วันคริสมาส ตรงกับวันที่ 25 ธันวาคม ในทุก ๆ ปี ที่คริสตจักรที่ 1 เชียงใหม่ ได้จัดขึ้นเพื่อเป็นการเฉลิมฉลอง ชื่นชมยินดี เนื่องในการมาบังเกิดของศาสดาของศาสนาคริสต์ ที่ชุมชนวัดเกตต่างรับรู้กันดี เป็นช่วงที่ มีการประดับประดาไฟสวยงาม มีการร้องเพลงสรรเสริญ นมัสการพระเจ้า และเพลงอวยพรตามบ้านสมาชิกในคริสตจักรตั้งแต่ต้นเดือนธันวาคม

ด้วยความผูกพันกันมาช้านานกับพี่น้องชาวคริสต์ในชุมชนวัดเกต เมื่อที่คริสตจักรที่ 1 มีการนมัสการพระเจ้าเนื่องในวันคริสตมาสคนในชุมชนก็จะไปร่วม อาจจะด้วยความเป็นมิตรไมตรีที่มีต่อกันมาตั้งแต่สมัยที่ยังเด็กนักเรียน มีความเป็นเพื่อนพี่น้องร่วมสถาบันเดียวกัน การเป็นศิษย์เก่าของโรงเรียนปรินส์รอยวิทยาลัย โรงเรียนคาราวิทยาลัย เป็นสิ่งที่ยึดโยงผู้คนมีส่วนร่วมในกิจกรรม จึงทำให้ความ และช่วงเย็นของวันที่ 24 ธันวาคม เพื่อนบ้านศาสนิกจะมาร่วมในงานเฉลิมฉลอง และนำ ขนม และอาหารมาร่วมในงานดังกล่าว และถือปฏิบัติเป็นประจำทุก ๆ ปี

วันคริสตมาสเป็นวันสำคัญของคริสเตียนในชุมชนจะ และ โรงเรียนเซียงใหม่คริสเตียน ซึ่งเป็นโรงเรียนที่ตั้งอยู่ในย่านวัดเกตมาตั้งแต่ในอดีต จนปัจจุบันนี้มีมิตรภาพ ความสัมพันธ์แบบพี่น้องฟองเฟือนยังคงแนบแน่น

กีฬา นันทนาการ

ในวัดเกตการามมีลานกีฬาและสนามเปตอง ที่สมาชิกในชุมชนจะเป็นใคร วัยใด สามารถมาทำกิจกรรมร่วมกัน เช่น สนามเปตองของวัดเกตการาม ในช่วงเย็นของแต่ละวันจะมีสมาชิกในชุมชนทั้งพุทธ และอิสลาม มาออกกำลังกายร่วมกัน เป็นการสร้างปฏิสัมพันธ์กันอย่างไม่เป็นทางการในชีวิตประจำวัน

การร่วมในงานประเพณีทางพุทธศาสนา

วันสำคัญของพุทธศาสนิกชนย่านวัดเกต ส่วนใหญ่พี่น้องศรัทธาวัดเกตจะมารวมตัวกันที่วัดเพื่อประกอบพิธีทางศาสนา ส่วนจะมีพี่น้องต่างความเชื่อมาร่วมในพิธีหรือไม่นั้นขึ้นอยู่กับว่าเป็นวันสำคัญแบบไหน เช่น วันเข้าพรรษา-ออกพรรษา หรือวันสำคัญทางศาสนาที่มีพิธีกรรมก็มักจะมีแต่พี่น้องร่วมศรัทธา ส่วนงานประเพณี งานเฉลิมฉลอง ก็จะมีพี่น้องอิสลาม คริสต์ ซิกข์ เข้ามาร่วมบ้างแล้วแต่โอกาส เช่น ประเพณีล่องสะเปา ลอยกระทง เป็นต้น

วิถีปฏิบัติและการร่วมในกิจกรรมของชุมชนวัดเกต สะท้อนถึง การอยู่ร่วมกันท่ามกลางความหลากหลายของสังคมพหุวัฒนธรรม ที่ได้มองเห็นคุณค่าซึ่งกันและกัน ที่ไม่เพียงถ่ายทอดด้วยคำพูดเท่านั้น แต่เป็นการถ่ายทอดด้วยชีวิต ที่สะท้อนให้เห็นนัยยะของสิ่งที่เรียกว่า “การอยู่ร่วมกันอย่างสันติ” และสร้างพลังร่วมในการขับเคลื่อนพัฒนาชุมชนให้มีความสงบ สันติ เห็นในเชิงประจักษ์ เป็นพลังที่สร้างสรรค์ ที่สมาชิกมีความเข้าใจ ยอมรับในความต่างรวมทั้งการปฏิสัมพันธ์ในกิจกรรมที่เชื่อมโยงกับวิถีชีวิต ไม่ใช่ต่างคนต่างอยู่ แต่เป็นการสร้างความสัมพันธ์ที่ก่อเกิดความเป็นเอกภาพของการอยู่ร่วมกันดังที่ ท่านพุทธทาสภิกขุ (2416 ในพรอุษา ประสงค์วีระณะ 2556) ได้ตั้งคำถามว่า “ทำไมจึงปรารถนาเรื่องสันติภาพ” เหตุผลก็คือ สันติภาพมีคุณค่าในตัวเอง มีความจำเป็นสำหรับชีวิตทุกชีวิตไม่ว่าจะอยู่ในระดับส่วนบุคคลหรือทั้งหมดในโลก ล้วนต้องการสันติภาพ ท่านพุทธทาสภิกขุ มองว่า การที่สันติภาพจะเกิดขึ้น และสำเร็จผลตามที่ต้องการนั้น

ปัจเจกบุคคล และสังคมโดยรวมต้องมี “ตรีปนิธาน” คือ (1) การทำให้ทุกคนเข้าถึงหัวใจแห่งศาสนาของตน ๆ (2) ทำความเข้าใจระหว่างศาสนา เพราะการที่ชาวโลกที่นับถือศาสนาที่แตกต่างกันทำความเข้าใจศาสนาต่างๆ แล้วจะทำให้เกิดความเข้าใจ ยอมรับในความแตกต่างและร่วมมือกัน ในที่สุด (3) ออกมาเสียจากอำนาจวัตถุนิยม เพราะว่าการที่คนไม่เข้าถึงหัวใจของศาสนาของตนก็เพราะมัวลุ่มหลงมัวเมาในวัตถุนิยม ซึ่งการลุ่มหลงมัวเมาทำให้ขาดความร่วมมือของบุคคล ในระหว่างศาสนา

ในทำนองเดียวกัน หากโยงเข้ากับการศึกษาในครั้งนี้ นักวิชาการอีกท่านหนึ่งคือ พินิจ รัตนกุล (2516) ได้กล่าวว่า ถ้าจะเปรียบ ชาวพุทธ ชาวคริสต์ และชาวมุสลิม เป็นบุคคล สาม สี่ คนที่อยู่บนต้นไม้ต้นเดียวกันแต่คนละกิ่ง ถ้าต่างก็ยังเกาะแน่นอยู่กับที่เดิมไม่ยอมไต่ลงมาที่โคนต้นไม้ต้นเดียวกันก็ไม่มีวันจะมาอยู่ในที่เดียวกันได้ ยิ่งถ้าต่างคนต่างก็ไต่จากที่เดิมไปเรื่อย ๆ ก็ยิ่งจะออกห่างจากกันไต่ไปมากทุกที เมื่อไรเราไต่ลงมาที่โคนต้นไม้ เราก็จะมาพบกันเองแสดงให้เห็นว่าที่ตรงโคนต้นไม้ต้นนั้นที่เรายอมรับว่าเราอยู่ในที่เดียวกัน เมื่ออยู่บนกิ่ง เราจะเห็นว่าอยู่คนละแห่งทีเดียว พุคอีกทีก็คือ トラバิดที่ความเข้าใจของเราห่างจากความหมายที่เป็นสัจธรรมความเป็นจริง ซึ่งมีอยู่อันเดียว เหมือนกับต้นไม้มีโคนโคนเดียว คือトラバิดที่เรายังยึดมั่นอยู่กับส่วนที่เป็นวัตถุในทางศาสนา เราจะต้องมีการไต่เถียงซึ่งกันและกันอยู่รำไป เมื่อไรเราเข้าถึงความหมายที่ถูกต้อง คือเมื่อไรเราไม่พึ่งสิ่งที่เป็นวัตถุแต่พึ่งสัจธรรม ก็เหมือนเราอยู่ที่โคนไม้ เมื่อนั้นเราจึงจะมีใจเดียวกันหมดความขัดแย้ง ซึ่งกันและกันได้

4.3 ปัจจัยที่ยึดโยงให้ผู้คนในชุมชนย่านวัดเกตอยู่ร่วมกันได้อย่างสันติ

ชุมชนย่านวัดเกตมีความโดดเด่นในมิติด้านความเชื่อศรัทธาของ 4 ศาสนา ได้แก่ ศาสนาพุทธ อิสลาม คริสต์ และซิกข์ ซึ่งแต่ละศาสนามีบทบาทสำคัญในการผูกยึดให้ศาสนิกชนแต่ละศาสนามีสิ่งยึดเหนี่ยวทางจิตใจรวมทั้งหล่อหลอมความสัมพันธ์ของผู้คนเข้าด้วยกันให้มีความสามัคคีเป็นน้ำหนึ่งใจเดียวกัน

การที่ชุมชนวัดเกต เป็นศูนย์รวมของความแตกต่างในมิติของความเชื่อ ศรัทธา แต่ในขณะเดียวกัน กลับเป็นตัวอย่างของความหลากหลายที่สามารถอยู่ร่วมกันได้โดยสันติ บนพื้นฐานของความเข้าใจ การยอมรับในความแตกต่าง อยู่ร่วมกันได้อย่างสันติ บนพื้นฐานของหลักการ “แสวงจุดร่วม สงวนจุดต่าง” จากการเก็บรวบรวมข้อมูลภาคสนามจากผู้ที่เกี่ยวข้องกับปัจจัยที่ยึดโยงให้ผู้คนในชุมชนวัดเกตสามารถอยู่ร่วมกันอย่างสันติ มีปัจจัยที่สำคัญดังนี้

การที่ผู้คนต่างถิ่นบ้านเกิด ได้อพยพเข้ามาตั้งถิ่นฐานในพื้นที่แห่งใหม่ร่วมกับคนล้านนาดั้งเดิม มีความต้องการที่จะผูกความสัมพันธ์ เป็นมิตรไมตรีที่ดีต่อเพื่อนบ้าน และความสัมพันธ์ดังกล่าว ได้สะท้อนผ่านวิถีการปฏิบัติ การปรับตัว การยอมรับ ถูกพัฒนาสู่ความเป็นคนบ้านเดียวกัน

มีการพึ่งพาอาศัย การไปมาหาสู่ และอยู่ร่วมกันอย่างสงบสันติมาหลายชั่วอายุคน จนหลอมรวมเป็น คนในชุมชนเดียวกัน คือชุมชนย่านวัดเกตมาจนถึงปัจจุบัน

หลักคำสอนของแต่ละศาสนาตามที่ได้ยึดถือ มีส่วนสำคัญ ที่ส่งผลให้ศาสนิก ทั้ง 4 ศาสนา ได้นำมาเป็นแนวทางปฏิบัติในวิถีชีวิต ผ่านกระบวนการกลมเกลียว บูรณ หลาน สมาชิกในครอบครัว รุ่นต่อรุ่นที่แสดงออกทางพฤติกรรม สะท้อนผ่านวิถีปฏิบัติต่อกันในชุมชน เช่น การไปมาหาสู่ อยู่ร่วมกันอย่างรู้กาลเทศะ การช่วยเหลือ คำจุน และดำเนินชีวิตอย่างมีจุดหมาย เพื่อให้ เข้าถึงสิ่งสูงสุดของแก่นเชื่อศรัทธาตามที่ตนเองนับถือ

ความสำนึกในชาติ ศาสนา พระมหากษัตริย์ เมื่อเข้ามาตั้งรกรากถิ่นฐาน มีการปรับตัว ผสมผสานเข้ากับภาวะแวดล้อมของพื้นที่ แม้จะนับถือศาสนาต่างกันก็ตาม แต่ก็ถือว่าเป็นสมาชิก ในชุมชนเดียวกัน

หลักคำสอนของศาสนามีส่วนสำคัญให้ศาสนิก ได้นำมาเป็นปฏิบัติในการดำเนินชีวิต ตามหลักคำสอนที่ตนเคารพนับถือ ให้เกิดการคำจุนให้ผู้คนในสังคมดำเนินชีวิตอย่างมีจุดหมาย เพื่อให้ เข้าถึงสิ่งสูงสุดของแก่นเชื่อศรัทธา

การมีปฏิสัมพันธ์ที่เชื่อมโยงภายในชุมชนผ่านการทำกิจกรรมภายใต้การเคารพในความแตกต่าง การมีส่วนร่วม การไปมาหาสู่ ได้สะท้อนผ่านกิจกรรมต่างๆ ที่เชื่อมโยงกับวิถีชีวิตประจำวันร่วมกับศาสนาอื่น ด้วยความ เคารพ ให้เกียรติ ภายใต้ขอบเขตที่ยังคงรักษาหลักการ ในศาสนาของตน

สถานศึกษาในชุมชนวัดเกต มีส่วนสำคัญในการปูพื้นฐาน การปลูกฝังให้เด็กนักเรียน เข้าใจและยอมรับในความต่างของการอยู่ร่วมกันของผู้คนในชุมชน นอกจากนี้เด็กนักเรียนในแต่ละ รุ่น ยังมีสายสัมพันธ์ของความเป็นเพื่อนบ้านที่อาศัยในชุมชนเดียวกัน เงื่อนไขดังกล่าว สมาชิกใน ชุมชนแต่ละรุ่นที่เติบโตในรุ่นราวเดียวกันจึงมีความสัมพันธ์ที่ใกล้ชิด ที่เติบโต เรียนรู้ ร่วมทุกข์ร่วม สุขมาด้วยกัน พึ่งพาอาศัยกัน การช่วยเหลือกันเป็นความสัมพันธ์ที่เหนียวแน่น ที่แต่ละครอบครัวได้ รักษาความสัมพันธ์ไว้อย่างดี

ความเป็น “คนพื้นเมือง” มีลักษณะพิเศษเฉพาะ คือ การโอนอ่อนผ่อนตาม มีมนุษย์ สัมพันธ์ที่ดี มีทักษะการปรับตัวสามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่นได้ง่าย ไม่ได้เอาศาสนามาเป็นข้ออ้างที่ทำให้เกิดความหมางใจกัน ทุกคนเป็นคนไทย มีพระมหากษัตริย์องค์เดียวกัน แม้จะต่างศาสนิก ก็มีความสำนึกในความเป็นชาติ ศาสนาและมีพระมหากษัตริย์องค์เดียวกัน มีอะไรก็ช่วยเหลือกัน

การอยู่ในสถานการณ์ปัญหาที่เป็น “ประเด็นร่วม” ส่งผลให้ผู้คนในชุมชนได้สร้างพลัง ร่วมบางอย่างเพื่อปกป้องสิทธิพื้นฐานจากการกระทำจากภายนอก ที่ได้สะท้อนให้เห็นถึงการก้าวข้ามเส้นแบ่ง ความทางความเชื่อทำให้เกิดช่วยเหลือกิจกรรมที่เป็นประเด็นร่วมโดยไม่เลือกศาสนา

ระดับการศึกษามีผลทำให้ผู้คนในชุมชนมีวุฒิภาวะในการอยู่ร่วมกันในลักษณะ “แสวงหาจุดร่วม สงวนจุดต่าง”

บรรพบุรุษของศาสนิกทั้ง 4 ศาสนา ได้เป็นแบบอย่างที่ดีในการดำเนินชีวิต ในการอยู่ร่วมกัน โดยให้เกียรติ และเคารพสิทธิ ในความเชื่อศรัทธาการนับถือศาสนา ขณะเดียวกัน ความสัมพันธ์ของผู้คนทั้ง 4 ศาสนา ได้มีการไปมาหาสู่ มีน้ำใจ เอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ ซึ่งกันและกันมา โดยตลอด

การนำเสนอเรื่องราว บทเรียนที่ดี หรือต้นแบบของการอยู่ร่วมกันของผู้คนในชุมชนวัดเกต เป็นที่รู้จัก ทำให้คนรุ่นใหม่เกิดความภาคภูมิใจและมีความพยายามที่จะสานต่อสิ่งดีนี้ต่อไป

4.4 แนวทางการเสริมสร้างความเข้มแข็งให้ศาสนิก ทั้ง 4 ศาสนาในชุมชนย่านวัดเกต

อย่างไรก็ตามในอีกมุมมองหนึ่ง จากการสะท้อนทัศนคติความคิดเห็นของผู้ให้ข้อมูล และจากทีมวิจัยชุมชน ต่างมีความเห็นในทิศทางเดียวกันว่า แม้ชุมชนย่านวัดเกตจะมีต้นทุนทางสังคม และความหลากหลายทางวัฒนธรรมที่ยังคงหลงเหลือในปัจจุบันก็ตาม เนื่องจากความเป็นชุมชนและกระบวนการพัฒนาไม่ได้หยุดนิ่งอยู่กับที่ แต่มีการเคลื่อนไหวอยู่ตลอดเวลา อย่างเป็นพลวัต

โดยเฉพาะอย่างยิ่ง ภายใต้บริบทของการพัฒนาและการแทรกแซงของพลังอำนาจระบบทุนนิยม ที่ได้แผ่ขยายความเจริญอย่างรวดเร็วในเมืองเชียงใหม่ในปัจจุบัน เป็นกระแสที่มาแรงและมีส่วนบังคับวิถีคิดของคนรุ่นใหม่ เริ่มปรับเปลี่ยนไปสู่เงื่อนไขใหม่ของการดำเนินชีวิตที่เร่งรีบ แข่งขัน ต่างคนต่างอยู่ ภายใต้ค่านิยมการบริโภคแบบใหม่ อาจมีผลทำให้ความสัมพันธ์ระหว่างผู้นำแต่ละศาสนา กับสมาชิก และหรือศรัทธา วัด รวมทั้งคนรุ่นใหม่มีท่าทีปรับเปลี่ยน เริ่มห่างเหินในกิจกรรมที่สัมพันธ์กับศาสนา และในมิติของการสร้างความสัมพันธ์ อาจคลายความเข้มแข็งลง และจางหายไปที่สุดในที่สุด จึงเป็นสิ่งที่ท้าทาย ว่าผู้คนในชุมชนย่านวัดเกตจะยังคงสืบสานเป็นอัตลักษณ์ของชุมชนไว้ถึงคนรุ่นลูกหลานได้หรือไม่ นั่นเป็นสิ่งที่ท้าทาย

จากการประมวลทัศนะของนักวิจัยชุมชนได้ให้ความเห็นว่า เนื่องจากการดำเนินโครงการมีระยะเวลาเพียง 1 ปี ซึ่งความพยายามในการสืบค้นข้อมูลของทีมวิจัยที่ผ่านมา ถือได้ว่ามีความก้าวหน้า และสามารถตอบโจทย์ในการทำงานร่วมกันของผู้แทนศาสนิก ถือเป็นผลงานที่เป็นความภาคภูมิใจที่ได้ทำงานร่วมกัน

การที่จะนำชุดข้อมูลประวัติศาสตร์ความสัมพันธ์ของผู้คนทั้ง 4 มาต่อยอดในการจัดกิจกรรมเพื่อกระชับความสัมพันธ์ในเกิดรูปธรรม ในรูปแบบของ ถนนสายแห่งศรัทธา เป็นเรื่องที่ดี ที่เพื่อให้เห็นถึงการให้เกียรติ การเคารพซึ่งกันและกัน ผ่านการจัดกิจกรรมที่สำคัญ ในรอบปีของแต่ละศาสนา

ในความเห็นของคณะทำงาน มีความเห็นว่า การจัดกิจกรรมถนนแห่งศรัทธา อาจต้องใช้ เวลาในการออกแบบกิจกรรมร่วมกันให้รอบคอบ โดยอาศัยการมีส่วนร่วมของชุมชนในการสร้างความเข้าใจร่วมกัน เนื่องจากเกี่ยวข้องกับผู้คนหลากหลาย เพื่อได้ทบทวนและ การวางแผนการขับเคลื่อนให้พร้อมอย่างมีเหตุมีผล บนความร่วมมือจากทุกภาคส่วน ซึ่งจะเกิดผลดีต่อการทำงาน และนำมาซึ่งพลังร่วมในการขับเคลื่อนงานได้ในที่สุด

ทั้งนี้ได้เสนอกิจกรรมทางเลือกที่เป็นประเด็นร่วมที่ชุมชนต้องการ โดยเฉพาะในมิติ ทางด้านเศรษฐกิจ วัฒนธรรม การส่งเสริมอาชีพ และกิจกรรมด้านการกีฬา เป็นต้น ซึ่งกิจกรรมดังกล่าวสามารถเป็นเครื่องมือที่เชื่อมโยงให้ศาสนิกทั้ง 4 ศาสนา ได้ทำความรู้จักกัน และภายจากนั้น ค่อยพัฒนาไปสู่การสร้างพื้นที่รูปธรรมในรูปแบบของการสร้างถนนสายแห่งศรัทธาในระยะต่อไป

บทที่ 5

บทสรุปและข้อเสนอแนะ

การศึกษาวิจัยเรื่อง “การเสริมสร้างและฟื้นฟูพลังสามัคคี 4 ศาสนาย่านวัดเกต โดยความร่วมมือระหว่างชุมชนกับนักวิชาการ เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของพิพิธภัณฑ์ที่มีชีวิต” การวิจัยครั้งนี้ เป็นการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม (Participatory Action Research) มีวัตถุประสงค์เพื่อสืบค้น ประวัติศาสตร์ของความสัมพันธ์ 4 ศาสนา ในด้าน เรื่องราว ความแตกต่าง และความผูกพัน เชื่อมโยง กับวิถีชีวิตตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน รวมทั้งเสริมสร้าง ความเข้มแข็งให้กับ 4 ศาสนาให้เป็นรูปธรรม เพื่อนำไปสู่พิพิธภัณฑ์ที่มีชีวิตย่านวัดเกต โดยมีพื้นที่ในการศึกษา ได้แก่ ชุมชนย่านวัดเกต ตำบลวัดเกต อำเภอเมืองเชียงใหม่ จังหวัดเชียงใหม่

การศึกษาในครั้งนี้มีวิธีการเก็บรวบรวมข้อมูลที่หลากหลาย ทั้ง ผ่านเรื่องเล่า การศึกษาข้อมูล เอกสารทางประวัติศาสตร์การเข้ามาของแต่ละศาสนา การเข้าร่วมกิจกรรม การสัมภาษณ์เชิงลึก กับผู้อาวุโส ผู้นำทางศาสนา ผู้นำชุมชน และกลุ่มเยาวชนคนรุ่นลูกหลาน ซึ่งมีความแตกต่างด้านอายุ เพื่อเชื่อมโยงเหตุการณ์สำคัญตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบันว่ามี พลวัตของการเปลี่ยนแปลงอย่างไร และแนวโน้มในอนาคตควรจะเป็นอย่างไร

ผลการศึกษาได้แบ่งออกเป็น 5 ส่วนหลัก คือ 1) ประวัติศาสตร์ชุมชนและการเข้ามาของศาสนาในชุมชนย่านวัดเกต 2) การสร้างความสัมพันธ์ของศาสนาในชุมชนย่านวัดเกต 3) ปัจจัยที่ยึดโยงให้ศาสนิกในชุมชนย่านวัดเกตอยู่ร่วมกันได้อย่างสันติ 4) แนวทางการเสริมสร้างความเข้มแข็งให้ศาสนิก ทั้ง 4 ศาสนาในชุมชนย่านวัดเกต 5) ข้อเสนอแนะและแนวทางในการดำเนินงานโครงการต่อไป

5.1 ผลการศึกษา

1. ประวัติศาสตร์การเข้ามาของศาสนาในชุมชนย่านวัดเกต

การสืบค้นข้อมูลทางประวัติศาสตร์การเข้ามาของศาสนาในชุมชนย่านวัดเกตและวิธีการปฏิบัติตามความเชื่อศรัทธาของแต่ละศาสนาที่เชื่อมโยงกับการดำเนินชีวิต โดยการใช้เครื่องมือ Timeline ทำให้สามารถลำดับเหตุการณ์ที่เชื่อมโยงการอยู่ร่วมกันของผู้คนในชุมชน ตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบันผ่านที่เรื่องเล่า ที่มีการสืบทอดผ่านและการกล่อมเกลாதงศัลยกรรมตามหลักความเชื่อศรัทธาของแต่ละศาสนา โดยมีกลไกภายในชุมชน ผ่านครอบครัว สมาชิกชุมชน ผู้นำชุมชน ปราชญ์ชุมชน ผู้นำทางศาสนา และสถานศึกษาเป็นต้น

จากการสืบค้นข้อมูลทางประวัติศาสตร์ ทำให้เห็นความสัมพันธ์ของการตั้งชุมชน แบ่งได้เป็น 3 ยุค คือ 1) ยุคสร้างบ้านแปงเมือง (ก่อนพ.ศ. 2400) เป็นยุคเริ่มต้นของการตั้งถิ่นฐานของคน

ล้านนาดั้งเดิม และเริ่มมีการอพยพเข้ามาสทบของผู้นคนต่งถิ่น เข้ามาค้าขายทางเรือระหว่าง เชียงใหม่กับหัวเมืองทางใต้จนถึงกรุงเทพ เป็นยุคที่มีความเจริญรุ่งเรืองและ “ทำน้าวัดเกต” เป็นย่าน เศรษฐกิจการขนส่งทางน้ำที่สำคัญของเชียงใหมกลายเป็นแหล่งพำนักของพ่อค้าที่มาจากหลาย เชื้อชาติ ตลอดทั้งการเข้มามิชชันนารีชาวอเมริกันเพื่อมาเผยแพรศาสนา 2) ยุคการเปลี่ยนแปลง และปรับตัวของชุมชน ในช่วง 2460-2530 เป็นช่วงที่มีผู้นคนต่งถิ่นได้อพยพเข้มาสมทบเพิ่มขึ้น การเข้มาของผู้นคนที่หลากหลายทางเชื้อชาติศาสนา มีการปรับตัวและอยู่ร่วมกันผสมผสานทาง วัฒนธรรม กับเศรษฐกิจแบบใหม่ เป็นช่วงที่มีการเปลี่ยนแปลงทางด้านเศรษฐกิจและสังคม การสร้างเส้นทางคมนาคมขนส่ง อาทิ รถไฟ ท่าอากาศยาน เมื่อระบบคมนาคมขนส่งมีทางเลือกที่ หลากหลาย จึงส่งผลให้การคมนาคมและการค้าขายทางน้ำถูกลดบทบาทลงกลายเป็นย่านที่อยู่อาศัย เพียงอย่างเดียว เป็นต้น 3) ยุคปัจจุบัน (พ.ศ. 2530 จนถึงปัจจุบัน) เป็นยุคของการสร้างตัวต่อสังคม ยุคใหม่ ในช่วงเวลานี้ได้รับผลกระทบจากการพัฒนาพื้นที่ระหว่างการจัดการของรัฐ รวมถึงการเข้ มาของกลุ่มอื่น ๆ เช่น กลุ่มธุรกิจการค้า กลุ่มนักท่องเที่ยว เป็นต้น

2. การสร้างความสัมพันธ์ของศาสนิกในชุมชนย่านวัดเกต

ชุมชนวัดเกตเป็นชุมชนชุมชนเก่าแก่ดั้งเดิม มีความเข้มแข็ง สามัคคีกันระหว่าง 4 อาทิ ศาสนาพุทธ คริสต์ อิสลาม และซิกข์ ที่ยังรักษาความสัมพันธ์ที่ดีต่อมาจนถึงปัจจุบัน เป็นศูนย์รวม ความหลากหลายของความเชื่อศรัทธา นับเป็นตัวอย่างของชุมชนที่สามารถอยู่ร่วมกันได้โดยสันติ ที่สะท้อนให้เห็นถึงการสร้างความสัมพันธ์ที่ดีต่อกัน ทั้งในระดับปัจเจกและระดับชุมชน มาช้านาน จากการวิเคราะห์การสร้างความสัมพันธ์ของชุมชนพบว่าม้องค์ประกอบที่สำคัญคือ

1) หากพิจารณาในมิติด้านศาสนา ในชุมชนย่านวัดเกตนับได้ว่าเป็นการอยู่ร่วมกันของ สังคมพหุวัฒนธรรม ซึ่งอย่างน้อย มี 4 ศาสนา แต่การอยู่ร่วมกันของชุมชนแห่งนี้มีเอกภาพ ท่ามกลางความแตกต่างได้ค่อนข้างลงตัว การที่ชุมชนวัดเกต เป็นศูนย์รวมของความแตกต่างในมิติ ของความเชื่อ ศรัทธา แต่ใน ขณะเดียวกัน กลับเป็นตัวอย่างของความหลากหลายที่สามารถอยู่ ร่วมกันได้โดยสันติ บนพื้นฐานของความเข้าใจ การยอมรับในความแตกต่าง อยู่ร่วมกันได้ อย่างสันติ บนพื้นฐานการ “แสวงจุดร่วม สงวนจุดต่าง”

2) ผู้นำศาสนา ได้เป็นผู้ให้ความเบิกบานทางสติปัญญาในการอยู่ร่วมกัน การประสาน ยึดโยงความแตกต่าง สร้างความกลมเกลียว และสำแดงชีวิตผ่านการกระทำในชีวิตประจำวัน รวมทั้ง สิ่งปลูกศาสนสถานทั้ง 4 แห่ง ประกอบด้วย วัด โบสถ์คริสต์ วัดซิกข์และมัสยิด ล้วนแล้วแต่ เป็นศาสนสถานสำคัญ เป็นศูนย์รวมการพบปะและประกอบศาสนพิธี มีบทบาทสำคัญ ในการพัฒนาและยกระดับจิตใจด้วยหลักคำสอน เพื่อให้เกิด การเรียนรู้ ยอมรับและใช้ชีวิตอยู่ ร่วมกับผู้อื่นที่มีความแตกต่างจากตนได้และอยู่ร่วมกันอย่างปกติสุข

3) การดำเนินกิจกรรมต่าง ๆ ในชุมชน ได้นำมาซึ่งการการรสร้างพื้นที่ให้ศาสนิกสร้างปฏิสัมพันธ์ที่เชื่อมโยงกับวิถีชีวิตพื้นฐานการเคารพในความแตกต่าง มีกิจกรรมหลายอย่าง ที่สร้างได้มีส่วนร่วม ที่สะท้อนให้เห็นถึงวิถีการดำรงอยู่ร่วมกันอย่างเกื้อกูล โดยศาสนิกแต่ละศาสนาได้เชื่อมโยงตัวเองเข้ากับเพื่อนบ้านเป็นไปอย่างยึดหยุ่นบนพื้นฐานของการเคารพในความแตกต่าง การไปมาหาสู่ ร่วมทุกข์ ร่วมสุข ในกิจกรรมและงานพิธีกรรมต่างๆ ที่เป็นเงื่อนไขให้ผู้คน ได้มีโอกาสพบปะกัน ผ่านการทำกิจกรรม ซึ่งเป็นการรักษาสายใยการและการผสมผสานวัฒนธรรมการอยู่ร่วมกันทางสังคม อาทิ การแต่งงานระหว่างศาสนา การร่วมในงานศพ การร่วมในกิจกรรมสาธารณะประโยชน์ การร่วมในพิธีทางศาสนา เช่น วันคริสมาส วันล่องสะเปา เป็นต้น

4) การสร้างอัตลักษณ์ร่วมความเป็นคนบ้านเดียวกัน ชุมชนเดียวกัน และการอยู่ในสถานการณ์ปัญหาที่เป็น “ประเด็นร่วม” ส่งผลให้ผู้คนในชุมชนได้สร้างพลังบางอย่างเพื่อปกป้องสิทธิพื้นฐานจากการกระทำจากภายนอก ที่ได้สะท้อนให้เห็นถึงการก้าวข้ามเส้นแบ่งความทางความเชื่อ ทำให้เกิดช่วยเหลือกิจกรรมที่เป็นประเด็นร่วมโดยไม่เลือกศาสนา

วิถีปฏิบัติและการร่วมในกิจกรรมต่างๆ ของชุมชนวัดเกต สะท้อนให้เห็นภาพการอยู่ร่วมกันท่ามกลางความหลากหลายของสังคมพหุวัฒนธรรม ที่ต่างเห็นคุณค่าซึ่งกันและกันที่ไม่เพียงถ่ายทอดด้วยคำพูดเท่านั้น แต่เป็นการถ่ายทอดด้วยชีวิต ที่สะท้อนให้เห็นนัยยะของสิ่งที่เรียกว่า “การอยู่ร่วมกันอย่างสันติ” และสร้างพลังร่วมในการขับเคลื่อนพัฒนาชุมชนให้มีความสงบที่สมาชิกมีความเข้าใจ ยอมรับในความแตกต่างก้าวข้ามเส้นแบ่งดังกล่าวโดยผู้คนต่าง แสดงน้ำใจให้กันบนพื้นฐานของความเป็นมนุษย์ซึ่งถือว่าเป็นอัตลักษณ์ที่ชนทุกคนต่างมีส่วนร่วม รวมทั้งการปฏิสัมพันธ์ในกิจกรรมที่เชื่อมโยงกับวิถีชีวิต ไม่ใช่ต่างคนต่างอยู่ แต่เป็นการสร้างความสัมพันธ์ที่ก่อเกิดความเป็นเอกภาพของการอยู่ร่วมกันเป็นสำคัญ

3. ปัจจัยที่ยึดโยงให้ศาสนิกในชุมชนย่านวัดเกตอยู่ร่วมกันอย่างสันติ

ชุมชนย่านวัดเกตมีความโดดเด่นในมิติด้านความเชื่อศรัทธาของ 4 ศาสนา ได้แก่ ศาสนาพุทธ อิสลาม คริสต์ และซิกข์ ซึ่งแต่ละศาสนามีบทบาทสำคัญในการผูกยึดให้ศาสนิกชนแต่ละศาสนามีสิ่งยึดเหนี่ยวทางจิตใจรวมทั้งหล่อหลอมความสัมพันธ์ของผู้คนเข้าด้วยกันให้มีความสามัคคีเป็นน้ำหนึ่งใจเดียวกัน

จากการเก็บรวบรวมข้อมูลภาคสนามจากผู้ที่เกี่ยวข้องกับปัจจัยที่ยึดโยงให้ผู้คนในชุมชนวัดเกตสามารถอยู่ร่วมกันอย่างสันติ มีปัจจัยที่สำคัญดังนี้

การที่ผู้คนต่างถิ่นบ้านเกิด ได้อพยพเข้ามาตั้งถิ่นฐานในพื้นที่แห่งใหม่ร่วมกับคนล้านนาดั้งเดิม มีความต้องการที่จะผูกความสัมพันธ์ เป็นมิตรไมตรีที่ดีต่อเพื่อนบ้าน และความสัมพันธ์ดังกล่าว ได้สะท้อนผ่านวิถีการปฏิบัติ การปรับตัว การยอมรับ ถูกพัฒนาสู่ความเป็นคนบ้านเดียวกัน

มีการพึ่งพาอาศัย การไปมาหาสู่ และอยู่ร่วมกันอย่างสงบสันติมาหลายชั่วอายุคน จนหลอมรวมเป็น คนในชุมชนเดียวกัน คือชุมชนย่านวัดเกตมาจนถึงปัจจุบัน

ความสำนึกในชาติ ศาสนา พระมหากษัตริย์ เมื่อเข้ามาตั้งรกรากถิ่นฐานถือว่าเป็นเพื่อนร่วม ชาติ มีศาสนาที่ตนเองนับถือ มีการปรับตัว ผสมผสานเข้ากับภาวะแวดล้อมของพื้นที่นั้น แม้จะนับ ถือศาสนาต่างกันก็ตาม แต่ก็ถือว่าเป็นสมาชิกในชุมชนเดียวกัน

สถานศึกษาในชุมชนวัดเกต มีส่วนสำคัญในการปูพื้นฐาน การปลูกฝังให้เด็กนักเรียน เข้าใจและยอมรับในความต่างของการอยู่ร่วมกันของผู้คนในชุมชน นอกจากนี้เด็กนักเรียนในแต่ละ รุ่น ยังมีสายสัมพันธ์ของความเป็นเพื่อนบ้านที่อาศัยในชุมชนเดียวกัน เงื่อนไขดังกล่าว สมาชิกใน ชุมชนแต่ละรุ่นที่เติบโตในรุ่นราวเดียวกันจึงมีความสัมพันธ์ที่ใกล้ชิด ที่เติบโต เรียนรู้ ร่วมทุกข์ร่วม สุขมาด้วยกัน พึ่งพาอาศัยกัน การช่วยเหลือกันเป็นความสัมพันธ์ที่เหนียวแน่น ที่แต่ละครอบครัวได้ รักษาความสัมพันธ์ไว้อย่างดี

ความเป็น “คนพื้นเมือง” มีลักษณะพิเศษเฉพาะ คือ การโอนอ่อนผ่อนตาม มีมนุษยสัมพันธ์ ที่ดี มีทักษะการปรับตัวสามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่นได้ง่าย ไม่ได้เอาศาสนามาเป็นข้ออ้างที่ทำให้เกิด ความหมางใจกัน ทุกคนเป็นคนไทย มีพระมหากษัตริย์องค์เดียวกัน แม้จะต่างศาสนิก ก็มีความสำนึกในความเป็นชาติ ศาสนาและมีพระมหากษัตริย์องค์เดียวกัน มีอะไรก็ช่วยเหลือกัน

บรรพบุรุษของศาสนิกทั้ง 4 ศาสนา ได้เป็นแบบอย่างที่ดีในการดำเนินชีวิต ในการอยู่ ร่วมกัน โดยให้เกียรติ และเคารพสิทธิ ในความเชื่อศรัทธาการนับถือศาสนา ขณะเดียวกัน ความสัมพันธ์ของผู้คนทั้ง 4 ศาสนา ได้มีการไปมาหาสู่ มีน้ำใจ เอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ ซึ่งกันและกันมา โดยตลอด

การนำเสนอเรื่องราว บทเรียนที่ดี หรือต้นแบบของการอยู่ร่วมกันของผู้คนในชุมชนวัดเกต เป็นที่รู้จัก ทำให้คนรุ่นใหม่เกิดความภาคภูมิใจและความพยายามที่จะสานต่อสิ่งดีนี้ต่อไปรุ่น ลูกหลานได้หรือไม่ นั่น เป็นสิ่งที่ท้าทาย

4. แนวทางการเสริมสร้างความเข้มแข็งให้ศาสนิก ทั้ง 4 ศาสนาในชุมชนย่านวัดเกต

อย่างไรก็ตามในอีกมุมมองหนึ่ง จากการสะท้อนทัศนคติความคิดเห็นของผู้ให้ข้อมูล และจากทีมวิจัยชุมชน ต่างมีความเห็นในทิศทางเดียวกันว่า แม้ชุมชนย่านวัดเกตจะมีต้นทุนทาง สังคม และความหลากหลายทางวัฒนธรรมที่ยังคงหลงเหลือในปัจจุบันก็ตาม เนื่องจากความเป็น ชุมชนและกระบวนการพัฒนาไม่ได้หยุดนิ่งอยู่กับที่ แต่มีการเคลื่อนไหวอยู่ตลอดเวลาอย่างเป็น พลวัต

โดยเฉพาะอย่างยิ่ง ภายใต้บริบทของการพัฒนาและการแทรกแซงของพลังอำนาจระบบทุน นิยมที่ได้แผ่ขยายความเจริญอย่างรวดเร็วในเมืองเชียงใหม่ในปัจจุบัน เป็นกระแสที่มาแรง

และมีส่วนบดบังวิถีคิดของคนรุ่นใหม่ เริ่มปรับเปลี่ยนไปสู่เงื่อนไขใหม่ของการดำเนินชีวิตที่เร่งรีบ แข่งขัน ต่างคนต่างอยู่ ภายใต้ค่านิยมการบริโภคแบบใหม่ อาจมีผลทำให้ความสัมพันธ์ระหว่างผู้นำแต่ละศาสนา กับสมาชิก และหรือศรัทธาวัตร รวมทั้งคนรุ่นใหม่มีท่าทีปรับเปลี่ยน เริ่มห่างเหินในกิจกรรมที่สัมพันธ์กับศาสนา และในมิติของการสร้างความสัมพันธ์ อาจคลายความเข้มแข็งลง และจางหายไปในที่สุด จึงเป็นสิ่งที่ท้าทาย ว่าผู้คนในชุมชนย่านวัดเกตจะยังคงสืบสานเป็นอัตลักษณ์ของชุมชนไว้ถึงคนรุ่นลูกหลานได้หรือไม่ นั่นเป็นสิ่งที่ท้าทายยิ่ง

จากการประมวลทัศนะของนักวิจัยชุมชนได้ให้ความเห็นว่า เนื่องจากการดำเนินโครงการ มีระยะเวลาเพียง 1 ปี ซึ่งความพยายามในการสืบค้นข้อมูลของทิมวิจัยที่ผ่านมา ถือได้ว่ามีความก้าวหน้ามาก และสามารถตอบโจทย์ในการทำงานร่วมกันชุมชน

การที่จะนำชุดข้อมูลประวัติศาสตร์ความสัมพันธ์ของผู้คนทั้ง 4 มาต่อยอดในการจัดกิจกรรมเพื่อกระชับความสัมพันธ์ในเกิดรูปธรรม ในรูปแบบของ ถนนสายแห่งศรัทธา เป็นเรื่องที่ดี ที่เพื่อให้เห็นถึงการให้เกียรติ การเคารพซึ่งกันและกัน ผ่านการจัดกิจกรรมที่สำคัญ ในรอบปีของแต่ละศาสนา

ในความเห็นของคณะทำงาน มีความเห็นว่า การจัดกิจกรรมถนนแห่งศรัทธา อาจต้องใช้เวลาในการออกแบบกิจกรรมร่วมกันให้รอบคอบ โดยอาศัยการมีส่วนร่วมของชุมชนในการสร้างความเข้าใจร่วมกัน เนื่องจากเกี่ยวข้องกับผู้คนหลากหลาย เพื่อได้ทบทวนและ การวางแผนการขับเคลื่อนให้พร้อมอย่างมีเหตุมีผล บนความร่วมมือจากทุกภาคส่วน ซึ่งจะเกิดผลดีต่อการทำงาน และนำมาซึ่งพลังร่วมในการขับเคลื่อนงานได้ในที่สุด

ทั้งนี้ได้เสนอกิจกรรมทางเลือกที่เป็นประเด็นร่วมที่ชุมชนต้องการ โดยเฉพาะในมิติทางด้านเศรษฐกิจ วัฒนธรรม การส่งเสริมอาชีพ และกิจกรรมด้านการกีฬา เป็นต้น ซึ่งกิจกรรมดังกล่าวสามารถเป็นเครื่องมือที่เชื่อมร้อยให้ศาสนิกทั้ง 4 ศาสนา ได้ทำความรู้จักกัน และภายจากนั้น ค่อยพัฒนาไปสู่การสร้างพื้นที่รูปธรรมในรูปแบบของการสร้างถนนสายแห่งศรัทธาในระยะต่อไป

5.2. บทเรียนที่ได้รับจากการดำเนินโครงการ

ปัจจัยเอื้อเกิดความสำเร็จ

1. การที่ผู้นำศาสนาและศาสนิก ทั้ง 4 ศาสนาให้ความร่วมมือและร่วมออกแบบการดำเนินโครงการตั้งแต่เริ่มแรก และมีความรู้สึกร่วมกันเป็นเจ้าของในประเด็นที่ศึกษาร่วมกัน
2. คณะทำงาน นักวิจัยมีส่วนรับผิดชอบในบทบาทหน้าที่ของตนเองที่ได้รับมอบหมายและหมั่นประชุมปรึกษาหารือเพื่อทบทวนแนวทางการทำงานร่วมกันอย่างต่อเนื่อง

3. การได้รับการสนับสนุนจากนักวิชาการ ทั้งจากภายในและภายนอก เช่น ระบบพี่เลี้ยง จากหัวหน้าโครงการชุด และพี่เลี้ยงจาก สกว. ตลอดจนผู้ทรงคุณวุฒิ ที่คอยเสริมความรู้ทางวิชาการ ในมุมมองใหม่ ๆ

4. การมีแผนการทำงาน และมีเป้าหมายที่เป็น โจทย์ร่วมกันที่ชัดเจน

5. ชุมชนสร้างความรู้สึกร่วมกันเป็นเจ้าของร่วมกัน และคนรุ่นใหม่สานต่อเจตนารมณ์

5.3 ข้อเสนอแนะ และแนวทางในการดำเนินงานโครงการต่อไป

1. การดำเนินโครงการในระยะต่อไปควรมีจุดเน้นส่งต่อไปให้กับคนรุ่นลูกหลานได้สานต่อ ความสัมพันธ์ให้เกิดความต่อเนื่อง และมีรูปธรรมยิ่งขึ้น นอกจากนี้ควรประสานงานให้เกิด การแลกเปลี่ยนเรียนรู้ด้วยการ “สนทนาธรรม” และมีติของการอยู่ร่วมกันในชุมชนย่านวัดเกต ระหว่างผู้สูงอายุของแต่ละศาสนา เพื่อถ่ายทอดและส่งต่อไปให้คนรุ่นใหม่ได้สืบทอดต่อไป

2. กระบวนการทำงานและการออกแบบ โครงการในลักษณะดังกล่าว ซึ่งมีความละเอียดอ่อนที่เกี่ยวข้องในมิติทางศาสนา ควรมีการดำเนินงานที่ค่อยเป็นค่อยไป อาจมีการปรับเปลี่ยนแนวทางระหว่างดำเนินงาน ในลักษณะของ การทำไป เรียนรู้ไป และแก้ไข สถานการณ์ปัญหาไปพร้อมๆ กัน โดยมีเป้าหมายเพื่อให้เกิดความร่วมมือเชิงสร้างสรรค์ระหว่าง ผู้คนในชุมชน

3. เสริมสร้างความรู้ ความเข้าใจระหว่างศาสนาโดยการจัดเสวนาแลกเปลี่ยนเรียนรู้ร่วมกัน ในมุมมองทางศาสนา เพื่อเป็นการสร้างความเข้าใจระหว่างกัน และแก้ไขปัญหามุมชนร่วมกัน

4. ส่งเสริมกิจกรรมพัฒนาอาชีพทางเลือกเพื่อสร้างรายได้เสริมเป็นแรงจูงใจในการรวมตัว และการสร้างปฏิสัมพันธ์ของผู้คนในชุมชน

บรรณานุกรม

- ชนาภรณ์ ไกล่ชิดและคณะ. “วัฒนธรรมและภูมิปัญญาท้องถิ่นในชุมชนกุฎีจีน (ซอยวัดช่างดาครู๊ต).
พรอุษา ประสงค์วรรณ (2556) การศึกษาชุมชนต้นแบบต่างศาสนาที่อยู่ร่วมกันอย่างสันติ ในแขวง
วัดกัลยาณ์ เขตธนบุรี กรุงเทพมหานคร.
- พระธรรมปิฎก (ป. อ. ปยุตฺโต), สิทธิมนุษยชน สร้างสันติสุขหรือสลายสังคม, (กรุงเทพมหานคร:
โรงพิมพ์สหธรรมิก, 2541), หน้า 3
- พระพรหมคุณาภรณ์ (ป. อ. ปยุตฺโต), ความสำคัญของพระพุทธศาสนาในฐานะศาสนาประจำชาติ,
(กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์สหธรรมิก, 2555), หน้า 32
- พระพรหมคุณาภรณ์ (ป. อ. ปยุตฺโต), ความสำคัญของพระพุทธศาสนาในฐานะศาสนาประจำชาติ,
(กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์สหธรรมิก, 2555), หน้า 32
- พินิจ รัตนกุล, “ข้าพเจ้าขอเอาตัวจะเป็นที่พึ่ง”, ใน รวมบทความทางศาสนา, รวบรวมจัดพิมพ์ โดย
อรุณี อินทรสุขศรี, (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ ท่าพระจันทร์,
2516), หน้า 188, (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์ บริษัท ดอคา พับลิเคชั่น, 2548), หน้า 90
- พินิจ รัตนกุล, “ข้าพเจ้าขอเอาตัวจะเป็นที่พึ่ง”, ใน รวมบทความทางศาสนา, รวบรวมจัดพิมพ์ โดย
อรุณี อินทรสุขศรี, (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ ท่าพระจันทร์,
2516), หน้า 188
- รามคำแหง, 2553 เขตธนบุรี กรุงเทพมหานคร”. รายงานวิจัย. คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏ-
สวนสุนันทา
- วิโรจ นาคนาค. “หลักการปฏิบัติต่อผู้นับถือศาสนาอื่นตามคำสอนของพระพุทธศาสนา และพุทธ
ทาสิกขุ, สันติภาพของโลก, (สุราษฎร์ธานี : ธรรมทานมูลนิธิ, 2431), หน้า 1-2
- วุฒิชัย อ่องนาวา, ปรัชญาศาสนา, (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์ปิตินิช, 2551), หน้า 54,23
- วุฒิชัย อ่องนาวา, ปรัชญาศาสนา, (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์ปิตินิช, 2551), หน้า 54. ศาสนา
อิสลาม”,วิทยานิพนธ์มนุษยศาสตร์มหาบัณฑิต,บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัย
- ศิริจิต สุนันตะ(2550).รายงานฉบับสมบูรณ์โครงการพหุวัฒนธรรมในประเทศไทยจากมุมมองสตรี
นิยม Multiculturalism in Thailand: A Feminist Perspective. สำนักงานสนับสนุนการวิจัย
(สกว.)
- สิทธิณัฐ ประพุทธนิติสาร. (2556). การสังเคราะห์ประสบการณ์องค์ความรู้สู่ทฤษฎีการพัฒนาเชิง
พื้นที่แบบบูรณาการ กรณีจังหวัดเชียงใหม่. จ.เชียงใหม่: มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.
- สุชาติ เศรษฐมาลินี (2558) การสร้างสันติภาพในสังคมพหุลักษณะทางศาสนาชาติพันธุ์: กรณีศึกษา
ชุมชนมุสลิมในภาคเหนือของประเทศไทย

สุธีรธ ชูชื่น (2555). พหุวัฒนธรรมศึกษาใน 3 จังหวัดชายแดนภาคใต้ทางเลือกหรือทางรอด
วารสารวิชาการคณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ปีที่ 8 ฉบับที่ 2 กรกฎาคม - ธันวาคม
2555.

สุธีระ ประเสริฐสรรพ (2556) ศิลปะและศาสตร์ของงานวิจัยเพื่อการพัฒนาเชิงพื้นที่, วารสารวิจัยเพื่อ
การพัฒนาเชิงพื้นที่ ปีที่ 5 ฉบับที่ 5 124-129

สุไรยา วานี และมะรอนิง สาแลมิง (2557). การอยู่ร่วมกันของชุมชนในสังคมพหุวัฒนธรรม:
กรณีศึกษา ตำบลทรายขาว อำเภอโคกโพธิ์ จังหวัดปัตตานี. วารสารการเมืองการปกครอง
ปีที่ 4 ฉบับที่ 1 กันยายน 2556 – กุมภาพันธ์ 2557 ประเด็นปัญหาปัจจุบันในอาเซียน

หัจยี ประยูร วทานยกุล และ สุพจน์ ด่านตระกูล, ผู้สันติภาพถาวร “ผ่านพุทธ คริสต์ และ อิสลาม
ถึง มาร์ชิสต์ และเลนินิสต์ 22

หัจยี ประยูร วทานยกุล และ สุพจน์ ด่านตระกูล, ผู้สันติภาพถาวร “ผ่านพุทธ คริสต์ และ อิสลาม
ถึง มาร์ชิสต์ และเลนินิสต์”, (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์ บริษัท ตกดตา พับลิเคชั่น,
2548), หน้า 90.

อรพินท์ สฟโชคชัย. (2540). สังคมเสถียรภาพและกลไกประชาธิปไตยที่ดี. รายงาน TDRI ฉบับที่ 20
ธันวาคม 2540.

อรพินท์ สฟโชคชัย. (2550). หลักการบริหารราชการแบบมีส่วนร่วม (Participatory Governance).
(ออนไลน์). เข้าถึงได้จาก: <http://www.opdc.go.th>. (19 กุมภาพันธ์ 2551).

Edwin Hahn, Chicago, IL: Open Court, 1999. pp.309.

Johan Galtung, Peace: Research, Education, Action: Essays in Peace Research.1, (Copenhagen:
Christian Ejlers, 1975), p. 81. ๑๓ Johan Galtung, “Violence Peace and Peace Research”, in
Journal of Peace Research. Vol.6 VI, 1968, p.171.

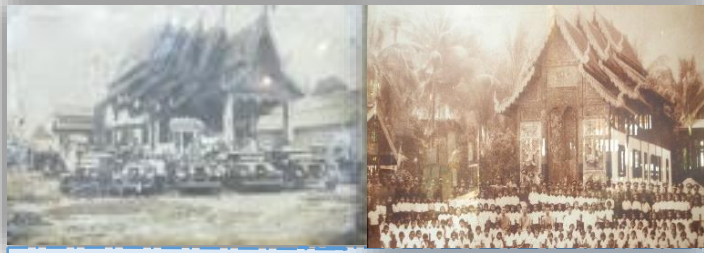
Kymlicka, W. (2007). Multicultural odysseys: Navigating the new international politics of
diversity. New York: Oxford University Press.

Kymlicka, W. (2007). Multicultural odysseys: Navigating the new international politics of
diversity. New York: Oxford University Press.

Parekh (2006)

Taylor, C. (1994). Multiculturalism. Princeton: Princeton University Press.

Taylor, C. (1994). Multiculturalism. Princeton: Princeton University Press.

วัดเกตการาม เดิมชื่อว่า “วัดสระเกษ” สร้างในปี พ.ศ. 1971 สมัยพญาสามฝั่งแกน กษัตริย์ราชวงศ์มังราย(ครองราชย์ พ.ศ. 1954-1985) พระราชบิดาของพระเจ้าติโลกราช เป็นผู้ ที่นำเข้ามาเผยแพร่ เป็นพุทธที่สืบทอดมาจากทางหริภุญชัย

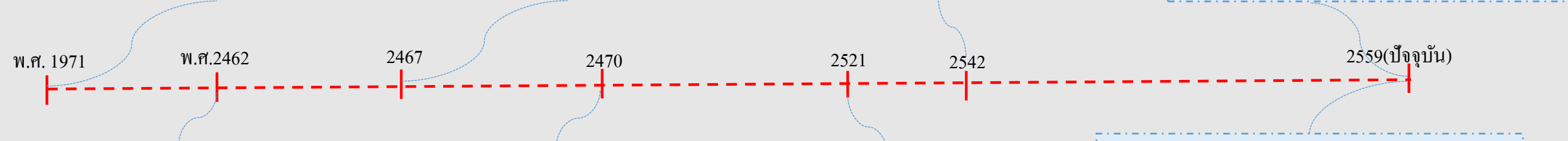
เริ่มมีการสอนหนังสือ โดยใช้ ศาลาบาตร มีพระครูปริยัติ ปริยานุรักษ์ เป็นพระอาจารย์ ผู้สอน เรียกว่าโรงเรียนชั้นมูล ในอดีตไม่มีที่ให้เด็กวิ่งเล่น เมื่อกลับมาจากโรงเรียนแล้ว เด็ก ๆ จะมาเล่นในวัด พระอาจารย์จึงเริ่มสอน การบ้าน และสอนหนังสือ

2542 บวรณະกุฎิ(เดิม)จัดทำเป็นพิพิธภัณฑ์ชุมชน โดยความร่วมมือระหว่างวัด และชุมชน เปิด ให้บริการจนถึงปัจจุบัน

วัดเกตการามเป็นที่ประดิษฐาน “พระธาตุเกศแก้ว จูฬามณี” พระธาตุสำหรับคนเกิดปีจอ ตามคติความ เชื่อของล้านนา

เปลี่ยนชื่อเป็นวัดเกตการาม ผู้จัดการ ก่อสร้างวัดเกตการาม คือ พระยาเมือง พระยาคำ และพระยาถิอ เป็นผู้ ควบคุมข้าทาสบริวาร 2,000 คน ในการก่อสร้างวัดเกตการาม (ศิลา จารึกประวัติวัดเกตการาม อยู่ด้านทิศ ใต้ของวิหาร)

ทางราชการได้รับโรงเรียนชั้นมูลไว้ ในอุปการะเป็นโรงเรียนประชาบาล และได้ตั้งครูมาสอนอย่างเป็นทางการ

ปิดกุฎิ(กุฎิเก่าของเจ้าอาวาสพระครู บาสริลวิมล)

ปัจจุบัน โรงเรียนเทศบาลวัดเกตการามได้มีการเรียน การสอนตั้งแต่ในระดับชั้น อนุบาล1-ประถมศึกษาปีที่ 6 อยู่ในเขตการศึกษาเทศบาลนครเชียงใหม่

รูปภาพที่ 2 การเข้ามาและการเปลี่ยนแปลงของศาสนาพุทธในชุมชนย่านวัดเกต

ชาวซิกข์เดินทางค้าขายผ่าน
ประเทศพม่า

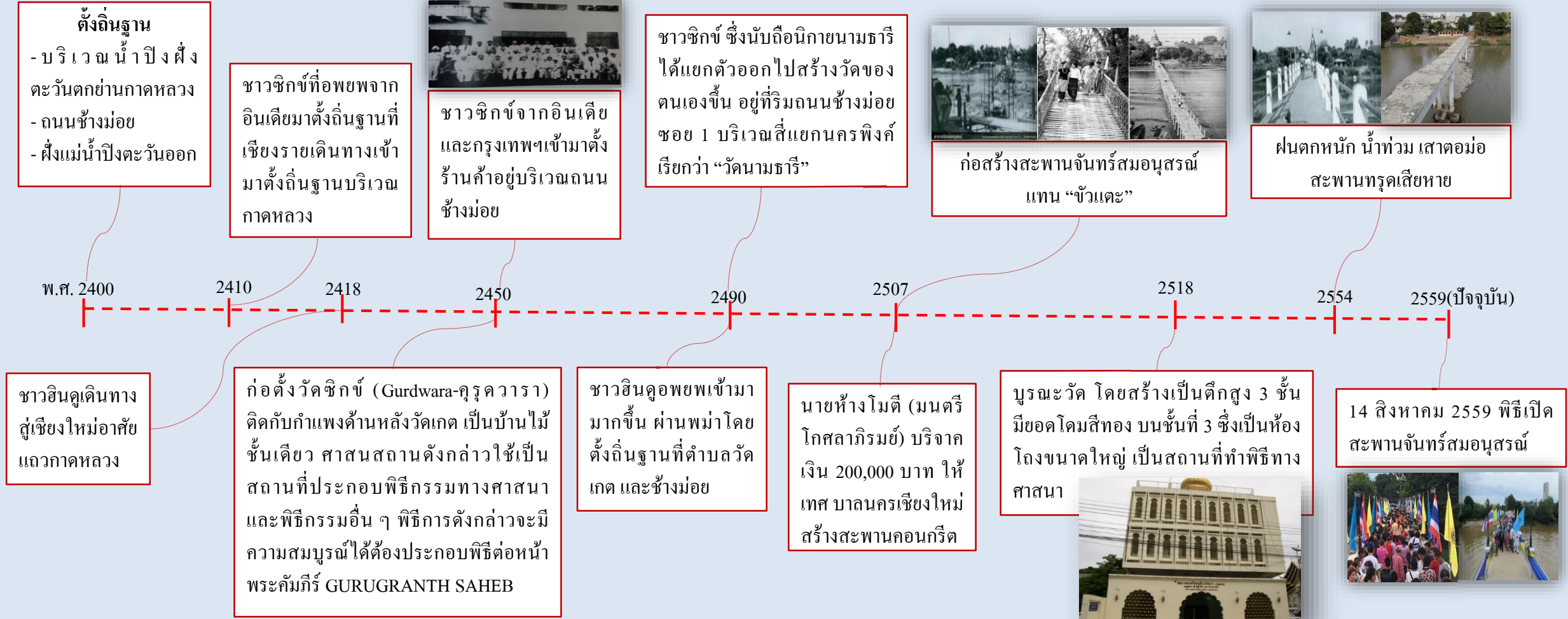
ชาวซิกข์จากอินเดียและปากีสถานมาตั้งถิ่นฐาน
ในเชียงใหม่มากขึ้น

พ.ศ. 2490 ปากีสถานแยก
ออกจากอินเดีย

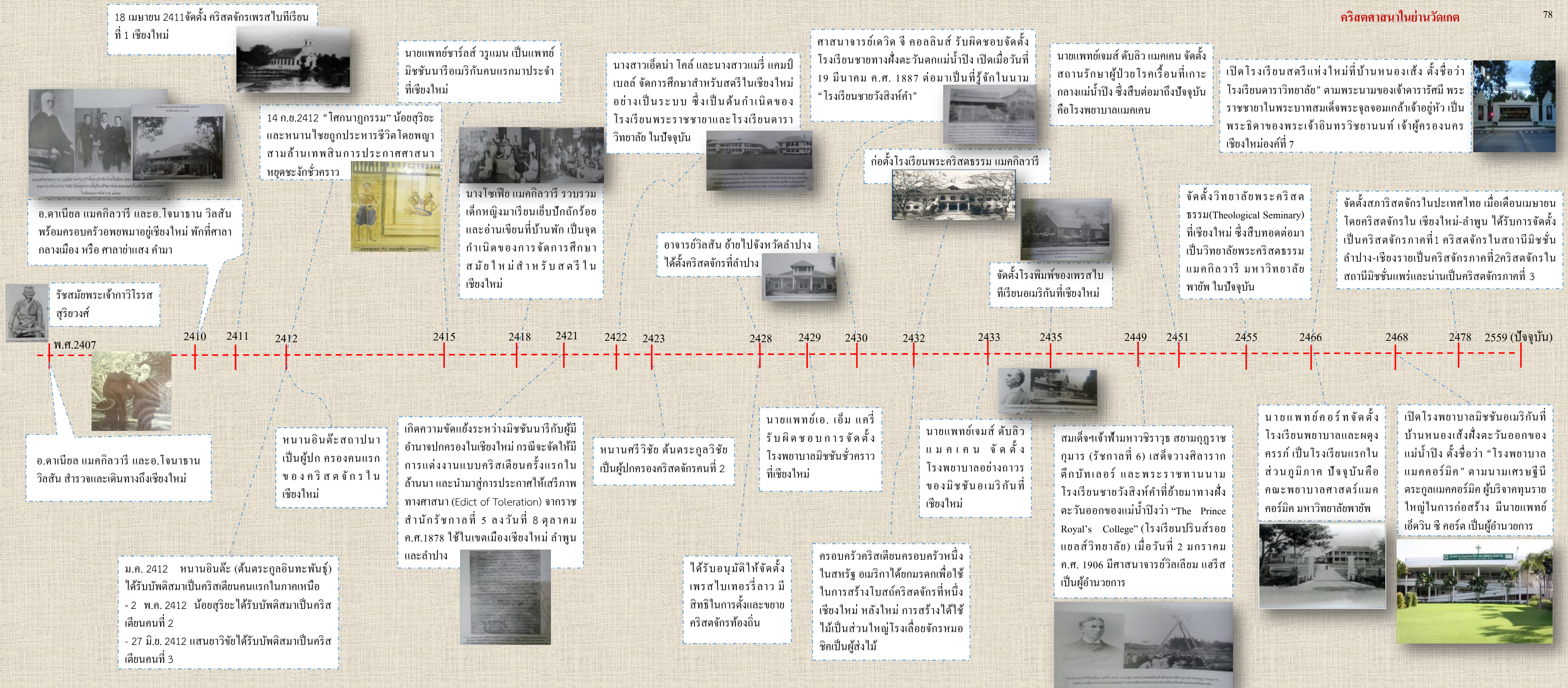
ศาสนาซิกข์ในย่านวัดเกต

47

ชาวซิกข์และฮินดู เมื่อมาอยู่อาศัยในเชียงใหม่ ต่างมีความสัมพันธ์ที่ดีต่อกัน ผ่านความสัมพันธ์ในระบบเครือญาติ และความสัมพันธ์ในฐานะที่เป็นคนมาจากที่เดียวกัน

รูปภาพที่ 3 การเข้ามาและการเปลี่ยนแปลงของศาสนาซิกข์ในชุมชนย่านวัดเกต

รูปภาพที่ 5 การเข้ามาและการเปลี่ยนแปลงของศาสนาคริสต์ในชุมชนย่านวัดเกต